

Asta Boman-Björkell (toim.)
Ari Känkänen (toim.)

Muotoilun korkeakoulutuksen profiilikartta

LAB-ammattikorkeakoulun julkaisusarja, osa 14

Opetus- ja
kulttuuriministeriö

Sisällys

Aluksi	3
Toimenpide-ehdotukset	6
Muotoilun korkeakoulutuksen tila 2020	12
Muotoilukoulutuksen monet muodot	24
Muotoilualasta ja sen ominaispiirteistä	64
Tulevaisuuden osaamistarpeet muotoilualalla	80
Muotoilualue kartoilla	92
Lähdeluettelo	101

Toimittajat: Asta Boman-Björkell, Ornamo ry ja Ari Känkänen, LAB

Työryhmä: Päivi Fredriksson (Metropolia), Merja Kosonen (Metropolia), Tarja-Kaarina Laamanen (Aalto-yliopisto), Severi Uusitalo (Aalto-yliopisto) ja Salla Heinänen (Ornamo ry)

Tilastot ja tutkimus: Pekka Lith, Suunnittelu- ja tutkimuspalvelut Pekka Lith

Visuaalinen suunnittelu ja taitto: Sini Myllylä, LAB

Infografiikat: Olivia Leino, Annika Pöysti

Piirroksat: Olivia Leino, Annika Pöysti

Vastaava toimittaja: Henri Karppinen

Tekninen toimittaja: Heli Vilja-Sarromaa

LAB-ammattikorkeakoulun julkaisusarja, osa 14

ISSN 2670-1928 (PDF)

ISSN 2670-1235 (painettu)

ISBN 978-951-827-352-6 (PDF)

ISBN 978-951-827-353-3 (painettu)

Lahti, 2020

Aluksi

Laadukas muotoilukoulutus mahdollistaa muotoilun muutosvoimaa

Muotoilu tarkoittaa monia asioita käyttöesineiden suunnittelusta kaupunkisuunnitteluun, metsäkonesuunnittelusta sisustusarkkitehtuuriin ja palvelumuotoilusta visuaalisten identiteettien luomiseen. Muotoilu on ala, joka reagoi talouden ja elinkeinorakenteen muutoksiin, ja nykymuotoilu näyttäytyy innovaatiotoimintana: muotoilu- ja suunnitteluajatteluna tai strategisena muotoiluna. Palvelutuotanto vastaa tällä hetkellä Suomessa jo yli kahta kolmasosaa bruttoarvonlisäyksestä, ja sama suuntaus tavaratuotannosta palveluihin näkyy selvästi muotoilun alalla.

Palveluiden muotoilu ja erityisesti digitaalinen muotoilu ovat muotoilun kasvavia aloja. Muotoilu on alettu ymmärtää myös yritysjohton työkaluna. Palvelu- ja strategisen muotoilun avulla tuotetaan innovaatioita aivan kuten perinteisillä muotoilualoilla. Muotoiluajattelussa on kyse reagoimisesta muutokseen tai muutoksen tarpeeseen. Muotoiluajattelu on strategisten tavoitteiden sekä toivottujen asianlaitojen löytämistä eri toimijoiden, ympäristön, elementtien ja objektien risteyskohdassa.

Muotoiluajattelun menetelmiin kuuluvat käyttäjä- ja asiakasymmärrys, empatia, itseään korjaava eli iteroiva prosessi, monialaisen yhteis-

työn ja yhteisymmärryksen mahdollistaminen sekä kompleksisten kokonaisuuksien ymmärrettäväksi tekeminen visualisoinnin avulla. Monitahoisista ongelmista voidaan tehdä näkyviä ja tartuttavia muotoilun menetelmien, esimerkiksi prototyyppeiden, nopeiden kokeilujen, infografiikan ja osallistavan suunnittelun, avulla.

Kestävämpi, käyttäjälähtöisempi tulevaisuus

Muotoilu on tärkeä menestystekijä ja muotoilun merkitys yrityksille on tuotteita tai palveluita syvällisempi. Muotoiluajattelu ja muotoilun menetelmät tukevat innovatiivisuutta, nopeuttavat tuotekehitys- ja muita prosesseja sekä luovat näin aineetonta pääomaa. Aineeton arvo puolestaan ennustaa ja jouduttaa yrityksen kasvua.

Fyysisissä tuotteissa muotoilu auttaa löytämään ratkaisuja, jotka vastaavat paremmin asiakkaan tarpeita. Muotoilun hyödyntäminen parantaa teollisuuden kilpailukykyä mm. parantamalla tuotteiden laatua, huollettavuutta, teknistä yhteensopivuutta ja käytettävyyttä, elinkaaren hallintaa tai pienentämällä tuotantokustannuksia. Muotoilu toimii monilla liike-elämän ja yhteiskunnan tasolla, ja parhaimmillaan muotoilu on strateginen

Muotoilu on alettu ymmärtää myös yritysjohton työkaluna

sekä yhteiskunnallinen resurssi. Yhteiskunnassa muotoilu on keskiössä esimerkiksi palveluiden kehittämisessä. Tulevat sosiaali- ja terveystalouden muutokset hyötyvät palvelumuotoilusta, kuten hoito- ja palvelupolkujen simuloinnista ja oikein ajoitetuista sekä mitoitetuista palveluista. Palvelumuotoilun avulla voidaan luoda uusia liiketoiminta- ja palvelumalleja sekä organisoida työtä ja toimintoja paremmin.

Näistä syistä muotoiluajattelu ja muotoilun menetelmät sopivat toivottujen, kestävämpien tulevaisuuksien luomiseen. Ratkaisevaa on näiden menetelmien hyödyntäminen hiilijalanjäljen pienentämisessä, viisaassa ja kestävässä resursien käytössä, syntyvän jätteen minimoimisessa ja kiertotaloudessa. Design management eli muotoilu- ja luova johtaminen tarjoaa työkaluja tuotteiden, yrityksen ja brändin rakentamiseen. Muotoilun sovellusaloista nopeimmin kasvaa digitaalinen muotoilu.

Kaikki muotoilu nousee inhimillisestä tarpeesta ja ymmärryksestä, yhteiskunnallisesta sivistyksestä ja tiedostavuudesta. Muotoilulla on sekä materiaalisella tasolla että strategisessa innovaatiotoiminnassa suuri arvonsa, jota Suomella ei ole varaa olla vastaanottamatta.

Muotoiluajattelu ja muotoilun menetelmät sopivat kestävämpien tulevaisuuksien luomiseen

Laadukas koulutus takaa alan vaikuttavuuden

Muotoilukoulutuksella on Suomessa pitkät juuret ja dynaaminen nykykenttä. Alan nopeat murrokset ja moninaiset osaamistarpeet kuitenkin haastavat koulutuksen suunnittelua. Kokonaistarkastelun puute voi helposti johtaa osaamisaukkoihin, kun tempoillemme palvelumuotoilun suuren potentiaalin, digimuotoilun huudon, materiaaliosaamisen ja –tutkimuksen ja perinteisten muotoilun alojen eri syväosaamisalueiden ristipaineissa.

Muotoilualan koulutusta tarjoavat korkeakoulut, Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Muotoilualan asiantuntijajärjestö Ornamo ovat nähneet tärkeäksi, että Muotoilualan korkeakoulutuksesta luodaan kokonaiskuva ja että toimijoiden yhteinen tilanne ja tahtotila tulevaisuudelle kuvataan kirjallisesti.

Finnish Design Academy hanke aloitti yhdessä Ornamon kanssa profiilikartan laadinnan 2018-2019. Tämän jälkeen toteutettiin korkeakoulukysely ja –haastattelukiertue materiaalin tuottamiseksi. Profiilikarttatyössä on tulevaisuuden osaamistarpeiden osalta käytetty aineistona myös Finnish Design Academyn tuottamia työpajoja, yritys-kyselyä ja –haastatteluja.

Profiilikartta mahdollistaa muotoilukoulutuksen kokonaisvaltaisen koulutustarjonnan näkymän ja kehittämisen

Muotoilualan korkeakoulutuksen profiilikartan tavoitteena kuvata nykytila ja mahdollistaa sen pohjalta rakenteellinen kehittäminen: profiloituminen, työnjaon kirkastaminen ja yhteistoininnan ja –tuotantojen lisääminen. Pyrkimyksenä samalla vahvistaa muotoilukoulutuksen sisäistä keskustelua ja yhteistä rintamaa ja haastaa kukin korkeakoulu näkemään tavoitteensa osana laajempia strategisia tavoitteita sekä kehittämisessä paremmin alueelliset tarpeet.

Julkinen profiilikartta tuo muotoilun korkeakoulutusten tarjoajien profiilin sidosryhmien ja tietoa käyttävien toimijoiden tietoisuuteen. Sen avulla tuodaan esille alan ja eri korkeakoulujen tarjoamia ainutlaatuisia koulutussisältöjä ja -malleja. Tämä toivottavasti lisää jo entisestään vetovoimaisen alan houkuttelevuutta.

Asta Boman-Björkell, Ornamo ry
Ari Känkänen, LAB-ammattikorkeakoulu

Esitämme yhdeksää toimenpide- ehdotusta muotoilukoulutuksen ja sen toimintaympäristön kehittämiseksi:

Muotoiluosaamisen edistäminen vaatii tahtotilaa, käytännön tiekarttaa ja osaamistarvekartoitusta

Muotoiluosaamisen kasvavaan tarpeeseen vastattava

Muotoiluosaamisen ja -koulutuksen tarve laajenee kaikille yhteiskuntamme osa-alueille pyrkiessämme tarve- ja käyttäjälähtöisiin ratkaisuihin. Muotoiluosaamisen tulisi olla uusi kansalaistaito innovaatiokyvykkyytemme turvaamiseksi. Tämä vaatii muotoilukoulutuksen arvon tunnustamista, painoarvon ja resurssien lisäämistä ja läpileikkaavaa muotoiluopetustarjontaa korkeakouluissa.

Suomeen kaavaillun Arkkitehtuuri- ja Designmuseon oppimisen keskuksella on vastaavia tavoitteita ja useissa korkeakouluissa tarjotaan eri alojen opiskelijoille esimerkiksi palvelumuotoilua, projektiopintoja ja erilaisia Design

Hubeja ja -Labeja muotoiluoppimiselle löytyy lukuisia varsinkin muotoilun korkeakoulutusta tarjoavien yksiköiden alaisuudesta. Pistemäisesti Suomesta korkeatasoista toimintaa löytyykin jo – vain kansallinen tahtotila ja tavoitteet koordinoitulle kokonaisuudelle uupuvat. Välineenä kokonaisuuden muodostamiseen voisi olla Muotoile Suomi -ohjelman kunnianhimoinen jatko-osa tiekarttoineen ja toimenpiteineen.

Panosta muotoiluosaamisen ja -koulutuksen potentiaalin valjastamiseen ja promootioon

Muotoiluosaaminen on arvokkaimmillaan suurien, strategisten kokonaisuuksien muutostarpeiden palveluksessa ja näitä visaisia ongelmia yhteiskuntamme kiihtyvällä tahdilla kohtaan. Muotoilun menetelmien hyödyntämisen mahdollisuudet ja yhteiskunnallisen muutoksen ajamisen potentiaali onkin tunnistettava ja tunnustettava.

Tietyt erityisalueet, jotka ovat jo heränneet hyödyntämismahdollisuuksiin on syytä nostaa esiin. Näitä ovat esimerkiksi palvelumuotoilu ja strateginen suunnittelu liike-elämän konsulttipalveluina ja in-house -toimintana, muotoiluvetoinen käyttökokemus- ja käyttöliittymäsuunnittelu, kaupunkimuotoilu tai vaikkapa

pieni, nouseva ala legal design (oikeudellisten palveluiden muotoileminen käyttäjäystävälliseksi). Muotoilun käyttö on erityisen hyödyllistä heikosta tuottavuudesta kärsivien ja automaatiopotentialtaan korkeiden alojen toimintojen tehostamisessa.

Lisäksi nykytilanteessa muotoilualan korkeakoulutetut ammattilaiset eivät pääse tarpeeksi laajamittaisesti käyttämään täyttä osaamispotentiaaliaan liian kapeissa työrooleissa: systeemiä, holistisia toimintamahdollisuuksia ei ole aina tarjolla. Tällöin myöskään koko muotoilun potentiaali ei tule hyödynnetyksi. Tietoisuuden kasvattamista muotoiluosaamisen hyödyntämisen ja hankkimisen parhaista tavoista tarvitaan.

Muotoilukoulutuksen kehittäminen kohtaa käytännön muutostarpeita

Käsitys alan kentästä uudistettava

Muotoilualan ammattilaiset työllistyvät yhä kasvavalle määrälle eri toimialoja. Perinteinen toimialaluokituksen ”taideteollisuuden ala” ei vastaa enää muotoilualan todellisen työllistymisen tilaa. Tuote- ja vaatesuunnittelun koulutuksissa on huomioitava, että valmistavan teollisuuden piirissä työskentelevien suunnittelijoiden työn tekemisen muodot ovat muuttuneet koulutuksen ylitarjonnan myötä. Vakituisten työpaikkojen puutteessa monen ainoa valinta valmistamisen jälkeen on yrittäjyys. Yrittäjyys-, myynti-, markkinointi- ja immateriaalioikeusosaaminen ja valmius myös kansainvälisillä markkinoilla toimimiseen on saatava haltuun jo opiskeluaikana. Koulutuspaikkamäärien painotusten on vastattava paremmin muutosta ja taideteollisuuden toimialalle työllistävän koulutuksen keskittyttävä korkean tason suunnittelukoulutukseen selkeyttäen rajanvetoa toisen asteen valmistusta korostaviin koulutuksiin.

Muotoilukoulutuksen erityispiirteet on huomioitava paremmin rahoituksessa

Ammattikorkeakoulujen muotoilukoulutuksen rahoitus on nostettava korkeimmalle tasolle kuten muotoilun yliopistokoulutuksessa. Muotoilun opetus edellyttää erityistiloja, studioita ja vuosittaisia investointeja, jotka nostavat koulutuksen kustannustasoa merkittävästi. Koulutuksessa edellytetään myös sellaisia tukitoimintoja, ylläpito- ja laitehuoltotehtäviä, valvontaa ja työturvallisuuden varmistamista, joita ei ole tarjolla korkeakoulun yleisessä palveluvalikoimassa. Kustannuksia lisää sekin, että muotoilualalla opetus on usein yksilöllistä ja ohjaavaa.

Opetus ja oppiminen perustuvat vahvasti laitteistojen, työstökoneiden, eri materiaalien sekä erikoisohjelmistojen ja –lisenssien käyttöön. Ne edellyttävät myös jatkuvaa teknistä ylläpitoa ja henkilöstöresursseja. Kaikki tällaiset tavanomaisesta poikkeavat erityistarpeiden kustannukset vieritetään ammattikorkeakouluissa suoraan tutkinto-ohjelmien maksettavaksi, jotta sisäisen rahoituksen jakoperusteet koetaan oikeudenmukaisiksi. Tämän tulee näkyä koulutuksen rahoituskorin määräytymisessä.

Laadullisen työllistymisen rahoituskriteeri luotettavammaksi

Vaikka laadullisen työllistymisen tavoite osana korkeakoulujen rahoitusperusteita on tärkeää on työllistymistiedon kerääminen viisi vuotta aiemmin valmistuneille suunnatulla alumnikyselyllä suuri haaste - lähtien jo vastaajien tavoittamisesta ja vastaamisaktiivisuudesta. Rahoituskriteerin astuessa voimaan 2021 tulisi sen käytännön toteutuksen vakuuttavuutta parantaa huomattavasti. Alumnien sähköpostiosoitteiden ajantasainen kerääminen ei ole kenenkään vastuulla ja ehdotuksemme onkin kehittää yhteistyömalleja ja vastuunjakoa ajantasaisten yhteystietorekisterien keräämiseksi. Korkeakoulujen alumnityön lisäksi hyötyä voisi olla alan ammatillis-aatteellisten järjestöjen ja tiedotuskeskusten yhteistyöstä toimivan rekisterin tuottamiseksi ja siten alumnikyselyiden tulosten kattavuuden ja luotettavuuden parantamiseksi.

Laadullinen työllistyminen selvitettävä ja ammattiluokitusta päivitettävä

Muotoilualan työllisyystilastointia häiritsee, että sekä Tilastokeskuksen että TE-toimistojen ammattiluokitukset eivät kuvaa alan nykytodellisuutta. Ammattiluokitukset ovat auttamatta epätasomalliset ja vanhentuneet, mutta perustuvat pohjoismaisiin ja eurooppalaisiin luokitusmalleihin, joten muutossykli on erittäin hitaat. Ammattiluokituksia on joka tapauksessa ehdot-

tomasti päivitettävä muotoilualan nimikkeiden osalta seuraavassa mahdollisessa aikaraamissa.

Ammattiluokitustilastojen haasteet ovat kolminaiset. Ammattinimikkeet ovat vanhentuneita, alalla toimitaan lukuisilla toimialoilla lukuisenlaisilla nimikkeillä ja ammattinimikkeet eivät ota huomioon alan korkeakoulutusta. Siten esimerkiksi tuote- ja vaatesuunnittelijoiden, graafisten ja multim mediasuunnittelijoiden TOP 15 -ylitarjontaedustus ei todennäköisesti kuvaa korkeakoulutettujen ammattilaisten työllistymistodellisuutta. Lukujen todenmukaisuutta korkeakoulutettujen kohdalla pitäisikin erillisellä selvityksellä kartoittaa.

Muotoilualan korkeakoulutettujen laadulliseen työllistymisasteeseen voitaisiin päästä kiinni tilastoimalla TE-toimistoissa ammattinimikkeen kanssa myös koulutusaste niin, että oma ilmoitus ammattinimikkeestä ei pääsisi horjuttamaan tilastoja. Muotoilun aloilla lyhyet kurssit ja koulutukset ja toisen asteen alaa liippaavat tutkinnot ovat yleisiä, mutta niiden työllistävyys ei luonnollisestikaan vastaa korkeakoulutettujen ammattilaisten työllistymisnäkyä, mikä voi myös vaikuttaa alan maineeseen ja vetovoimaan.

Paikkaavana toimenpiteenä edellä mainittu alumnirekisteri mahdollistaisi alalle myös rahoituskriteereihin liittymättömän laadullisen työllistymisen kyselyt ja seurannan, mikä korvaisi osittain alan ammattinimikkeiden epätasomallisuuden takia mahdollisesti harhaanjohtavaa työttömyystilastointia.

Muotoilualan tutkintonimikkeet yhdenmukaisiksi

Muotoilija AMK ja muotoilija YAMK tutkintovastuut ovat nykyisellään viidellä ammattikorkeakoululla (LAB, Metropolia, XAMK, Savonia, Novia.) Näiden ohella muotoilusalasta tutkintokoulutusta tarjotaan Artenomi AMK ja -YAMK sekä Medianomi AMK ja -YAMK tutkintonimikkeillä. Kaikki artonomitutkinnot ja läheskään kaikki medianomitutkinnot eivät ole kuitenkaan muotoilualan suunnittelukoulutuksia.

Olisi työelämän näkökulmasta selkeämpää, jos muotoilijaksi valmistuttaisiin ammattikorkeakouluista vain Muotoilija AMK (Formgivare YH) – ja Muotoilija YAMK tutkintonimikkeillä. Tämä edistäisi muotoilualan korkeakoulutuksen kokonaisuuden viestinnällistä selkeyttä ja yhtenäisyyttä. Tiedosamme on, että mm. HAMK on hakenut koulutusvastuun muutosta artonomitutkinnon osalta sen muuttamisesta muotoilututkintovastuuksi. Sisällöltään koulutus on selkeästi suunnitteluosaamista korostava muotoilukoulutus. Tutkintonimikkeen muutos osaksi muotoilualan kokonaisuutta oikaisisi osaltaan myös muotoilualan korkeakoulutukseen perustuvaa tilastointia.

Medianomitutkintoja tulisi myös kartoittaa ja liittää kaikki suunnitteluun perustuvat muotoilusalasta koulutukset muotoilun tutkintovastuiden alle. Medianomitutkinnot eivät ole olleet mukana tässä kartoituksessa ja siksi tätä ongelmakenttää ei ole tarkemmin Finnish Design Academy -hankkeessa käsitelty. Tuemme kuitenkin muotoilualan koulutuskentän selkiinnyttämistä tältäkin osin ja huomiomaan siinä mm. esimerkit sisarkorkeakouluissa eri maissa.

Alan ammattinimikkeisiin selkeyttä

Työelämän ja alan kentän näkökulmasta on toiveita, että muotoilualan ammattinimikkeitä selkiytettäisiin ja vähennettäisiin siinä vallitsevia epäselvyyksiä. Sitä edesauttaa, että alan koulutus- ja tutkintovastuut vastaavat toisiaan. Alalla on tarjolla eri laajuisia koulutuksia kuukausien kestoista vuosien kestoisiin, joista valmistuneet ovat tällä hetkellä hämmäntävästi samalla viivalla työelämässä – vaikka osaamiset voivat olla merkittävästi eri tasoisia ja -laajuisia. Olisi sekä sisällöllisesti että taloudellisesti järkevää, että alan koulutus ja uudet avaukset keskitettäisiin korkeakouluihin, joissa on jo muotoilukoulutuksen edellyttämät fasiliteetit ja laaja muotoilun opetustarjonta. Muotoilijoiden ammattinimikkeiden kokonaisuutta tulisi myös selvittää, selkeyttää ja suojella nimikkeitä inflaatiolta.

Jatkoa profiloituyhteistyölle ja osaamistarpeiden ennakoinnille

Finnish Design Academy -yhteistyömallia on jatkettava korkeakoulutuksen yhteistyötartpeiden ja kokonaisuuden sisäisen koordinoinnin toteuttamiseksi. Yhteistyön tavoitteita ovat koulutuksen ja osaamistarpeiden ennakointi, yhä tarkemman koulutus- ja tutkimusprofiloinnin edistäminen ja strateginen reagointi muutostarpeisiin sekä työelämä- ja alumninyhteistyö. Muotoilun korkeakoulutuksen profiilikartta tulisi päivittää säännöllisesti.

Työllisyyslukujen todenmukaisuutta korkeakoulutettujen osalta pitäisi kartoittaa erillisellä selvityksellä.

Muotoilun korkeakoulutuksen tila 2020

Muotoilukoulutus yliopistoissa

Muotoilukoulutusta tarjotaan Suomessa yliopistotasolla kahdessa korkeakoulussa; Aalto-yliopiston Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulussa ja Lapin yliopistossa. Aallosta ja Lapin yliopistosta voi valmistua Taiteen kandidaatiksi (TaK), Taiteen maisteriksi (TaM) tai Taiteen tohtoriksi (TaT) ja englanninkielisistä ohjelmista tutkintonimikkeillä Bachelor of Arts, Master of Arts tai Doctor of Arts (Art and Design). Taiteen kandidaatin tutkinnon laajuus on 180 opintopistettä (kolme vuotta) ja maisterin 180 + 120 opintopistettä (kaksi vuotta lisää). Tohtorin tutkinnon kesto täysipäiväisenä opiskeluna on noin neljä vuotta, mikä vastaa 240 opintopistettä.

Aalto-yliopiston Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun (ARTS) profiilia määrittää erityisesti monialainen yhteistyö ja yhteinen kampus kaupparkeakoulun (BIZ) ja neljän teknologiaan painottuvan korkeakoulun kanssa (CHEM, ELEC, SCI, ENG). Opintotarjonta on laajaa, kansainvälistä ja monialaista ja kytkeytyy voimakkaasti monitieteiseen tutkimukseen yliopistossa. Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun muotoilualojen opiskelijat keskittyvät tuote- ja palvelumuotoilun, muodin, muotoilun, kaluste- ja sisustusarkkitehtuurin, taideteollisen muotoilun, visuaalisen viestinnän ja uuden median suunnitteluun tai tekstiilisuunnittelun alueisiin.

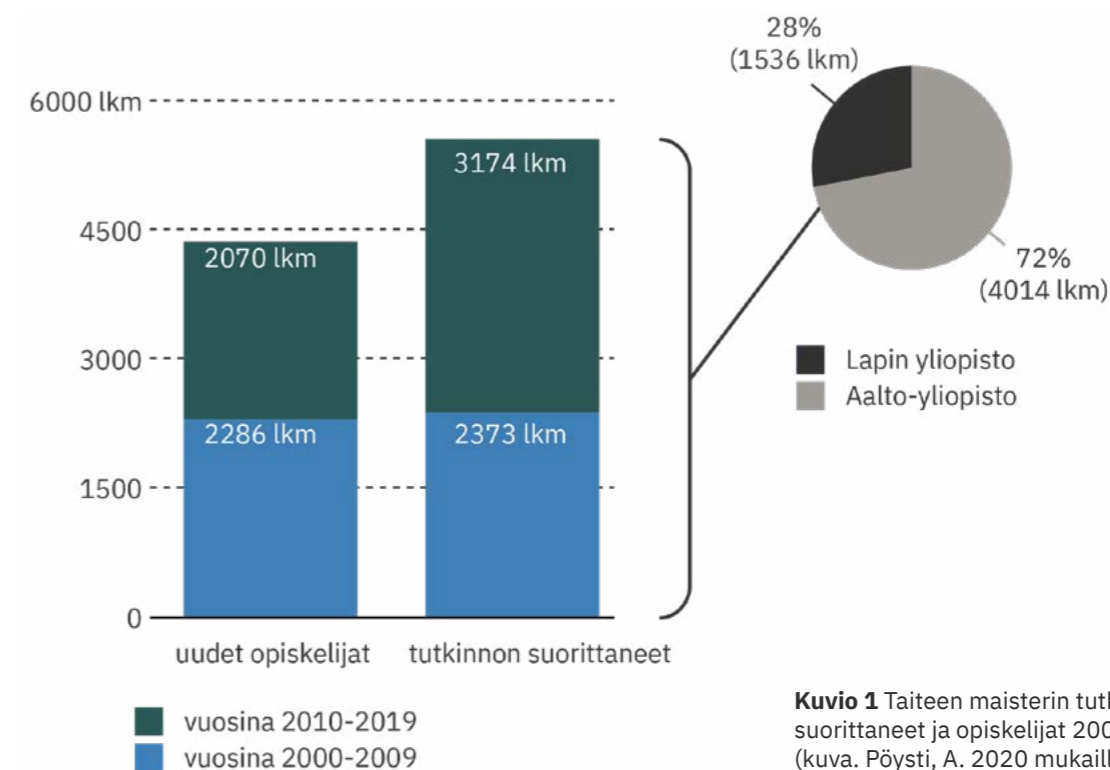
Lapin yliopiston sijainti tuo sen profiilissa keskeiseksi arktisen ulottuvuuden ja ilmastonmuutokseen reagoimisen. Palvelumuotoilu on profiilissa korostunut. Taiteen kandidaatin ja maisterin tutkintoja voi suorittaa audiovisuaalisen mediakulttuurin, graafisen suunnittelun, teollisen muotoilun ja kuvataidekasvatuksen koulutusohjelmissä sekä syksyllä 2021 käynnistyvissä uusissa koulutusavauksissa, joita ovat Muodin, tekstiilitaiteen ja materiaalitutkimuksen koulutusohjelma sekä Kokemuksen muotoilun ja Soveltavan taiteen koulutusohjelmat. Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnassa jatkuu kansainvälinen Arctic Art and Design -maisteriohjelma sekä Palvelumuotoilun maisteriohjelma ja näiden lisäksi uutena avauksena käynnistetään syksyllä 2021 Taiteen asiantuntija -maisteriohjelma. Huomioitavaa on, että Taiteen maisteriksi valmistuu myös media-alan ammattilaisia, jotka ovat myös osa näitä tilastoja ja muotoilun ammattilaisten lisäksi.

Muotoilua voi opiskella yliopistotasolla Aalto-yliopistossa ja Lapin yliopistossa.

Taiteen kandidaatin, maisterin ja tohtorin tutkintojen suorittaneiden määrä

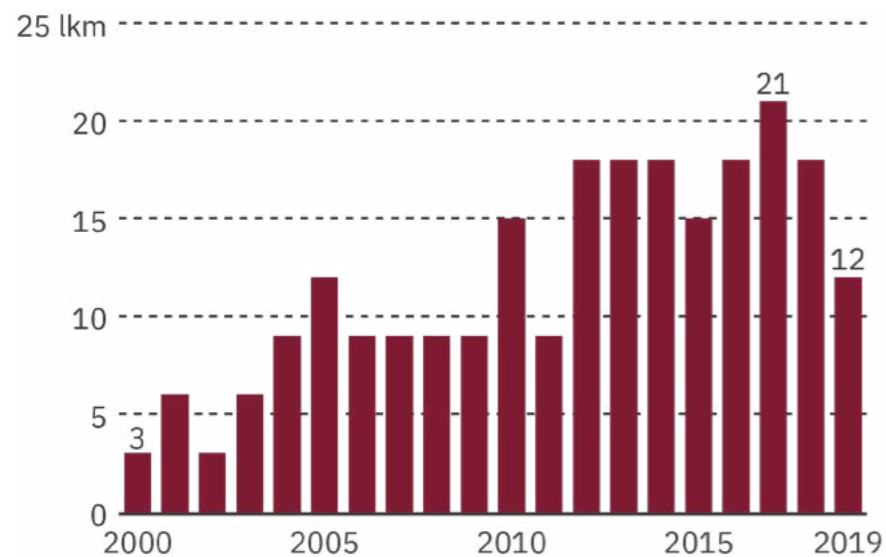
OPH:n tilastojen mukaan yliopistoista on valmistunut 2000-luvulla yhteensä 5 550 taiteen maisteria (Kuvio 1). Heistä 47 prosenttia oli suorittanut tutkinnon vuosina 2000-09 ja 53 prosenttia vuosina 2010-19. Tutkinnon suorittaneiden

määrässä on ollut vuosittaista vaihtelua. Eniten tutkinnon suorittaneita oli vuonna 2015, joskin määrä on ollut nousussa vuosina 2018-19. Aalto-yliopistossa tutkinnon suorittaneita on ollut 4 014 henkilöä (72 %). Pienemmässä Lapin yliopistossa taiteen maisterin tutkinnon suorittaneita on ollut 1 536 henkilöä (28 %).

Kuvio 1 Taiteen maisterin tutkinnon suorittaneet ja opiskelijat 2000 (kuva. Pöysti, A. 2020 mukailen Opetushallinnon tilastopalvelu, Vipunen 2020b)

Opiskelijoita oli yhteensä 1 608 henkilöä vuonna 2019. Heistä uusia opiskelijoita oli 213 vuonna 2019. Opiskelijoiden määrä oli suurimmillaan vuosina 2001-05. Sen jälkeen opiskelijoiden määrä aleni, mutta vuodesta 2011 se on ollut jälleen loivassa nousussa. Taiteen tohtoriksi on valmistunut 2000-luvulla yhteensä 234 henkilöä. Heistä 192 on suorittanut tutkinnon Aalto-yliopistossa ja 87 Lapin yliopistossa (Kuvio 2). Ala on naisvaltainen. Maisterin tutkinnon suorittaneista keskimäärin 72 prosenttia on ollut naisia. Tohtoreista naisten osuus on ollut 63 prosenttia.

Kuvio 2 Taiteen tohtorin tutkinnon suorittaneet 2000-19 (kuva. Annika Pöysti 2020, mukaillen Opetushallinnon tilastopalvelu, Vipunen 2020b)

Muotoilija AMK ja Muotoilija YAMK -tutkintovastuut

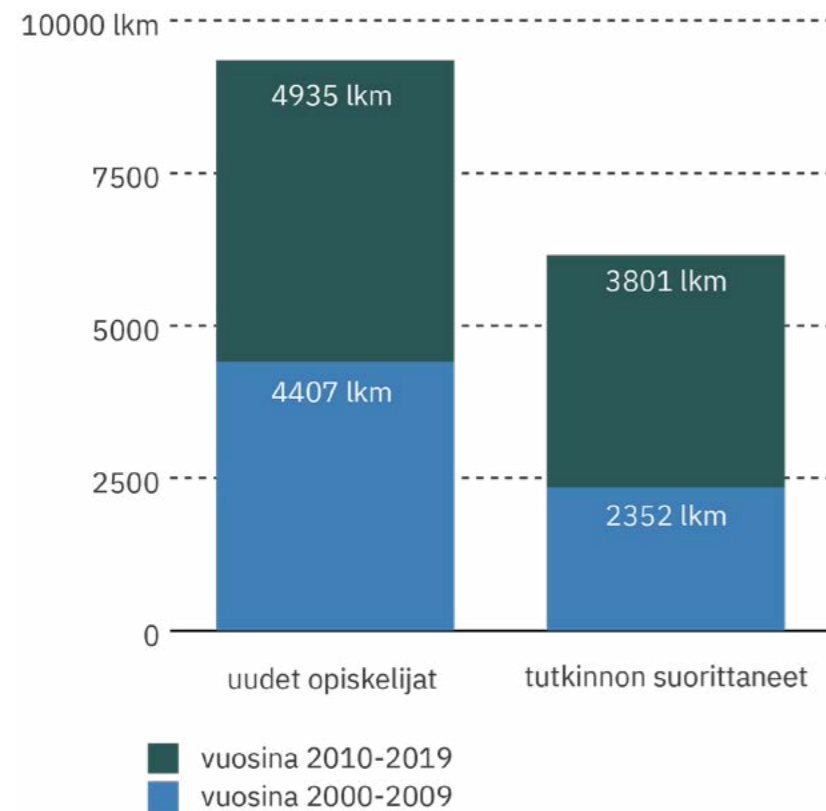
Muotoilija AMK -tutkinto on laajuudeltaan 240 opintopistettä ja opintojen keskimääräinen suoritus aika on noin neljä vuotta. Ylempien ammattikorkeakoulututkintojen laajuus on 60-90 opintopistettä, ja yleensä niihin voi hakeutua työskenneltyään asianomaisella alalla muutaman (kolme) vuoden ajan. Muotoilijan ammattikorkeatutkinto jakautuu moneen erikoistumisalaan, joista tyypillisimpiä ovat palvelumuotoilu, tuotemuotoilu, teollinen muotoilu, graafinen suunnittelu, pakkausmuotoilu, sisustusarkkitehtuuri ja kalustemuotoilu, muoti- ja tekstiilisuunnittelu ja puvustus.

Muotoilija AMK -tutkintonimikkeellä voi Suomessa valmistua neljästä ammattikorkeakoulusta ja vastaavalla ruotsinkielisellä nimikkeellä Formgivare YH yhdestä ammattikorkeakoulusta, Yrkehögskolan Noviasta Pietarsaaresta. Noviassa koulutetaan sisustusarkkitehtejä (inredningsarkitektur) ja ruotsinkielisyyden myötä pohjoismainen ulottuvuus määrittää koulutusta.

Neljä suomenkielistä Muotoilija AMK -koulutuksentarjoajaa ovat LAB-ammattikorkeakoulu, Metropolia-ammattikorkeakoulu, Savonia-ammattikorkeakoulu ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu XAMK. LAB tarjoaa muotoilukoulutusta Lahdessa, Metropolia Helsingissä, Savonia Kuopiossa ja XAMK Kouvolassa. Kunkin korkeakoulun muotoilukoulutuksen profiilia määrittävät alueelliset erityispiirteet.

Muotoilija -ammattikorkeakoulu- tutkinnon suorittaneiden määrä

Muotoilija AMK -tutkinnon on suorittanut OPH:n tilastojen mukaan 2000-luvulla yhteensä 6 153 henkilöä. Heistä vuosina 2000-09 tutkinnon suorittaneita oli 38 prosenttia. 2010-luvulla tutkinnon suorittaneita oli 62 prosenttia. Naisia tutkinnon suorittaneista oli 79 prosenttia. Tutkinnon suorittaneiden vuotuinen määrä kohosi vuosina 2000-15, mutta vuodesta 2016 lukien määrä on kääntynyt laskuun. Opiskelijoiden määrä on alentunut jo vuodesta 2013 lähtien. Vuonna 2019 alan opiskelijoita oli 1 734. Heistä uusia opiskelijoita oli 432 (Kuvio 3).

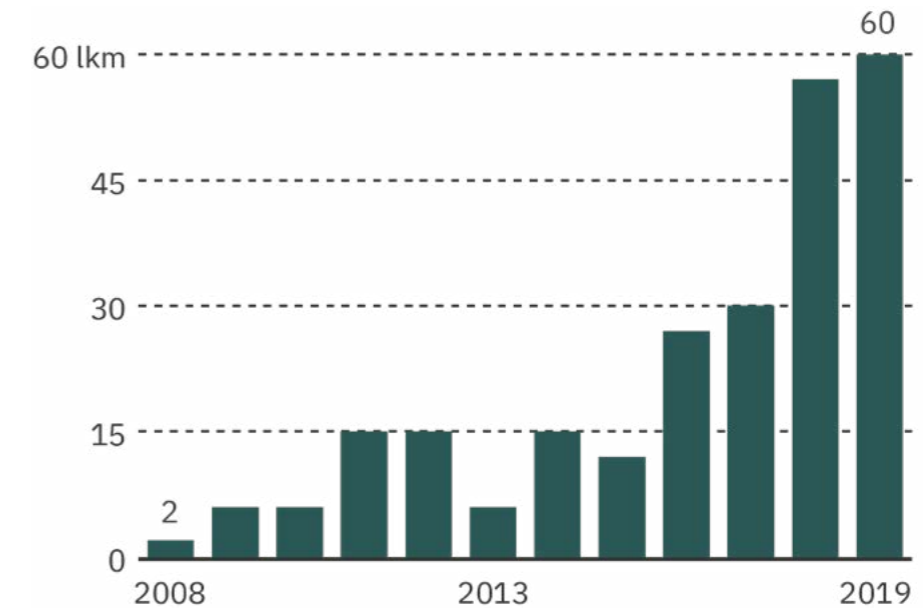

Kuvio 3 Muotoilijan alemman AMK-tutkinnon suorittaneet ja opiskelijat 2000-2019, lkm (kuva. Annika Pöysti 2020 mukaillen Opetushallinnon tilastopalvelu, Vipunen 2020a)

Jos katsotaan muotoilijan alemman AMK-tutkinnon esimerkkivuonna 2018 suorittaneiden aiempaa koulutustaustaa, havaitaan, pääosalla on ollut OPH:n tilastojen mukaan pohjana ylioppilastutkinto (73 % vuonna 2018), mutta monet olivat hankkineet myös ammatillisen tutkinnon (41 % vuonna 2018). Noin seitsemällä prosentilla vuonna 2018 muotoilijan tutkinnon suorittaneista oli aiemmin suoritettu muu alempi AMK-tutkinto. Edellä mainituissa osuuksissa ei ole tapahtunut suuria muutoksia 2010-luvulla pieniä vuotuisia vaihteluja lukuun ottamatta.

Muotoilijan ylemmän AMK-tutkinnon on suorittanut vuosina 2007-19 yhteensä 255 henkilöä (Kuvio 4). Heistä naisia oli 78 prosenttia. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden vuotuinen on ollut kasvussa 2000-luvulla. Uusin ennätys saavutettiin vuonna 2019, jolloin muotoilijan ylemmän AMK-tutkinnon sai valmiiksi 60 henkilöä. Ylempää tutkintoa suorittavien opiskelijoi-

den kokonaismäärä ja uusien opiskelijoiden määrä on lisääntynyt kovasti vuodesta 2016 lähtien. Ylempää tutkintoa opiskeli yhteensä 186 henkilöä vuonna 2019. Heistä uusia opiskelijoita oli 69.

Kuvio 4 Muotoilijan ylemmän AMK-tutkinnon suorittaneet 2008-19 (kuva. Annika Pöysti 2020, mukaillen Opetushallinnon tilastopalvelu, Vipunen 2020a)

Ammattikorkeakoulutusten yhtäläisyydet ja eroavaisuudet

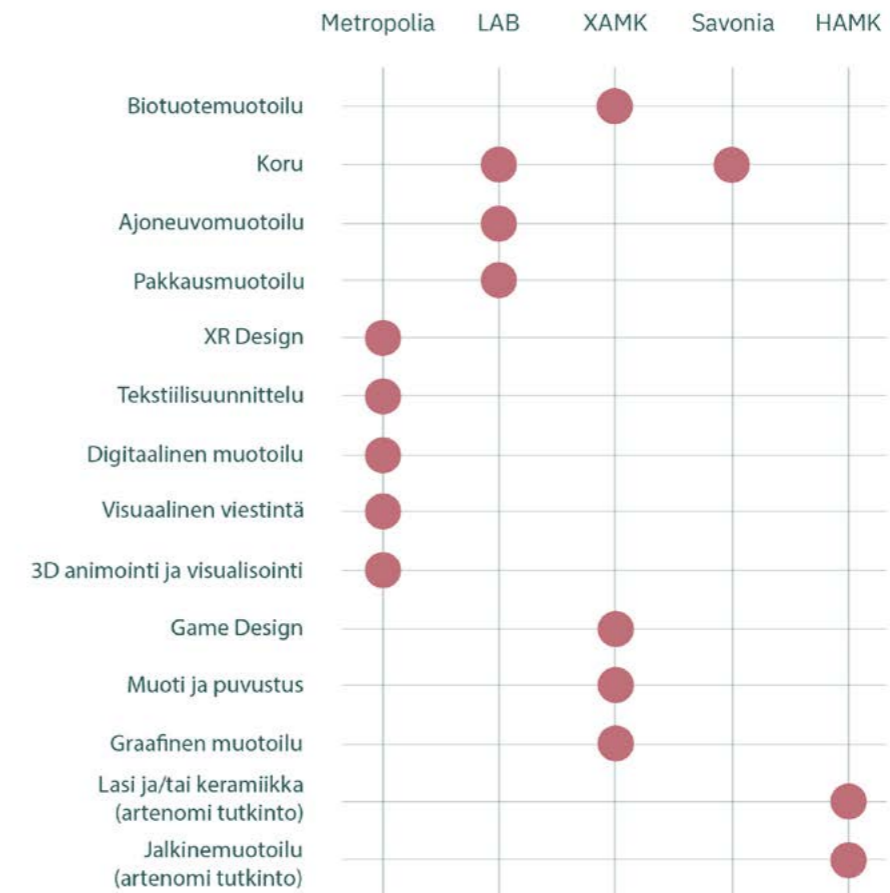
Muotoilija AMK-tutkinnoille tyypillisimmät pääaineet ovat teollinen muotoilu, palvelumuotoilu, sisustusarkkitehtuuri ja kalustemuotoilu ja vaatetusala. Näistä sisustusarkkitehtuuria voi opiskella kaikissa ja vaatetusalaa kaikissa suomenkielisiä muotoilualan AMK-tutkintoja tarjoavissa korkeakouluissa. Kolmanneksi yleisin muotoilualan erikoistuminen on teollinen muotoilu; sitä tarjoavat Metropolia, LAB ja Savonia – ja XAMK nimellä biotuotemuotoilu. Palvelumuotoilu sisältyy kaikkiin muotoilukoulutuksiin – pääaineina sitä tarjoavat LAB ja XAMK. Samannimisten pääaineiden sisällöissä ilmenee erilaisia korkeakoulukohtaisia painotuksia.

Kuvio 5 Muotoilun pääaineiden sijoittuminen Ammattikorkeakouluissa visualisointi (kuva. Olivia Leino 2020)

Tarjolla on myös muotoilun erityisalojen pääaineita. Osaa näistä opintosisällöistä tarjotaan myös muissa ammattikorkeakouluissa suppeampina opintokokonaisuuksina. Biotuotemuotoilun koulutusohjelmaa tarjoaa alueellisen merkityksen perusteella XAMK ja korualan koulutusta Savonia ja LAB yhteistyössä Saimaan ammattikorkeakoulun kanssa. Ajoneuvomuotoiluun kuten myös pakkausmuotoiluun voi erikoistua LABissa. Aineettoman muotoilun erityisaloille koulutusta tarjoavat mm. Metropolian XR Design, digitaalinen muotoilu, visuaalinen viestintä ja 3D animointi ja visualisointi sekä XAMKin graafinen muotoilu ja Game Design.

Muotoilun syväosaaminen tietyillä aloilla on erittäin tärkeää säilyttää, minkä takia koulutusohjelmien kansallinen tarkastelu ja koordinointi on olennaista. Erityisesti materiaaliosaamista korostavilla aloilla, kuten puu, lasi, keramiikka, jalkine, koru ja tekstiili, yhteistyö ja selkeä työnjako toisen asteen koulutusten kanssa on keskeistä ja tähän tulisivin kiinnittää enemmän huomiota. Toki myös aineettomilla muotoilun aloilla, esimerkiksi käyttöliittymäsuunnittelussa tai mallintamisessa, raja-alue koulutusasteiden opetussisältöjen ja näkökulman osalta on keskeistä. Ammattikorkeakouluissa tulee painottaa suunnittelua ja toisella asteella tuotteiden toteuttamista – vaikka raja tuskin ikinä aukottoman selkeä voikaan olla.

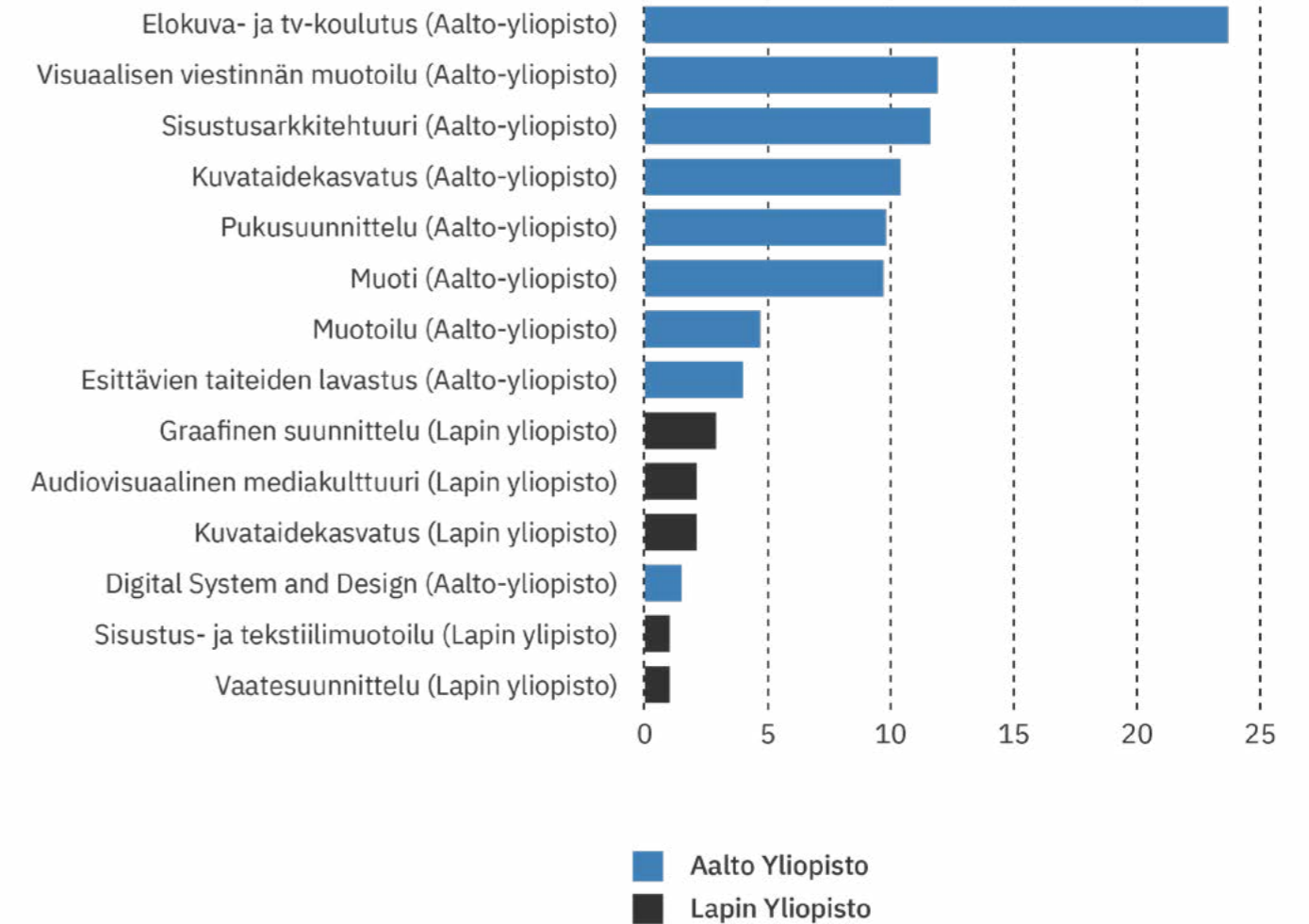
Kuvio 6 Muotoilun erityisosaamisalueisiin erikoistuneet pääaineet visualisointi (kuva. Olivia Leino 2020)

Muotoilun korkeakoulutuksen vetovoima

Yliopistokoulutusten vetovoima

Muotoilualan yliopistokoulutusten vetovoimaa voidaan tutkia suhteuttamalla koulutuksen ensisijaiset hakijat valittuihin opiskelijoihin vuonna 2020. Valittujen opiskelijoiden määrä kuvaa aloituspaikkojen määrää. Tässä otannassa on huomioitu kaikki Aalto-yliopiston Taiteen maisterin ja kandidaatin tutkinnot, sillä vaikka monet niistä ovat selvemmin media- kuin muotoilualan tutkintoja on rajanveto monien osalta haastavaa. Edellä mainittujen yliopistotutkintojen keskimääräinen vetovoimakerroin (6,0) oli suurempi kuin vastaavissa yliopistotutkinnoissa keskimäärin (3,2).

TaM-tutkinnon keskimääräinen vetovoimakerroin on Aalto-yliopistossa huomattavasti korkeampi kuin Lapin yliopistossa vuonna 2020, mikä johtuu osittain erilaisesta koulutustarjonnasta. Koulutusohjelmittain tarkasteltuna suosituin oli Aalto-yliopiston elokuva- ja tv-koulutus, jonka jälkeen tulevat Aalto-yliopiston visuaalisen viestinnän, sisustusarkkitehtuurin ja kuvataidekasvatuksen koulutusohjelmat. Vähiten suosituimpien koulutusohjelmien joukossa olivat vuonna 2020 Lapin yliopiston vaatesuunnittelun, sisustus- ja tekstiilimuotoilun koulutusohjelmat (Kuvio 7).

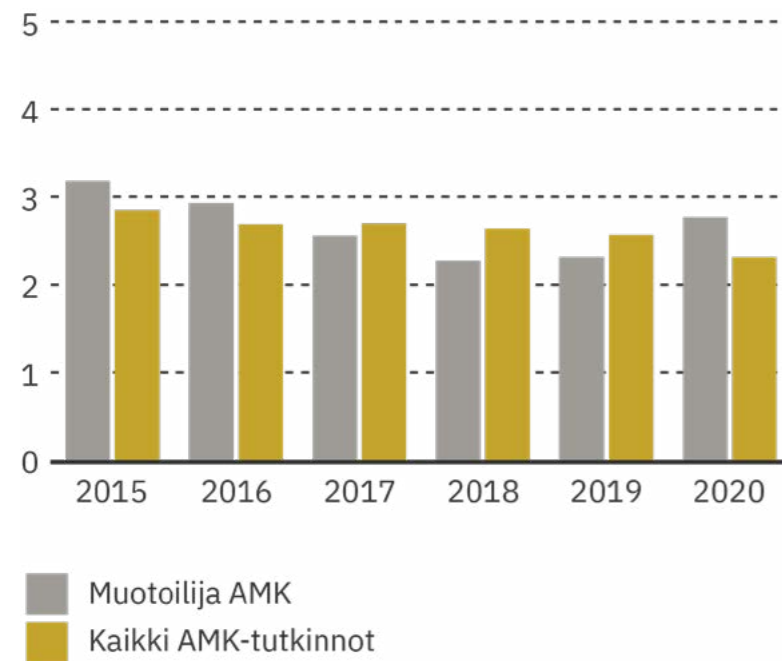

Kuvio 7 Ensisijaisten hakijoiden suhde koulutukseen valittujen määrään (vetovoimakerroin) Taiteen maisterin ja kandidaatin tutkintojen opiskelijahaussa 2020 (kuva. Annika Pöysti 2020 mukailen, Opetushallinnon tilastopalvelu, Vipunen 2020b)

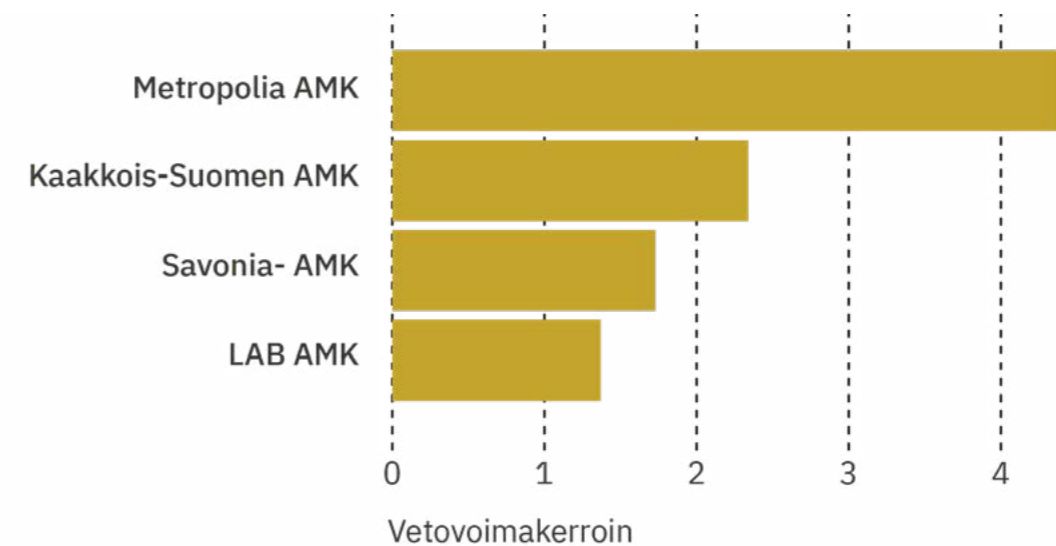
Ammattikorkeakoulujen koulutusten vetovoima

Muotoilija AMK- koulutusten vetovoimaa voidaan tutkia suhteuttamalla OPH:n tilastojen mukaan koulutuksen ensisijaiset hakijat valittuihin opiskelijoihin vuosina 2015-20. Valittujen opiskelijoiden määrä kuvaa samalla aloituspaikkojen määrän. Muotoilijan AMK-tutkinnon vetovoima on parempi kuin AMK-tutkintojen vetovoimakerroin keskimäärin tarkasteluaajak-solla 2015-20 (Kuvio 8).

OPH:n tilastot osoittavat, että hakijoiden määrä väheni vuosina 2017-19, mutta on kääntynyt kasvuun vuonna 2020. Sama koskee ensisijais-ten hakijoiden määrää. Opiskelemaan valituis-ta keskimäärin 97 prosenttia oli myös ottanut opiskelupaikan vastaan vuonna 2020 ja osuus on pysynyt melko vakaana vuosina 2015-20. Oppilaitoskohtaisesti selvästi vetovoimaisin muotoilijoiden opinahjo on Metropolia Ammat-tikorkeakoulu. LAB-ammattikorkeakoulu on sitä vastoin vähiten vetovoimaisin (Kuvio 9).

Kuvio 8 Ensisijaisten hakijoiden suhde koulutukseen valittujen määrään (vetovoimakerroin) kaikissa alemmissa AMK-tutkintojen ja muotoilijan AMK-tutkintojen opiskelijahaussa 2015-20 (kuva. Annika Pöysti 2020, mukailien Opetushallinnon tilastopalvelu, Vipunen 2020a)

Kuvio 9 Ensisijaisten hakijoiden suhde koulutukseen valittujen määrään (vetovoimakerroin) kaikissa alemmissa AMK-tutkintojen ja muotoilijan AMK-tutkintojen opiskelijahaussa 2015-20 (kuva. Annika Pöysti 2020, mukailien Opetushallinnon tilastopalvelu, Vipunen 2020a)

Muotoilukoulutuksen monet muodot

Muotoilun tutkintovastuu kahdella yliopistolla

Aalto-yliopisto

Aalto-yliopiston strategiassa ja toiminnassa on erityistä kauppatieteiden, tekniikan ja taiteiden läpileikkaava yhteistyö samalla kampuksella. Aalto-yliopisto haluaa lisätä taiteen ja luovuuden merkitystä yhteiskunnassa, mikä luo pohjan muutokselle ja uudennaiselle ajattelulle. Muotoilun opiskelijat keskittyvät tuote- ja palvelumuotoilun, muodin, muotoilun, kalustemuotoilun ja sisustusarkkitehtuurin, taideteollisen muotoilun, visuaalisen viestinnän ja uuden median suunnitteluun tai tekstiilisuunnittelun alueisiin.

Aalto-yliopisto on yhteisö, jossa tiede ja taide kohtaavat tekniikan ja talouden. Aalto on säätiöpohjainen yliopisto, jonka kansallisena tehtävänä on vahvistaa Suomen innovaatiokykyä tutkimuksen, taiteen ja koulutuksen keinoin. Aalto-yliopisto ratkaisee ongelmia ja vauhdittaa innovaatiotoimintaa yhdistämällä tiedettä muotoiluosaamiseen ja talousajatteluun.

Aalto-yliopiston kampus sijaitsee Otaniemessä, jonne on muodostunut elävä kaupunginosa. Siellä tieteen eri alat, identiteetit, kulttuurit ja näkökulmat pääsevät kohtaamaan samassa paikassa, sekä tarkoituksella että ennalta suunnittelematta. Tutkimusta, luovaa toimintaa ja opetusta toteutetaan kuudessa Aalto-yliopiston korkeakoulussa: Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulussa, Kauppakorkeakoulussa, Insinööritieteiden korkeakoulussa, Kemiantekniikan korkeakoulussa, Sähkötekniikan korkeakoulussa ja Perustieteiden korkeakoulussa.

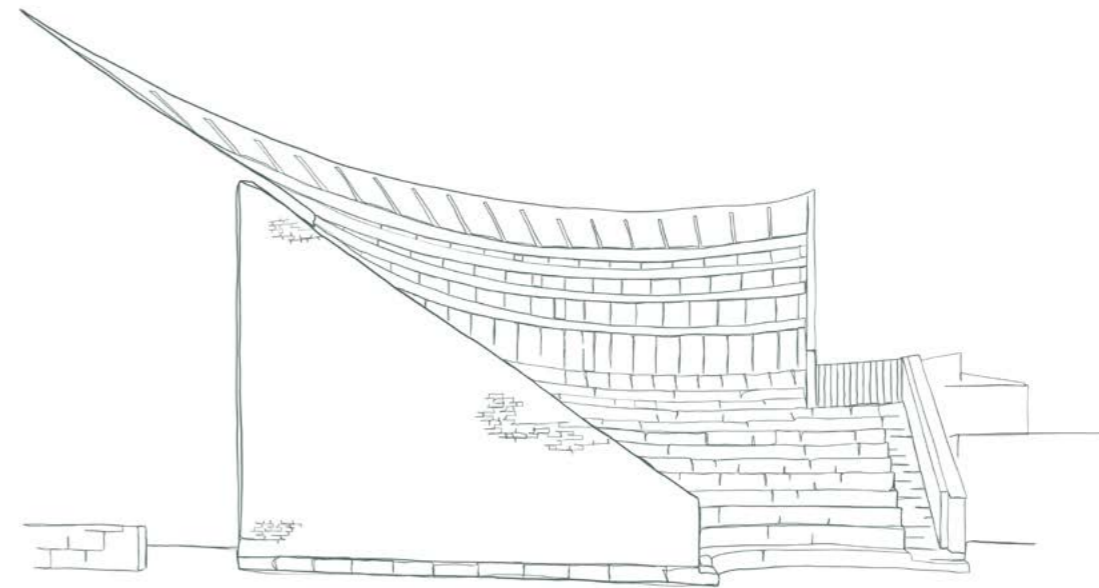
Avarakatseinen uusien näkökulmien oppiminen sekä laaja-alainen ajattelu ja toiminta ovat aaltolaisuuden ytimessä.

Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu (ARTS)

Aalto-yliopisto haluaa lisätä taiteen ja luovuuden merkitystä yhteiskunnassa, mikä luo pohjan muutokselle ja uudennaiselle ajattelulle. Luovuus ja monialaisuus ovat yliopiston strategian ytimessä. Taiteelliset keinot sekä muotoiluajattelu näkyvät uudennaisina tapoina sekä tuottaa, että esittää tietoa kaikissa Aalto-yliopiston koulutuksissa. Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu (ARTS) on luovuuden erityisosaaja ja laajin tutkimukseen perustuvan muotoilun korkeakoulutusyksikkö Suomessa. Avainalueiltaan ARTS on maailman johtavien yliopistojen joukossa kansainvälisten ranking toimijoiden vertailussa.

Muotoilun opiskelu ja tutkimus on monitieteellistä ja tieteidenvälistä. ARTS toimii aktiivisessa tutkimus- ja opetusyhteistyössä Aallon muiden korkeakoulujen ja niiden laitosten kanssa, sekä tekee yliopistojen välistä yhteistyötä myös kansainvälisesti. Muotoilun opiskelijoilla on siten mahdollisuus rakentaa yksilöllisiä sekä ammatillisia rajoja ylittäviä osaajaprofiileja.

Muotoilualan koulutus ARTS:issa antaa valmiudet muun muassa suunnitteluprosessien hallintaan, käyttäjätutkimukseen, materiaalitutkimukseen, yhteissuunnitteluun, muotoilujohtamiseen, kestävään kehitykseen ja kykyä käsitellä yhteiskunnallisia muotoiluhaasteita. Opiskelijat keskittyvät opinnoissaan tuote- ja palvelumuotoilun, muodin, muotoilun, kaluste-

Kuvituskuva 1. Aalto Yliopistosta (kuvitus. Olivia Leino 2020)

muotoilun ja sisustusarkkitehtuurin, taideteollisen muotoilun, visuaalisen viestinnän ja uuden median suunnitteluun tai tekstiilisuunnittelun alueisiin. Opiskelija syventyy oman pääaineensa tai maisteriohjelmansa alaan ja koostaa opintonsa hyödyntäen Aalto-yliopiston monialaista opetustarjontaa sivuainevalinnoissaan ja vapaasti valittavissa opinnoissaan.

Opinnot nivoutuvat yhteistyöprojekteihin, joissa toteutuu strateginen tavoite osallistua, uudistaa ja vaikuttaa sekä ratkoa ongelmia muotoilun ja luovan toiminnan keinoin. Näistä esimerkkinä ovat kurssitoteutukset yritysten ja julkisen sektorin kanssa (mm. Design for Government, Designing Services), kestävä kehityksen mukainen, projektilähtöinen ja tieteidenvälinen pakkaussuunnittelun kokonaisuus (Pack-Age) sekä sisustusarkkitehtuuria ja palvelumuotoilua yhdistävät yhteistyöprojektit.

Muotoilun opiskelu ja tutkimus on monitieteellistä ja tieteidenvälistä.

Tutkimus, kehittäminen ja innovaatiotoiminta

Tutkimusta kokoavina painoalueina ovat ihminen ja digitaalisuus (human digital), kestävä kehityksen mukainen muotoilu, yhteiskunnallinen vaikuttaminen (taide, luova toiminta ja muotoilu yhteiskunnan uudistajina) ja luovat käytänteet suunnittelualoilla. Myös muotoilujohtaminen, muotoilukulttuurin ja -historian kysymykset sekä audiovisuaalinen viestintä, digitaalinen media, uusmedian suunnittelu, oppiminen ja äänisuunnittelu sekä pelimuotoilu ovat keskeisiä tutkimuskohteita.

Strateginen tutkimus- ja opetusyhteistyö esimerkiksi Kemian tekniikan korkeakoulun kanssa tuottaa uusia innovatiivisia ratkaisuja seluloosa- ja biomateriaalien hyödyntämisestä

(ChemArts). Korkeatasoiset tutkimushankkeet kuten puettava elektroniikka keskosille (Rhythms in Infants Brains), matalatehoisen magneettikuvauslaitteen tutkimus (Accessible Magnetic Resonance Imaging), 1.5 asteen elämäntavat (1.5 Degree Lifestyles), tutkimuskonsortio kestävien energiaratkaisujen mahdollistamisesta (Intermediaries of Energy Transitions) ja tekstiilien kiertotalous (FINIX, BioColour, New Cotton) ovat esimerkkejä siitä, miten muotoilu on osana tieteidenvälistä ja monitieteistä yhteistyötä ja siten panoksellaan luomassa parempaa tulevaisuutta.

Aallon tutkimuksen ja taiteellisen toiminnan laatu ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus on arvioitu kansainvälisesti Research, Art and Impact Assessment, RAI 2018 -raportissa (Bingham ym. 2019). RAI -arvioinnin mukaan ARTSilla on laaja vaikutus yhteiskuntaan eri yhteistyötahojen sekä laitospohjaisten erityisosaamisen kautta. ARTS tuottaa kansainvälisesti tunnustettua huippututkimusta. ARTS on edelläkävijä tohtorikoulutuksessa, jossa vakiintuneiden tutkimusparadigmojen ohella kannustetaan muotoilun käytäntölähtöiseen tutkimukseen.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja tulevaisuus

Tulevaisuudessa Aalto ARTS jatkaa edelläkävijänä luovan alan laajenevien mahdollisuuksien kentällä. ARTS:in kuten koko Aalto-yliopiston tavoitteena yhteiskunnallisessa keskustelussa ja vaikuttamisessa on edistää luovien alojen potentiaalin ymmärtämistä ja siten nopeuttaa elinkeinorakenteen monipuolistumista, lisätä tuotannon jalostusarvoa ja luovan osaamisen tehokasta hyödyntämistä yhteiskunnan jokaisella sektorilla. ARTS vahvistaa muotoiluajattelua ja -yhteistyötä kumppaniyrityksissään ja laajasti elinkeinoelämässä.

Lapin yliopisto

Lapin yliopisto tuottaa tieteellisesti tutkittua tietoa pohjoisten alueiden yhteiskunnista, ympäristöstä sekä niiden vuorovaikutuksesta, jotta elämä arktisilla ja pohjoisilla alueilla kukoistaisi tulevaisuudessakin. Opetus pohjautuu tutkimustoimintaan, joka painottuu arktisen muotoilun erityispiirteisiin, tuote- ja palvelumuotoiluun, vuorovaikutteisiin ja biokemiallisiin tekstiili-innovaatioihin sekä laajasti kokemuksen suunnitteluun.

Lapin yliopisto on yhteiskuntatieteitä ja taiteita yhdistävä monitieteinen yliopisto. Lapin yliopiston tutkimusprofiili kiteytyy arktisen ja pohjoisen muutoksen tutkimukseen kaikilla strategisen profiloinnin alueilla, myös muotoilussa ja sen tutkimuksessa. Lapin yliopiston opetuksen ja tutkimuksen ihmistieteellinen painopistettä toteuttavat neljä tiedekuntaa: yhteiskuntatieteet, oikeustieteet, kasvatustieteet ja taiteet sekä viidentenä yksikkönä Arktinen keskus. Taiteiden tiedekuntaan asemoituvaa muotoilun koulutusta luonnehtii vahva kulttuuri- ja yhteiskuntatieteellinen painotus, josta osoituksena

Opetus pohjautuu tutkimustoimintaan, joka painottuu arktisen muotoilun erityispiirteisiin, tuote- ja palvelumuotoiluun ja kokemuksen suunnitteluun.

on kulttuurilähtöisen palvelumuotoilun asema yhtenä yliopiston strategisesti tärkeänä painoalana ja temaattisena tohtorikouluna.

Arktinen alue kohtaa globaalien taloudellisten ja poliittisten muutosten sekä ilmaston lämpenemisen vaikutukset erityisen voimakkaasti. Lapin yliopisto tuottaa tieteellisesti tutkittua tietoa pohjoisten alueiden yhteiskunnista, ympäristöstä sekä niiden vuorovaikutuksesta, jotta elämä arktisilla ja pohjoisilla alueilla kukoistaisi tulevaisuudessakin. Profiili perustuu yliopiston strategiaan 2025. Osana arktista ja pohjoista osaamista Lapin yliopistolla on suomalaisen yliopistolaitoksen keskuudessa valtakunnallinen vastuu saamelaisoikeuden tutkimuksesta sekä saamelaisuuteen liittyvästä yhteiskuntatieteellisestä tutkimuksesta. Yliopistolla on neljä painoaluetta: kulttuurilähtöinen palvelumuotoilu, kestävä kehitys, oikeus ja oikeudenmukaisuus, pohjoinen hyvinvointi, koulutus ja työ sekä vastuullinen matkailu. Taiteiden tiedekunta on mukana kaikissa painoalueissa.

Taiteiden tiedekunta Arktisen muotoilun asiantuntijana

Tällä hetkellä valmistellaan Lavpin korkeakoulukonsernin (LUC) yhteisiä painoaloja, joissa taiteiden tiedekunta on vahvasti mukana. Lapin yliopisto on toistaiseksi ainoa taho korkeakoulukonsernin sisällä, joka tarjoaa opetusta muotoilualoilla. Tiedekunnan toimintaan ovat

kiinteästi kuuluneet erilaiset temaattiset maisteriohjelmat mm. luontokuvaus, soveltava kuvataide, Arctic Art and Design sekä tammikuussa 2020 alkava palvelumuotoilun maisteriohjelma PAMA. Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnalla on merkittävä rooli ja profiili Arktisen muotoilun ja taiteen opetus- tutkimus- ja asiantuntijaorganisaationa. Tästä on osoituksena muun muassa tiedekunnalle Suomen Akatemian myöntämä rahoitus Arctic Design and Arts -profilointityöhön, joka ohjaa korkeakoulujen profilointityötä. Taiteiden tiedekunnan kansainväliset verkostot ovat maailmanlaajuisesti kattavat mukaan lukien verkostot kuten Arctic Sustainable Art and Design (ASAD), University of the Arctic (26 jäsentä), Arctic Five, Desis, Cirrus, Cumulus, International Society for Education Through Art (INSEA), Nordes, Arktisen muotoilun klusteri, Participatory Development with The Youth (PARTY), Region Arts ja Erasmus+

Muotoilukoulutus

Muotoilukoulutusta toteutetaan jatkuvassa vuoropuhelussa työelämän ja yritysten kanssa. Opinnot nivoutuvat saumattomasti yritys-elämän kanssa ja toiminta tapahtuu osana kansainvälistä tutkimusyhteisöä. Tieteen ja taiteen vuoropuhelu on aktiivinen osa tiedekunnan opintoja, tutkimusta ja taidetta sekä yhteistyötä yhteiskunnan eri tahojen kanssa. Opetus

pohjautuu tutkimustoimintaan, joka painottuu arktisen muotoilun erityispiirteisiin, tuote- ja palvelumuotoiluun, vuorovaikutteisiin ja biokemiallisiin tekstiili-innovaatioihin sekä laajasti kokemuksen suunnitteluun (experience design). Tieteen ja taiteen yhteyttä vahvistaa myös tiedekunnan poikkeuksellinen sijainti osana monialaista tiedeyliopistoa, joka tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuden yhdistää muotoilun, matkailun, markkinoinnin, liiketalouden, kasvatustieteen ja yhteiskuntatieteen opintoja osaksi tutkintoa. Taiteen maisterit työllistyvät ympäri Suomen ja kansainvälisiin tehtäviin mm. mainos- ja muotoilutoimistoihin, tuotantoyhtiöihin sekä matkailuyritysten palvelukseen. Suuri osa valmistuneista toimii myös yksityisinä yrittäjinä. Rekrytointinäkömät muotoilualoilla ovat kasvusuunnassa. Tiedekunta on uudistamassa opetussuunnitelmaansa vuosien 2019 – 2020 aikana.

Tutkimus, kehittäminen ja innovaatiotoiminta

Lapin yliopiston tohtoriohjelmat ovat temaattisia edellä mainittujen painoalojen mukaisesti: Kulttuurilähtöinen palvelumuotoilu, Pohjoiset kulttuurit ja kestävä luonnonvarapolitiikka, Yhteisöt ja muuttuva työ sekä yleinen tohtoriohjelma. Taiteiden tiedekunnalla on jatko-opiskelijoita kaikissa tohtorikouluissa. Arktinen

muotoilu ja kulttuurilähtöinen palvelumuotoilu nousevat kansainvälisiksi hyvin verkottuneiksi tutkimuksen ja opetuksen alueiksi ja tuottavat erinomaisia tuloksia kaikilla korkeakoulutusta ja tutkimusta mittaavilla indikaattoreilla mitattuna: mm. jufo 1-3 julkaisut, kilpailtu kotimainen ja kansainvälinen tutkimusrahoitus, kansainväliset yritysyrityskumppanit sekä yritysten kanssa yhteistyössä tehtävät maisterin ja tohtorintutkinnot. Innovaatiojärjestelmässä yliopiston ja erityisesti taiteiden tie-

dekunnan roolina on olla suunnannäyttäjänä kestävä kehityksen ja alueellista elinkeinoelämää tukevan mikro- ja pk-yritystoiminnan kehityksen tukemisessa mm. muassa teollista muotoilua, vuorovaikutussuunnittelua ja palvelumuotoilua hyödyntäen. Lapin yliopisto kuuluu kiinteästi suomalaisten innovaatioympäristöjen joukkoon ARCTA laboratorioiden, yritysyritystyömallien sekä arktisen muotoilun klusteritoiminnan kautta.

Kuvituskuva 2. Lapin yliopistosta
(kuvitus. Olivia Leino 2020)

Muotoilija AMK ja Muotoilija YAMK -koulutuksen tarjoajat

LAB-ammattikorkeakoulu

Muotoiluinstituutilla on pitkät perinteet ja vakiintunut maine. Muotoilututkinnoissa voi erikoistua kokemus- ja palvelumuotoiluun, pakkaus- ja brändimuotoiluun, puettavaan muotoiluun, teolliseen muotoiluun tai sisustusarkkitehtuuriin ja kalustemuotoiluun. Päijät-Hämeen alueen älykkään erikoistumisen kärjet, muotoilu, kiertotalous sekä liikunta ja elämykset, peilaavat korkeakoulun profiilia.

LAB-ammattikorkeakoulu on työelämän innovaatiokorkeakoulu, joka toimii Lahdessa, Lappeenrannassa ja verkossa. Koulutusta tarjotaan viidellä eri alalla: sosiaali- ja terveysala, tekniikka, liiketalous, hotelli-, ravintola- ja matkailuala sekä muotoilu, taide ja visuaalinen viestintä. LABin vahvuuksia ovat kiertotalous, design, innovaatiot sekä hyvinvointi. LAB-ammattikorkeakoulussa työskentelee yli 8500 opiskelijaa sekä 360 opettajaa ja TKI-asiantuntijaa.

Muotoiluinstituutti

LAB-ammattikorkeakoulun Muotoiluinstituutti on laaja-alainen ja opiskelijamäärältään Suomen suurin muotoilun AMK-kouluttaja. Muotoilun, kuvataiteen ja visuaalisen viestinnän

koulutukset muodostavat toisiaan tukevan kokonaisuuden sekä monipuolisen ympäristön oppimiselle, yhteistyölle ja kehittämiselle.

Muotoiluinstituutin koulutusten tavoite on, että opiskelija saa hyvät valmiudet toimia oman alansa työtehtävissä. Koulutusohjelmilla on yhtenäinen taideperusta ja koulutuksen aikana otetaan haltuun erilaiset muotoilun välineet ja prosessit, joiden avulla tulevaisuuden muotoiluhaasteita ratkotaan. Valtaosa opinnoista toteutetaan erilaisina projekteina, jotka tehdään usein yhteistyössä työelämän kanssa.

Kaikki koulutukset, lukuun ottamatta Lappeenrannassa toteutettavaa kuvataiteen tutkintoa, ovat Lahden kampuksella. Kampuksella on nykyaikaiset tilat ja laitteet monipuolisiin muotoilun tarpeisiin. Samassa kiinteistössä toimivat myös LAB-ammattikorkeakoulun muut alat, sekä LUT-yliopisto. Kampus mahdollistaa monipuolisen yhteistyön eri alojen ja korkeakoulujen välillä. Etäopetus mahdollistaa opetukseen osallistumisen myös kampuksen ulkopuolelta.

Muotoiluinstituutin tutkintoon johtavat koulutukset ovat kokemus- ja palvelumuotoilu, pakkaus- ja brändimuotoilu, puettava muotoilu, teollinen muotoilu, sisustusarkkitehtuuri ja kalustemuotoilu, kuvataide, graafinen suunnittelu, mediasisällön suunnittelu ja valokuvaus. Koulutuksissa aloituspaikkoja on yhteensä 205

kpl. Opiskelijat voivat profiloida osaamistaan valitsemalla tutkintoonsa täydentävän osaamisen opintoja omasta tai muista koulutuksista. Ylemmän AMK-tutkinnon voi suorittaa muotoilun ja media-alan uudistavan osaamisen koulutuksessa, kuvataiteen koulutuksessa sekä monialaisissa digitaalisen ratkaisujen sekä uudistavan johtamisen -koulutuksissa.

Ylemmän AMK-tutkinnon voi suorittaa muotoilun ja media-alan uudistavan osaamisen koulutuksessa, kuvataiteen koulutuksessa sekä monialaisissa digitaalisen ratkaisujen sekä uudistavan johtamisen -koulutuksissa.

Muotoilun ammattilaisina toimivat alumnit ovat kiinteä osa Muotoiluinstituutin asiantuntijaverkostoa. He toimivat esimerkiksi koulutusten sivutoimisina opettajina ja asiantuntijoina.

Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta

LAB-ammattikorkeakoulu yhdessä LUT-yliopiston sekä kehittäjäkumppanien kanssa takaa vahvan alustan monialaiseen koulutukseen sekä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan. LAB-ammattikorkeakoulun Design-vahvuusalue fokuoittaa kestävien ratkaisujen muotoiluun, mikä tarkoittaa kestävien tuotteiden, palveluiden ja ympäristöjen muotoilua,

käyttäytymisen muutosta kohti kiertotaloutta, älykästä ihmislähtöistä muotoilua ja viestintää sekä taidetta ajattelun uudistajana.

Päijät-Hämeen alueen älykkään erikoistumisen kärjet ovat muotoilu, kiertotalous sekä liikunta ja elämykset. Alueen muotoilukärjelle on valmistumassa tiekartta, joka rakentaa alueellista muotoiluekosysteemiä ja ohjaa kehittämistoimenpiteitä vuoteen 2030. LAB Design vahvuusalue ja Muotoiluinstituutti tukee ja kehittää alueen strategisia valintoja ja toteuttaa koordinoivana innovaatioveturina monipuolista alueellista, kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä ja kehittämistä.

Vahvuusalueen TKI-toiminta on työelämälähtöistä ja kehittämistyötä tehdään yhdessä yritysten, julkisen sektorin ja sidosryhmien kanssa. Toteutettavissa yhteistyöprojekteissa korkeakoulut, yritykset, yhteisöt ja kansalaiset kehittävät yhdessä ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäviä tuotteita, palveluita ja elinympäristöjä. Yhteistyöprojekteissa muotoilun ja taiteen erikoisosaamista hyödyntämällä toteutetaan älykkäitä ja ihmislähtöisiä ratkaisuja, jotka tukevat myös liiketoiminnan uutta arvonaluontia.

LAB-ammattikorkeakoulu tuo alueen yritysten ja sidosryhmien käyttöön kehitys- ja kokeiluympäristöt, jotka mahdollistavat kehitysaskelien

Päijät-Hämeen muotoilun erikoistumiskärjelle on valmistumassa tiekartta, joka rakentaa alueellista muotoiluekosysteemiä ja ohjaa kehittämistoimenpiteitä.

ottamisen laadukkaassa toimintaympäristössä. TKI-työssä hyödynnetään LABin monialaista osaamista ja koulutussisältöjä.

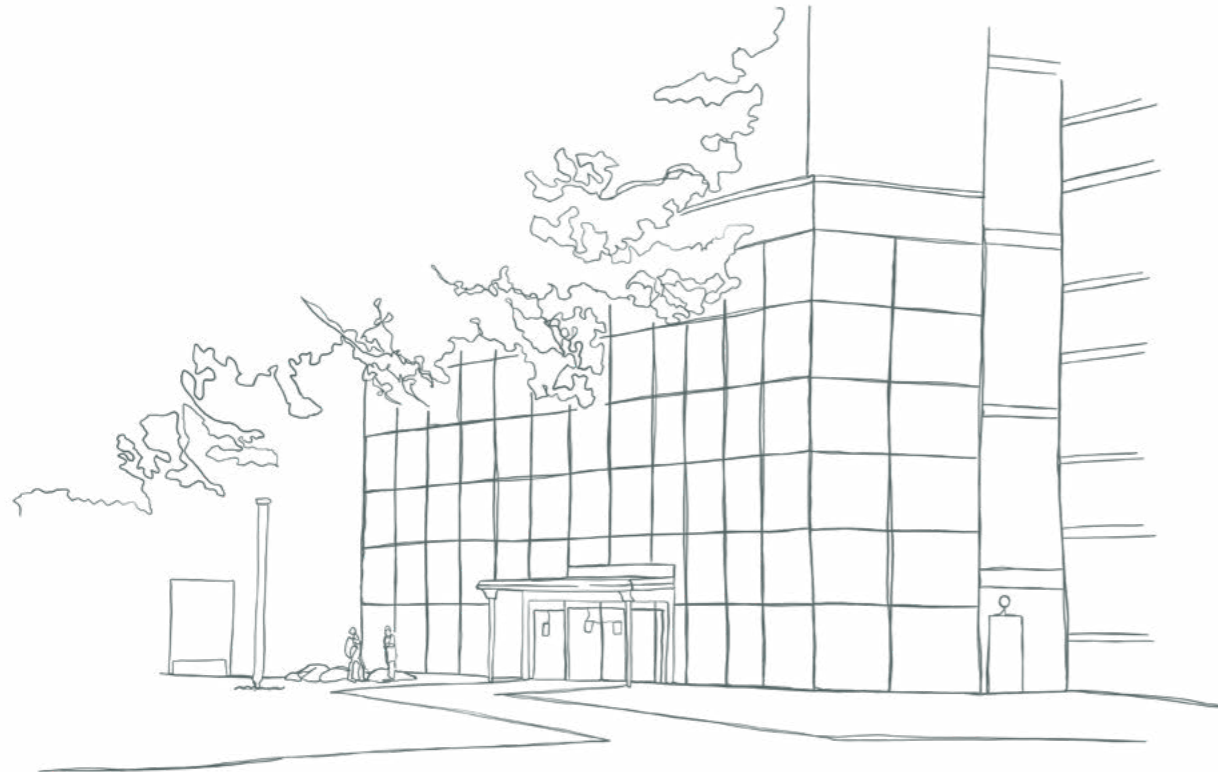
Kansallisella ja kansainvälisellä tasolla korkeakoulu erottautuu vahvuusalueiden kärkien kautta, joita alueella tehtävä TKI-toiminta ja vahva yritys yhteistyö koko ajan kehittävät. LAB-ammattikorkeakoulun Muotoiluinstituutti on jäsenenä globaalissa DESIS (Design for Social Innovation and Sustainability) verkostossa ja koulun kehitys- ja kokeiluympäristöt toimivat Lahti Desis Labin alustana.

Opintojensa aikana opiskelijamme pääsevät kehittämään taitojaan käytännön projekteissa ja hankkeissa, myös kansainvälisesti. Tämän ansiosta valmistuvilla opiskelijoilla on vahvat ammatilliset verkostot sekä hyvä käytännön työskentely- ja työvälineosaaminen koulutusta vastaaviin tehtäviin.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja tulevaisuus

Muotoiluinstituutin vahvuus on työelämän kanssa tehtävä yhteistyö, josta molemmat osapuolet hyötyvät. LAB-ammattikorkeakoulun periaatteiden mukaisesti tavoitteena on luoda lisää työpaikkoja muotoilun alalle sekä tukea alueemme ja koko valtakunnan elinkeinoelämää muotoiluosaamisella kilpailukykyä kehittäen.

Muotoiluinstituutin tavoitteena on visionsa mukaisesti olla merkittävä kansainvälisen tason toimija valituissa teemoissa ja sisällöissä.

Kuvituskuva 3. Kuvituskuva LAB-ammattikorkeakoulusta (kuvitus. Olivia Leino 2020)

Metropolia-ammattikorkeakoulu

Metropolia on Suomen suurin ammattikorkeakoulu, ja sen muotoilukoulutus sijoittuu Arabiaan luovien tekijöiden kulttuurikampukselle. Uniikkeja koulutuksia sieltä löytyy kaksi: XR Design ja tekstiilisuunnittelu. Muotoilun tutkinto-ohjelman laajentuessa mukaan liittyi vielä digitaalista muotoilua, visuaalista viestintää ja 3D animointia ja visualisointia. YAMK-koulutuksessa painottuvat palvelu- ja kaupunkimuotoilu.

Metropolia Ammattikorkeakoulu on pääkaupunkiseudulla toimiva suurin, monialainen ja kansainvälinen ammattikorkeakoulu. Metropolia koulutetaan kulttuurin, liiketalouden, sosiaali- ja terveysalan sekä tekniikan asiantuntijoita ja kehittäjiä. Korkeakoulu muodostaa yhteisön, jossa erilaiset ihmiset ja maailmat kohtaavat tuottaen oivalluksia ja osaamista työhön sekä hyvinvointia elämään.

Metropolian toiminta keskittyy neljälle kampukselle Helsingissä Arabiaan ja Myllypuroon, Espoossa Karamalmille ja Vantaalla Myyrmäkeen. Metropolian kampuksilla toimii rajat ylittäviä innovaatiokeskittymiä, jotka yhdistävät eri alojen osaamisen uudella ja tehokkaalla tavalla. Arabiaan - Luovien tekijöiden kulttuuri kampukselle sijoittuvat muotoilun, elokuva- ja television, esitys- ja teatteritekniikan, konservoinnin, kulttuurituotannon, vaatetusalan ja musiikin tutkinto-ohjelmat. Myllypuroon -hyvinvoinnin rakentajien kampuksella sijaitsevat Metropolian sosiaali- ja terveysala sekä rakentamiseen liittyvät tutkinnot kuten rakennusarkkitehtuuri. Myyrmäkeen - vihreän teknologian ja bisnek-

sen kampukselle keskittyvät useat tekniikan tutkinto-ohjelmat ja liiketalouden tutkinto-ohjelmat. Karamalmille - älykkäiden ratkaisujen kehittäjäkampukselle sijoittuvat tieto- ja viestintätekniikka, tuotantotalous sekä Information Technology. Metropolia on saanut Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen KARVIN toteuttamassa auditoinnissa laatuleiman 24.2.2017.

Muotoilun tutkinto-ohjelma

Muotoilun tutkinto-ohjelma on aktiivisesti uudistuva muotoilualan kouluttaja ja edistää muotoiluosaamisen hyödyntämistä laaja-alaisesti erityisesti pääkaupunkiseudulla. Tämä toteutuu yhteistyössä kaupunkien, kuntasektorin, yritysten ja korkeakoulujen kanssa sekä rakentamalla kansainvälisiä kumppanuuksia. Metropolian muotoilun tutkinto-ohjelma on yksi Suomen johtavista ja vetovoimaisimmista muotoilukouluttajista.

Muotoilun tutkinto-ohjelmassa koulutetaan kestävän ja käyttäjälähtöisen tuotteiden- ja palveluiden suunnittelun asiantuntijoita, jotka hallitsevat muotoiluprosessin niin teknologisesti kuin tuotannollisesti. Muotoilun suuntautumis- ja sisustusarkkitehtuuri, teollinen muotoilu, tekstiilisuunnittelu ja XR Design. Suuntautumisista kaksi, vuonna 2018 aloitettu XR Design sekä tekstiilisuunnittelu, ovat uniikkeja, sillä niitä ei ole muissa suomalaisissa muotoilualan korkeakouluissa tutkintokoulutuksina. Tulevaisuudessa muotoilun tutkinto-ohjelma laajenee ja vuodesta 2020 alkaen muotoiluun kuuluu myös digitaalista muotoilua, visuaalista viestintää ja 3D animointia ja visualisointia.

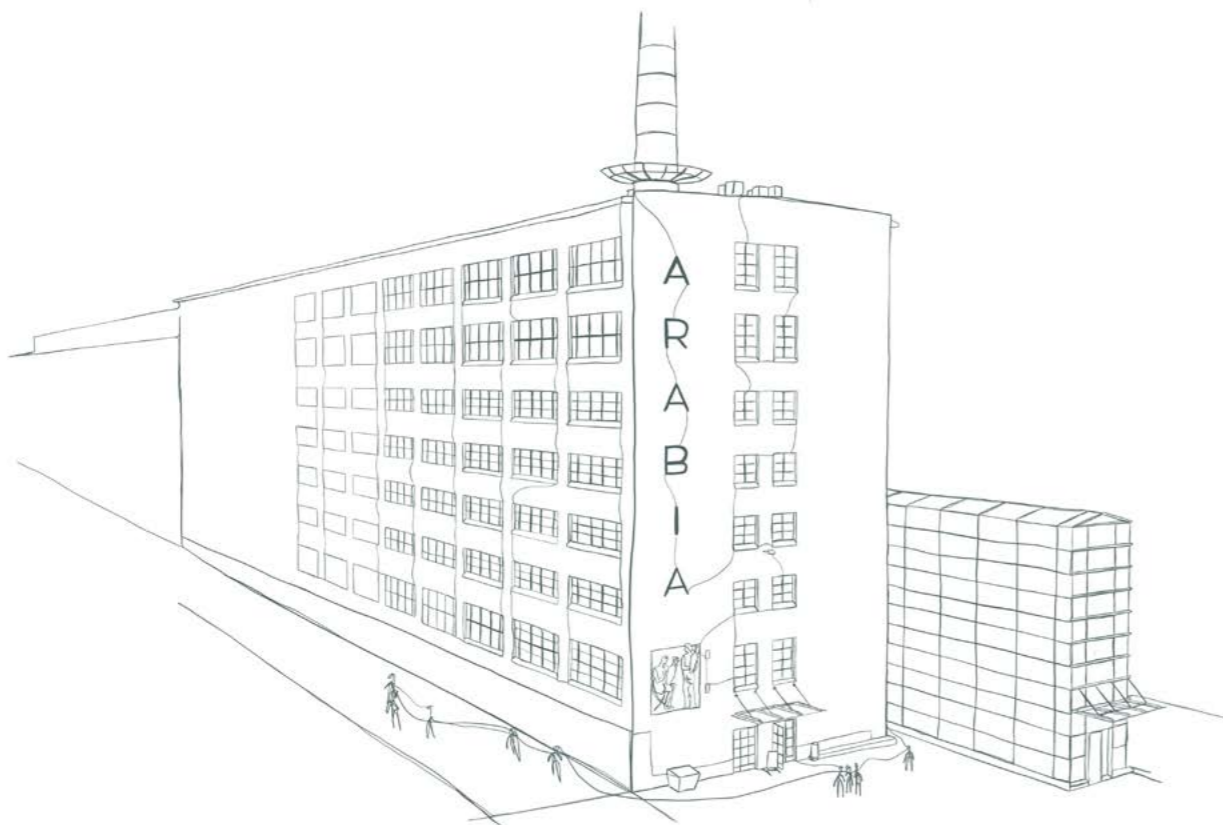
Pääkaupunkiseudun muotoilualan työllistymisnäkymät ovat hyvät ja suurin osa Metropoliaasta valmistuvista työllistyy heti.

Muotoilun ylempi AMK-tutkintokoulutus on profiloitunut palvelumuotoiluun sekä kaupunki-muotoiluun. YAMK-koulutuksessa syvennetään käyttäjälähtöisen tuote- ja palvelumuotoilun osaamista. Tutkinon suorittaneet asiantuntijat käyttävät muotoilun menetelmiä organisaatioiden kehittämissprosesseihin ja strategiseen suunnitteluun.

Muotoilun ammatillinen neuvottelukunta osallistuu tutkinto-ohjelmien toimintaan ja opetussuunnitelmia uudistetaan säännöllisesti kuullen neuvottelukuntaa. Ammatillisen neuvottelukunnan työskentelyyn osallistuvat edustajat yrityksistä, opettajaedustajat ja opiskelijayhdistys Metkan nimeämä opiskelijaedustajat.

Tutkimus- ja kehittämistyö

Arabian kampuksella sijaitseva Toimiva ihmisten kaupunki -innovaatiokeskittymä tuo yhteen eri alojen asiantuntijat eri kaupungeista oppimaan ja ratkaisemaan yhdessä kaupunkiympäristöön ja kaupungistumiseen liittyviä haasteita. Muotoilualan hankkeet, osaaminen ja menetelmät ovat toimivan kaupunkiympäristön kehittämisen ytimessä nivomalla eri näkökulmia ja asiantuntemusta yhteen sekä uusia ratkaisuja konseptuomalla ja testaamalla. Kokoavina painoalueina muotoilun tutkimus- ja kehittämistyössä ovat uusien teknologioiden soveltaminen ja muotoiluajattelu mm. kampuskehittämisessä ja kaupunkisuunnittelussa. Kehittämistyötä tehdään kaupunkien ja niiden eri toimijoiden kanssa pääkaupunkiseudulla ja kansainvälisesti.

Kuvituskuva 4. Kuvituskuva Metropolia Ammattikorkeakoulusta (kuvitus. Olivia Leino 2020)

Muut Metropolian painopistealueet ja innovaatiokeskittymät ovat älykäs liikkuminen, puhtaat ja kestävät ratkaisut ja vihreä teknologia, asiakaslähtöiset hyvinvointi- ja terveystalvet sekä tieto-ohjattu rakentaminen. Muotoilualan menetelmiä ja ydinaineksen osaamista hyödynnetään myös kaikkien Metropolian innovaatiokeskittymien hankkeissa. Opiskelijat osallistuvat tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotyöhön osana opintojaan, harjoittelujaan ja opinnäytetöitään. Hankkeiden kautta he saavat ajatuksilleen monipuolista ammatillista ohjausta sekä kontakteja.

Hyvät ja tiivistyvät ulkoiset yhteistyöverkostot avartavat opiskelijoiden toimintaympäristöä ja mahdollisuuksia opiskelussa ja tutkimus-, kehitys- ja innovaatiohankkeissa. Metropolia tekee strategista yhteistyötä pk-seudun korkeakoulujen kanssa mm. 3AMK yhteenliittymässä, missä Metropolian lisäksi toimii Laurea ja Haaga-Helia ammattikorkeakoulut.

Kansainvälisesti TKI-toimintaa viedään eteenpäin U!REKA-liittoumassa yhdessä seitsemän muun eurooppalaisen korkeakoulun kanssa. Muotoilun TKI-hankkeissa on lisäksi muodostunut vahva ja monialainen yhteistyöverkosto Itämeren alueen korkeakouluihin ja kaupunkiin.

Arabian kampuksella sijaitsee Helsinki XR Center, jonka toiminnassa yhdistyvät teknologia ja design. Keskus erikoistuu XR teknologioihin liittyvään tutkimus-, startup-, ja yritys-yhteistyöhön. Tavoitteena on tarjota opiskelijoille ja muille toimijoille verkostoitumis- ja varhaisen vaiheen liiketoimintamahdollisuuksia, niin XR-alan asiantuntijoiden, yhteistyökumppaneiden ja yritysten kesken. Muotoilun XR-tutkintokoulutus linkittyy XR-keskuksen toimintaan. Helsinki XR Centerin toimintaa operoi Metropolia Ammattikorkeakoulu yhdessä FIVR - Finnish Virtual Reality Association kanssa.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja tulevaisuus

Kaupunkimuotoilun osaamisella vaikutetaan merkittävästi osallisemman, avoimemman ja toimivamman kaupunkiympäristön ja yhteiskunnan kehittämiseen.

Työelämäyhteistyö on kiinteä osa tutkinto-ohjelmien toimintaa. Opiskelijoiden opinnäytetyöt ja työharjoittelut kohdentuvat yrityksille, kaupungeille ja linkittyvät eri tki-hankkeisiin. Työelämän osaajat tuntiopettajina ovat yksi erittäin tärkeä linkki työelämään. Vakainainen opettajakunta on mukana ajankohtaisessa yhteiskunnallisessa projektitoiminnassa TKI-työssä sekä opetuksessa. Metropolian tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan kokonaisvolyymi vuonna 2018 oli noin 10 miljoonaa euroa.

Pääkaupunkiseudun muotoilualan työllistymisnäköymät ovat hyvät ja suurin osa valmistuvista opiskelijoista työllistyy heti valmistuttuaan toisen palvelukseen tai perustaa oman yrityksen. Osa opiskelijoista jatkaa YAMK-opintoihin tai maisteriopintoihin.

Savonia-ammattikorkeakoulu

Savonian Kuopion kampuksella toimiva muotoilun koulutusohjelma Savonia Muotoilu kertoo olevansa pedagogisesti omaperäinen ja siitä todistaa malli, jossa yhteisten perusopinnot jälkeen 80 vuosittain aloittavaa opiskelijaa luo oman ammatti-identiteettinsä kahdentoista valittavan muotoiluprojektin valikoimasta, mitä harjoittelu ja opinnäytetyö syventävät. Tarjolla on mm. kestävyysmuotoilun, käyttäjäkokemuksen ja muotoiluyrittämisen opintokokonaisuuksia.

Kuopion Savilahden Microkadun kampuksella toimiva muotoilun tutkinto-ohjelma Savonia Muotoilu on pedagogisesti omaperäinen ja opiskelijälähtöinen koulutuskokonaisuus, jossa muotoilun perusopintojen jälkeen 80 vuosittain aloittavaa opiskelijaa luo oman urapolkunsa ja ammatti-identiteettinsä yritysten kanssa tehtävien muotoiluprojektien valikoimasta. Tuotemuotoilun, Palvelumuotoilun ja Sisustusarkkitehtuurin projektistudioita on valittavissa opintojen aikana 33 erilaista 10 opintopisteen kokonaisuutta.

Opiskelijan omaa urapolkua vahvistavat myös valinnaiset opinnot, harjoittelu ja opinnäytetyö työelämään. Valinnaiset opinnot voivat sisältää mm. Kestävyysmuotoilun, Muotoiluyrittäjyyden tai Käyttäjäkokemuksen opintoja. Savonia tarjoaa myös muotoilun YAMK-opintoja, jotka käynnistyvät seuraavan kerran vuonna 2022. Savonian avoimen ammattikorkeakoulun muotoiluopinnot ovat vetovoimaisia ja niitä kehitetään ja lisätään tulevaisuudessa.

Savonia on monialainen korkeakoulu, jossa on noin 6500 tutkinto-opiskelijaa. Koulutusaloina

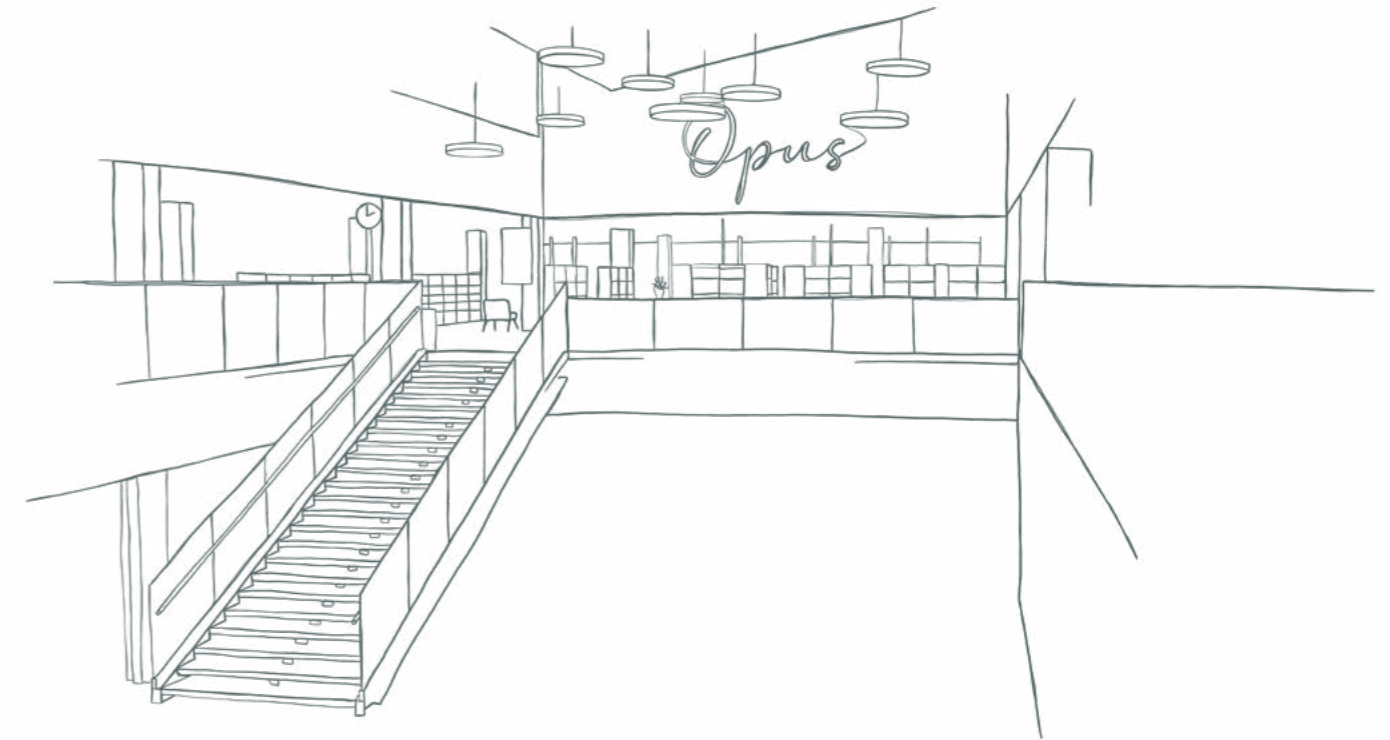
ovat kulttuuri, liiketalous, luonnonvara, matkailu- ja ravitsemisala, sosiaali- ja terveys sekä tekniikka. Kulttuurialan koulutus sisältää muotoilun lisäksi musiikkipedagogin ja tanssinopettajan koulutuksen. Savonian vahvuusalat ovat vesiturvallisuus, ruokaliiketoiminta, hyvinvointiteknologia, ja kone- ja energiateollisuus ja bio- ja kiertotalous.

Savonia ammattikorkeakoulu on keskittänyt Kuopion koulutusta Microkadun kampukselle, joka kokoaa yhteen korkeakoulut (Savonia ja Itä-Suomen yliopisto), ammatillisen koulutuksen (Sakky), tutkimuslaitokset (GTK, Evira, Työterveyslaitos, THL, VTT) ja alueella toimivat yli 200 yritystä. Tavoitteena on lisätä yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja tehdä alueesta eurooppalaisittain kiinnostava innovaatiokeskittymä.

Savonian toiminnassa korostuu ammatillinen korkeakouluopetus, jossa huomioidaan korkeakoulutuksen kärkihankkeet; personoitu koulutus, kysyntälähtöinen jatkuva oppiminen, missiopohjainen TKI- ja liiketoiminta ja osaamisen ja sen näkyväksi tekeminen. Savoniassa pedagogisena lähtökohdalla on Open Innovation Space -malli, joka yhdistää koulutuksen ja työelämäläheisen TKI-toiminnan.

Muotoilun koulutusohjelma Savonia Muotoilu (Savonia School of Design)

Muotoilun opiskelu perustuu projektilähtöiseen pedagogiikkaan, yritysten kanssa tehtäviin työelämälähtöisiin projekteihin sekä opintojen valinnanvapauteen. Opiskelija rakentaa omaa ammatti-identiteettiä erikoistumisen kautta ja tämä mahdollistaa uusien muotoilun toimialo-

Kuvituskuva 5. Kuvituskuva Savonia-ammattikorkeakoulusta (kuvitus. Olivia Leino 2020)

jen ja ammattikuvien syntymiseen ja työllistymiseen. Savoniassa on vahva opintojen ohjauksen malli, jonka avulla opiskelija rakentaa oman, yksilöllisen urapolun työelämään.

Savonia Muotoilun opiskelijat luovat itse oman erityisen ammatti-identiteettinsä urapolkuvaihtojen kautta. Noin kahdeksankymmentä vuosittain aloittavaa opiskelijaa perehtyy ensimmäisen lukuvuoden aikana muotoilun perusteisiin. Toisen ja kolmannen vuoden aikana

Savoniassa muotoilun opiskelu perustuu projektilähtöiseen pedagogiikkaan, työelämäprojekteihin sekä valinnanvapauteen.

opiskelijat valitsevat kymmenen muotoiluprojektia tarjolla olevista yritys- tai tki-projekteista, yhteensä 100 op. Kukin opiskelijoista muotoilee valinnoillaan erityisen ja yksilöllisen urapolun, jossa ammattiosaamisen tueksi, kansainvälisyys, valinnaiset opinnot (30 op), harjoittelu (30 op) ja opinnäytetyö (15 op) syventävät.

Muotoilun opettajat kuuluvat tuotemuotoilun, palvelumuotoilun tai sisustusarkkitehtuurin tiimeihin. Tiimit tuovat vuosittain opiskelijoille yritys- ja tki-projekteja työelämäyhteyksien ja alan verkostojen kautta. kiinnostuksen kohteidensa mukaisesti. Näissä projekteissa yhdistyvät opiskelijoiden ammatilliset mielenkiinnon kohteet, opettajien omat ammatillisen kehittymisen tavoitteet ja työelämän muotoilutarpeet.

Savonia Muotoilun opiskelija opiskelee myös Kestävyyssuotoilun, Muotoiluyrittäjyyden tai Käyttäjäkokemuksen valinnaisia opintoja (yhteensä 90 op). Opiskelijalla on hyvät edellytykset kansainvälistyä vaihto-ohjelmien tuella tai suorittaa harjoittelu ulkomailla. Muotoilussa on laajat kansainväliset verkostot ja opettaja- ja asiantuntijavaihto mahdollistaa opiskelijoille workshop-opintoja, kansainvälisiin kilpailuihin osallistumisen ja verkostoitumisen alan yhteistyöylioipistoihin.

Tutkimus, kehittäminen ja innovaatiotoiminta

Muotoilun tutkinto-ohjelma on aktiivinen toimija innovaatioympäristössä ja tarjoaa muotoilulähtöisiä toimintamalleja yritysten tuotekehityksen ja innovaatiotoiminnan kehittämiseksi. Työelämän tarpeet, Savonian vahvuusalat ja Savilahden innovaatioympäristö antavat muotoilun osaamiselle omaperäisen kehyksen, jossa uudet muotoilun toimialat pääsevät kehittymään ja vaikuttamaan alueelliseen kehittymiseen. Muotoilun yrityspalvelu Design Center ja yrittäjyyden oppimisympäristö ja yrityskehittäjä Business Center panostavat uusien palvelujen ja tuotteiden kehittämiseen, jossa muotoilu on vahvasti mukana.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja tulevaisuus

Savonia Muotoilu tuottaa luovan alan osajia koko Suomeen. Osa opiskelijoita tulee Etelä-Suomesta ja palaa valmistuttuaan etelään. Pohjois-Suomeen työllistyvät muotoilijat toteuttavat ammatti-identiteettiään monialaisesti mm. matkailualan kehittämisessä. Muotoilukoulutus profiloituu alueen vahvojen toimialojen mukaan, esimerkiksi ruokatuotannon, matkailun, terveysteknologian ja konepajateollisuuden aloilla.

Savonia Muotoilu tuo muotoiluosaamista Savonia-ammattikorkeakoulun muille koulutusaloille ja tukee Savonian painoalojen TKI-toimintaa ja Business Centerin liiketoiminnan kehittämistä. Tutkinto-ohjelma panostaa muotoiluyrittämiseen, joita laaja-alaiset yritysprojektioinnit tukevat. Tämän näkyy monialaisia yrityksiä alueella, esimerkiksi 3D-Talo, Hat-hunters, Anna´s Darling jne.

Tulevaisuudessa Savonia Muotoilu on pedagogisesti omaperäinen, nopeasti reagoiva, laaja-alainen muotoilukouluttaja, joka tuottaa muotoilijoita uusille toimialoille ja vahvistaa Keski- ja Pohjois-Suomen toimialoja.

Yrkehögskolan Novia

Novia on Suomen suurin ruotsinkielinen ammattikorkeakoulu, jonka toiminnassa pohjoismainen yhteisö ja yhteistyö painottuu. Novia tarjoaa Pietarsaassa Campus Allegro-kulttuurikampuksella Formgivare (YH)-tutkintoa sisustusarkkitehtuurin ja graafisen suunnittelun aloilla. Muita koulutuspaikkakuntia ovat Vaasa ja Turku. Esimerkiksi Pohjanmaan veneenrakennusteollisuuden kanssa toteutettavan yritysyhteistyön lisäksi profiilissa painottuvat yrittäjyys ja kestävä kehitys.

Novia on opiskelija- ja työelämälähtöinen sekä yrittäjähenkkinen korkeakoulu, jonka erityisenä tehtävänä on osallistua aktiivisesti kaksikielisen Suomen ammattiosaamisen tuottamiseen ja kestäväan yhteiskuntakehitykseen. Novia harjoittaa kulttuurisen ja kielellisen osaamisen ansiosta kattavaa ja konkreettista yhteistyötä Pohjoismaissa. Novia pyrkii nivomaan Suomen vahvemmin pohjoismaiseen kulttuuriseen yhteisöön sekä edistämään elinkeinoelämän ja muun työelämän yhteistyötä.

Novian taide- ja kulttuuriyksikkö toimii Pietarsaassa, Campus Allegrossa. Koulutustarjontaan kuuluvat musiikki, näyttämötaide, kuvataide, valokuvaus ja muotoilu (graafinen suunnittelu ja sisustusarkkitehtuuri).

Muotoilun koulutuksen profiilikuvaus

Novia kouluttaa muotoilijoita graafisen suunnittelun, Formgivare (YH) Grafisk design ja sisustusarkkitehtuurin Formgivare (YH), Inredningsarkitektur, aloilla.

Muotoilukoulutuksessa painotetaan yrittäjyyttä, asiakaslähtöistä suunnittelua ja kestävää kehitystä. Annamme opiskelijoille hyvät mahdollisuudet yksilöityihin opintoihin. Lähes kaikki taide- ja kulttuurialojen opettajat ovat osatöitä yrittäjiä ja aktiivisia omalla alallaan, joka tuo lisäarvoa myös opetuksen sisältöön.

Pohjanmaan alueella toimii perinteikäs ja laadukas veneenrakennusteollisuus. Hanke- ja yhteistyötoiminnan avulla on aloitettu yhteistyö koulutuksen ja veneenvalmistajien välillä. Tästä esimerkkinä mm. Resource Moderating Tool-hanke sekä kansainvälinen yhteistyöprojekti Fin-Sino, jossa oli mukana Keski-Pohjanmaan amk Centria, Donghua yliopisto Kiinasta ja Novia sekä yhteistyökumppaneina veneenvalmistajat Baltic Yachts ja Kewatec.

Muotoilukoulutus tekee yhteistyötä alueen perinteikkään veneteollisuuden kanssa.

Koulutuksessa painotetaan yhteistyöprojekteja, joissa työelämä on mukana osana opetusta. Kampuksella on korkealaatuinen Schaumansali, jonka puitteet antavat mahdollisuuden eri produktioille, kuten musikaaleille ja konserteille. Näihin yhteistyöprojekteihin osallistuu taide- ja kulttuurin eri koulutusalat. Pietarsaaren kaupungin tukema Mestariopettajat-projekti auttaa koulutusta kehittämään ja saamaan suoraan palautetta työelämän edustajilta.

Tutkimus, kehittäminen ja innovaatiotoiminta

Taide- ja kulttuuriyksikön tutkimus, kehittäminen ja innovaatiotoiminnan painopistealue on 'Kulttuuri ja yrittäjyys'. TKI investoi hankkeisiin, jotka kehittävät alueellisia liiketoimintarakenteita sekä luovilla- että kulttuurialoilla. Hankkeet ovat kytköksissä Pohjoismaisiin ja kansainvälisiin yhteistyöprojekteihin.

Yrittäjyysprosessien asiantuntemuksen ansiosta TKI-toiminta keskittyy luovien alojen olosuhteiden ja hyvinvointiyhteiskunnan kehittämiseen. Strategisia tutkimusalueita ovat yrittäjyys, kestävä kehitys ja peliteollisuus. Nykyiset yhteistyökumppanit ovat muut yliopistot ja korkeakoulut sekä alueelliset yritykset ja elinkeinoelämä.

Vuodesta 2019 TKI on vetänyt Leader-rahoitettua projektia "Moderneja satuja - vuorovaikutteinen tarinankerronta digitaalisessa muodossa". Projektin tavoitteena on kehittää vuorovaikutteisia, uusia digitaalisia tarinoita. Mm. graafisen suunnittelun opiskelijat ovat osallistuneet projektin digitaalisen sovelluksen sommitteluun, kuvituksen ja teknisen kehittämisen prosesseihin.

Syksystä 2018 lähtien Novian taide- ja kulttuuriyksikkö Pietarsaassa on ollut osana OKM:n rahoittamaa hanketta OpiToi. Hanke on luonut ja luo mahdollisuuksia kehittää ja toteuttaa opiskelijälähtöisiä projekteja. Hanke rohkaisee opiskelijoita yrittäjämäiseen ajatteluun. Opiskelijavetoinen Bright Box on yksi projektin tulos, toiminta, jossa opiskelijat voivat yhdessä kehittää liikeideoitaan ja markkinoida palveluitaan.

Resource Moderating Tool (IRM-Tool) oli Euroopan sosiaalirahaston rahoittama hanke, jonka tavoitteena oli yhdistää vene- ja laivateollisuus luovien alojen kanssa, korostaen luovien alojen tarjoamaa lisäarvoa meriteollisuudelle. Hankkeessa kartoitettiin, miten luovien alojen työmetodeja voidaan hyödyntää vene- ja laivateollisuudessa. Hanke tehtiin yhteistyössä Turku Ammattikorkeakoulun, Åbo Akademin kanssa sekä strategisena kumppanina oli Turun Meyerin telakka. Hankkeen tuloksena tuotettiin työkalu Innovation Tool (Innovation Tool 2020).

Kuvituskuva 6. Kuvituskuva Yrkehögskolan Noviasta (kuvitus. Olivia Leino 2020)

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja tulevaisuus

Novia luo hyvinvointia alueellisen verkostoitumisen ja maailmanlaajuisen osaamisen avulla. Lakisääteisten tehtävien lisäksi Novian erityistehtävänä on huolehtia kaksikielisen rannikkoseudun erityisistä työvoima- ja kehittämistarpeista koulutusalailla sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnassa.

Novia toimii strategisesti kehittääkseen Pohjoismaista yhteistyötä, sekä koulutus- että kehityshankkeissaan. Juuri nyt kehitämme yhteistyötä kaksivuotisten ruotsalaisten muotoilukoulutus-

ten kanssa, jotta voimme tukea jatkuvaa oppimista yli maarajojen. Tämä kehityshanke pohjautuu kokemuksille vastaavasta yhteistyöstä valokuvakoulutuksien kesken.

Campus Allegro on taide- ja kulttuurikampus ja pienessä kaupungissa Campus tuo luoksemme suuren maailman kiinnostavine yhteistyöhankkeineen ja projekteineen yli kulttuuri- ja maarajojen.

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu XAMK

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamk on Suomen johtava tutkimuksen, kehittämisen ja innovaatiotoiminnan sekä jatkuvan oppimisen ammattikorkeakoulu. Samalla kampuksella Kouvolassa sijaitsevat Liiketalouden ja Kulttuurin koulutusyksiköt sekä Luovien alojen tutkimusyksikkö. Kolmen yksikön tiiviissä vuorovaikutuksessa muotoilun opiskelijat, opettajat ja eri alojen asiantuntijat edistävät luovan talouden asiantuntijuuden kehittymistä monialaisissa, kansainvälisissä ja alueellisissa TKI-hankkeissa. Opiskelijamäärältään Xamk on suomen viidenneksi suurin ammattikorkeakoulu.

Vaikuttavuus ja strategia

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun strategian kärjiksi on nostettu tulevaisuuslähtöinen oppiminen, kansainvälisyys ja TKI. Xamkin tavoitteena on luoda omaa ja Suomen menestystä kansainvälisessä kilpailussa olemalla aidosti opiskelijalähtöinen, kansainvälinen ja vahva soveltavan tutkimuksen osaaja. Xamk profiloituu

hyvinvoinnin, teknologian ja luovan talouden korkeakouluksi. Kaikessa toiminnassa Xamk kantaa vastuun sosiaalisesta, taloudellisesta, kulttuurisesta ja ekologisesta kestävydestä. Xamk vahvistaa toiminta-alueensa elinvoimaisuutta ja onnellisuutta, synnyttää innovaatioita ja luo uutta liiketoimintaa. Kansainvälisyydestä osoituksena on avoimen AMK:n Game Design -opintokokonaisuus, johon osallistuu verkon kautta 15 000 opiskelijaa ympäri maailman.

Xamk on vahvasti mukana kansallisessa OKM:n ja TEM:n Luovien alojen talouskasvua ja lisääntyvien työpaikkojen tiekarttatyöskentelyssä. Xamk edustaa kaikkia ammattikorkeakouluja hallitusohjelman tiekarttatyöryhmän ohjausryhmässä. TKI-toiminta on kansallisesti laajinta myös luovilla-aloilla AMK-kentässä. Avoimen AMK:n opintojen laajuus ja saatavuus on kansallisesti laajinta.

Vahvalla osallistumisella Xamk on edesauttanut Kaakkois-Suomen luovien alojen verkoston perustamista ja kehittämistä. Tämä toimintahub yhdistää eri koulutustasot, yritykset, yhteisöt ja kunnat sekä viranomaiset yhteiseen alustaan. Hub on noteerattu kansallisen tason tiekartassa erinomaisena esimerkkinä alueellisesta toimintamal-

Game Design –opintokokonaisuuteen osallistuu verkon kautta 15 000 opiskelijaa ympäri maailman.

lista. Xamk tuo jatkuvan oppimisen ja TKI:n vahvana toimijana alueelle osaamista ja vetovoimaa.

Muotoilun koulutus

Xamkista valmistuu vuosittain AMK- ja YAMK-tutkinnoilla sata uutta muotoilijaa. Muotoilukoulutus kattaa muotoilun keskeiset osa-alueet ja ammatit. Xamk kehittää ja uudistaa jatkuvasti tarjontaa työelämälähtöisesti tulevaisuutta ennakoiden. AMK-tutkintokoulutuksessa Palvelumuotoilu, Game Design ja Biotuotemuotoilu toimivat hyvinä esimerkkeinä kyvystä uudistua ja vastata jatkuvasti muuttuvaan valtakunnalliseen osaamistarpeeseen. YAMK-tutkintokoulutuksessa arvostetun Palvelumuotoilun ohjelman lisäksi uusia avauksia ovat koulutusrajat ylittävät Kestävä rakentaminen ja muotoilu sekä Kulttuurihyvinvointi-koulutukset. Näissä koulutuksissa muotoiluajattelua ja -osaamista pyritään viemään aloille, joissa uudenlainen ja epätyypillinen lähestymis- ja ratkaisutapa tuovat kilpailukykyä ja hyvinvointia.

Kansallisessa koulutus kentässä Xamk erottautuu kolmella vahvuusalalla. Ainoana toimijana Suomessa Xamkillä on Game Design muotoilukoulutuksena. Englanninkielisessä ohjelmas-

sa on aloitus vuosittain sekä päivätoteutuksena että monimuotona. Peliala on taloudelliselta arvoltaan suurimpia luovan talouden toimialoja, ja pelillistämällä on suurta kasvumahdollisuutta myös monilla muilla sektoreilla, kuten koulutuksessa ja hyvinvoinnissa. Palvelumuotoilua on tarjolla sekä AMK- että YAMK-tutkintoon johtavina muotoilun koulutuksina, joita Xamk on ollut kehittämässä ensimmäisten korkeakoulujen joukossa Suomessa. Opiskelijoiden monialaiset taustat jalkauttavat kulttuurilähtöisen palvelumuotoiluosaamisen monelle eri toimialalle. Biotuotemuotoilu yhdistää vaikuttavasti puupohjaisten materiaalien ja osaamisen arvoketjun muotoilun osaamiseen. Koulutuksen ydin on tuotemuotoiluosaamisen kehittämisessä yhdistettynä kestävä kehityksen mukaisiin ratkaisuihin ja materiaaleihin.

Nämä koulutukset yhdessä Graafisen muotoilun, Muodin ja puvustuksen ja Sisustusarkkitehtuurin ja kalustesuunnittelun koulutusten kanssa muodostavat toisiaan tukevan kokonaisuuden ja tarjoavat opiskelijoille hyvät mahdollisuudet kehittää itselleen haluamansa muotoilualan osaamisprofiilin. Erityisen lisänsä tarjontaan tuo Xamkin kulttuurialan Restauroinnin artonomin tutkintokoulutus. Siinä,

missä muotoilu ennakoi tulevaa, restaurointi katsoo historiaan, ja osaamisen kehittämisellä säilyttää esineiden ja sisätilojen kulttuurista perimää.

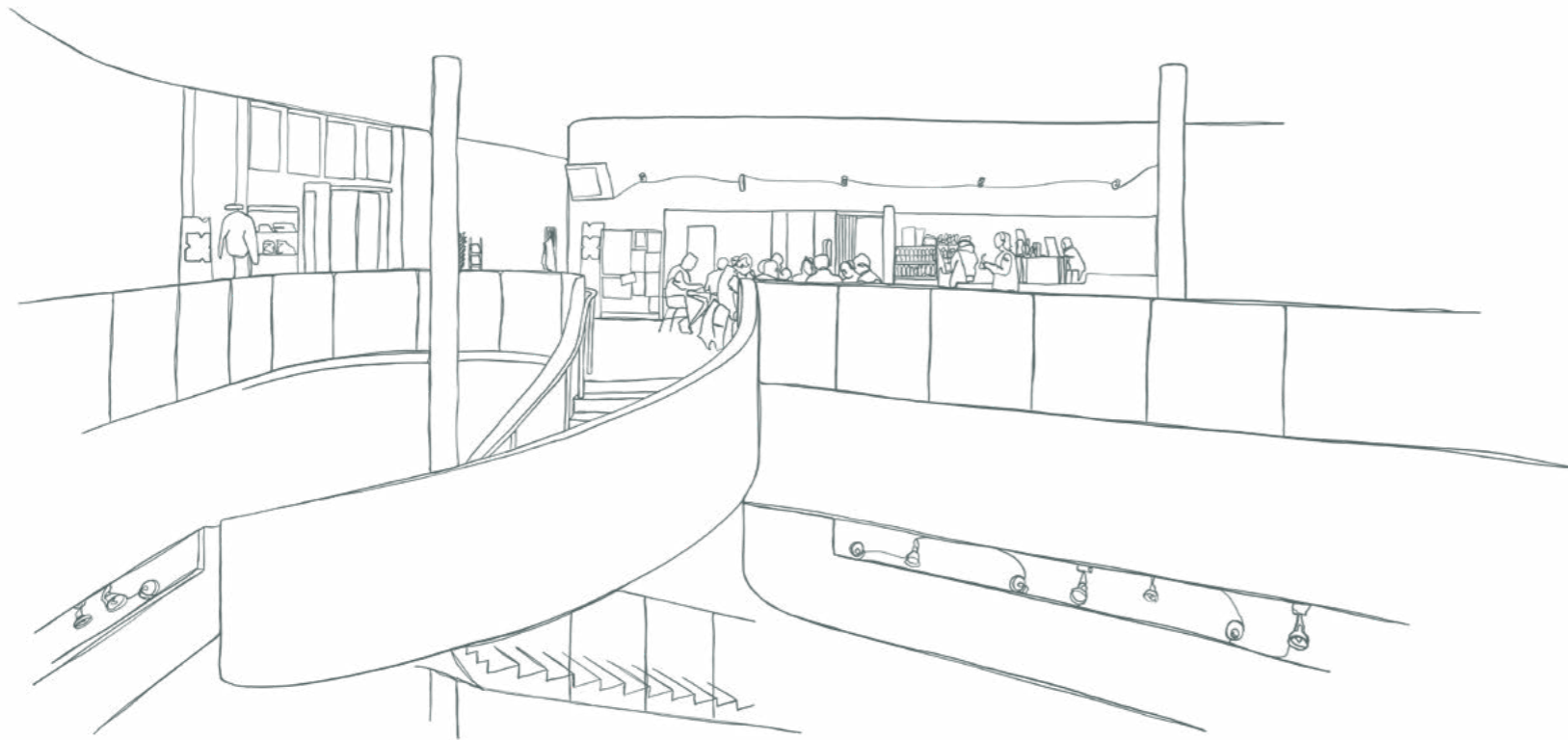
Luovien alojen tutkimusyksikkö

Luovien alojen tutkimusyksikkö palvelee eri alojen kehittäjiä, yrityksiä, yhteisöjä ja aluetta. Yksikkö tuottaa ratkaisuja monialaisissa tiimeissä ja verkostoissa. Yksikön tutkimus-, kehitys- ja innovaatiopalvelut luovat lisäarvoa yhdistämällä luovan talouden ja muiden toimialojen ammattilaisia. Yksikkö keskittyy käyttäjäkeskeisen

suunnittelun ja liiketoiminnan edistämiseen. Luovan talouden toimintoja tuetaan liiketoiminnallistamaan ja tuotteistamaan osaamistaan helpommin hyödynnettäväksi ja paremmin ymmärrettäväksi aineettoman pääoman lähteeksi.

Yksikkö toimii kahdessa tutkimusryhmässä. Toisessa keskitytään edistämään luovan talouden yrittäjyyttä, liiketoiminnallistamista sekä johtamista ja toisessa sen menetelmäkehitystä digitaalisin painotuksin erityisesti palvelumuotoilun ja pelillistämisen keinoin. Lisäksi yksikössä on teemaryhmät kulttuuriperinnön ja -hyvinvoinnin, biotuotemateriaalien käytön ja koulutuksen kehittämiseksi.

Yksikön nousevista tutkimusteemoista löytyy keskeisiä termejä: empaattinen design, kestävä muotoilu, kokemuksellisuus, ennakointi, data-analytiikka, jakaminen ja living lab. Yksikön tutkimusportfolion koko on tällä hetkellä noin 8 m€ ja siihen kuuluu noin 40 eri alojen asiantuntijaa.

Kuvituskuva 7. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu XAMKista (kuvitus. Olivia Leino 2020)

Muotoilusisältöisiä tutkintokoulutuksia eri tutkintonimikkeellä

Sisaruutta graafisen suunnittelun, media-alan ja vaateusteknologian kanssa

O n tärkeää huomata muotoilualan liukuva yhteys esimerkiksi median, viestinnän ja graafisen suunnittelun aloihin. Graafinen suunnittelu on sisällöllisesti muotoiluala, mutta ammattikorkeakoulutuksen osalta se on sisältöpainotuksista riippuen kiinnitetty Medianomi AMK -tutkintonimikkeisiin. Olemme rajanneet tässä profiilikartassa alaa muotoilun koulutusvastuun ja siten tutkintonimikkeen perusteella, koska tämä on Opetus- ja kulttuuriministeriönkin käyttämä rajaus alasta. Muotoilija AMK –tutkintonimikkeen alle kuitenkin sijoittuu joissain korkeakouluissa ylämainittuja sisaraloja, esimerkiksi XAMKin graafi-

nen muotoilu asettuu luontevasti alojen väliin. Monialaisuus haastaa rajausta ja estää sitä olemasta täysin kattava kuvaus muotoilukoulutuksesta.

Muotoilukoulutusta sisällöllisesti vastaavaa koulutusta Artenomi AMK -tutkintonimikkeillä tarjotaan Hämeen ammattikorkeakoulussa. HAMK on tuottanut Artenomi AMK -tutkintoja syksyyn 2020 asti jalkineiden, vaateuksen, lasin ja keramiikan suunnitteluun pääaineissa. Syksyllä 2020 kuvaukseksi vaihtui Smart and Sustainable Design; Älykäs ja kestävä muotoilu. Metropoliasa vaateusteknologian Vestonomi AMK -koulutus on enemmän toteuttavaa- ja vaateusteknologiaan ja kauppaan painottuva, eikä muiden tavoin suunnittelukoulutus. Nämä kaksi tutkintoa eivät näy tämän profiilikartan tilastoissa, vaikka erityisesti HAMKin artenomi AMK tutkinnon voisi sisällöltään hyvin nähdä Muotoilija AMK-nimikkeen alla ja alan yhtenäisyyden kannalta se olisi kannatettavaakin. HAMK on ollut mukana Finnish Design Academy -hankkeessa.

Hämeen ammattikorkeakoulu

H ämeenlinnassa muotoilukoulutusta tarjotaan Smart and Sustainable Design sekä Älykäs ja Kestävä muotoilu -hybriditoteutuksessa. Koulutusten painopisteenä ovat vaateuksen, jalkineen sekä lasin ja keramiikan tuotteiden työelämälähtöinen suunnittelu- ja valmistusosaaminen. Muotoilun jalkine-, lasi- ja keramiikka-alan profiilit ovat ainoita AMK-tasoisia Suomessa.

Hämeen ammattikorkeakoulu HAMK on soveltavan tutkimuksen ja työelämälähtöisen osaamisen korkeakoulu. Koulutusta annetaan luonnonvara-, kulttuuri-, yhteiskuntatieteiden-, liiketalouden ja hallinnon-, sosiaali-, terveys- ja liikunta- sekä tekniikan ja liikenteen aloilla seitsemällä kampuksella. Koulutus pitää sisällään 27 AMK-koulutusta, 10 ylempää AMK-koulutusta ja 8 englanninkielistä koulutusta.

Koulutus on jaettu viiteen yksikköön, jotka ovat Biotalous, Hyvinvointi, Teknologiaosaaminen, Yrittäjyys ja liiketoimintaosaamisen ja Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Yksiköiden opetus hyödyntää koko HAMKin koulutustarjontaa ja tukee opiskelijoita yrittäjyyteen ja luovuuteen. Yksiköt pitävät yllä kansainvälistä toimintaa ja palvelevat aluetta yhdistämällä tutkimusta ja opetusta. HAMKin tutkimusyksiköt ovat HAMK Bio, HAMK Edu, HAMK Smart ja HAMK Tech.

HAMK Muotoilun koulutus

Muotoilu kuuluu Yrittäjyyden ja liiketoimintaosaamisen yksikköön, jonka muita koulutusaloja ovat Liiketalous, Hevosalan liiketoimin-

ta, International Business, Tietojenkäsittely ja Computer Applications.

Muotoilun koulutus muuttui syksystä 2020 kahdeksi koulutukseksi (hybriditoteutukseksi) Smart and Sustainable Design sekä Älykäs ja Kestävä muotoilu. Koulutusten painopisteenä ovat vaateuksen, jalkineen sekä lasin ja keramiikan toimialojen tuotteiden ja palvelujen työelämälähtöinen suunnittelu-, tuotekehitys-, tuotanto-, konseptointi ja valmistusosaaminen. Muotoilun jalkine-, lasi- ja keramiikka-alan profiilit ovat ainoita AMK-tasoisia Suomessa. Koulutuksessa painottuu projektiosaaminen ja suurin osa opintojen moduuleista toteutetaan yhteistyössä alan toimijoiden ja yritysten kanssa. Uudet oppimisympäristöt muotoilun Design LAB ja HAMKin Design Factory tarjoavat mahdollisuuden monialaisesti toteutettuihin opintokokonaisuuksiin.

Tutkintonimikkeellä Artenomi AMK/Bachelor of Culture and Arts (BCA) tapahtuva muotoilun koulutus antaa valmiudet työskennellä muotoilun asiantuntijan tehtävissä tutkimuksen, koulutuksen, hallinnon tai innovaatiotoiminnan alueilla, muotoilijana alan yrityksissä ja julkisissa yhteisöissä, monialaisesti koostetun osaamisen mukaan esim. muotoilukonsulttina, kestävän muotoilun asiantuntijana tai tuotannollisena toimijana.

Alakohtaiset tehtävät tarjoavat etenemismahdollisuudet suunnittelutyön operatiiviselta tasolta strategisen tason johtamistehtäviin. Kysyntää on palvelumuotoiluun ja käyttäjäkemuksen muotoiluun ja tehtäviin, joissa sosiaalisen median osaaminen, markkinointiosaaminen, visualisointiosaaminen yhdistyy muotoilijan osaamiseen.

Alalle työllistymisessä näkyy vahva painotus omaan yritystoimintaan ja sijoittuminen monipuolisesti luovien alojen tarjoamiin tehtäviin. Koulutus antaa jatkotutkintomahdollisuudet MA-tason koulutukseen alan korkeakouluissa ja yliopistoissa niin kotimaassa kuin ulkomailla. Kulttuurialan koulutuksessa voi HAMKissa suorittaa myös ylemmän AMK tutkinnon Kulttuuri- ja taidetoiminta hyvinvoinnin edistäjänä koulutuksessa.

Tutkimus, kehittäminen ja innovaatiotoiminta

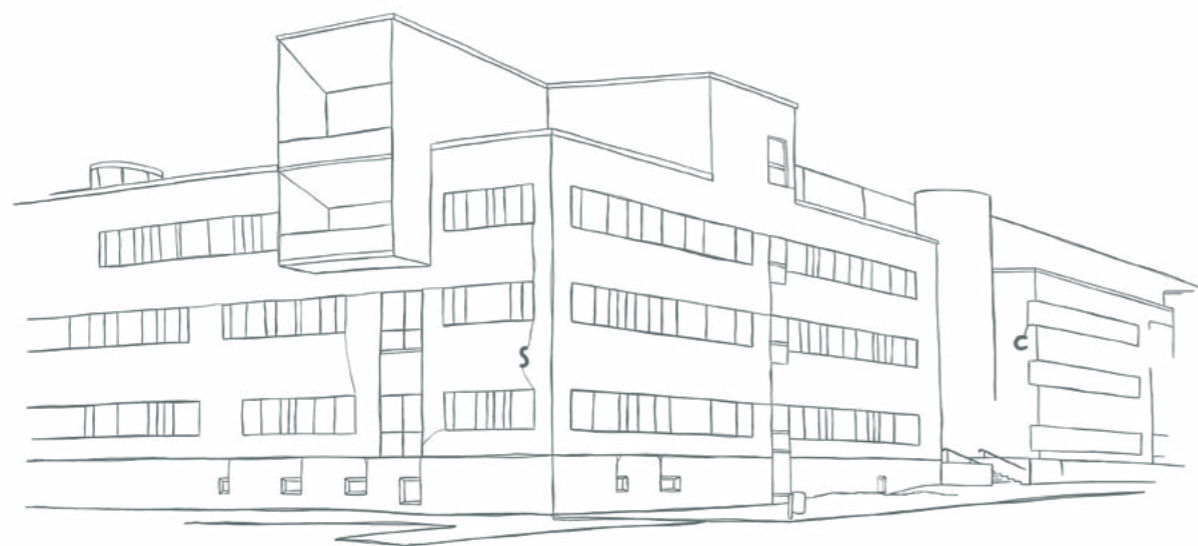
HAMK on 2030 vision ja strategian mukaan tutkimuksen ja työelämää uudistavan osaamisen, kansainvälisesti ja kansallisesti verkostoitunut, kumppanuuteen sitoutunut korkeakoulu ja keskeisessä roolissa kestävän kasvun haasteita ratkovissa verkostoissa. Muotoilun koulutus osallistuu HAMK Smart tutkimusyksikön ja Design Factoryn toimintaan monialaisissa projekteissa. Tutkimusyksiköt toimivat kansainvälisissä innovaatioekosysteemeissä. Muotoilun tutkimuksessa painottuvat koulutusaloja edustavan työelän ja koulutuksen kehittämisen

hankkeet. Yliopettajilla ja tutkijayliopettajilla on keskeinen rooli koulutuksen hankkeissa ja tutkimusyksiköiden välisessä yhteistyössä.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja tulevaisuus

HAMK on yhteiskunnalle tärkeä sekä toiminta-alueensa kehittämisen kärki. HAMK on korkeatasoisen osaamisen ja tutkimuksen kautta keskeisessä roolissa kestävän kasvun haasteita ratkovissa verkostoissa. Yrittäjyyden- ja liiketoimintaosaamisen yksikön profiilityön mukaisia fokusalueita ovat; Business Intelligence for business design ja Smart and Sustainable design.

Muotoilukoulutuksessa osaaminen painottuu älykkääseen ja kestävään muotoiluun. Suunnittelu- ja valmistusprosessien alakohtaisten kehityslinjojen mukainen koulutus on asetettujen strategisten tavoitteiden mukaista ja vastaa alan osaamistarpeisiin joustavalla koulutuspalveluiden tuotannolla myös kansainvälisesti.

Kuvituskuva 8. Hamk Ammattikorkeakoulusta (kuvitus. Oliva Leino 2020)

Muotoilujattelua yhdistettynä insinööri- ja kauppatieteisiin

Muotoilu on alana monimuotoinen ja monialaisilla kentillä toimiva, missä toisaalta piilee myös sen muita toimialoja skaalava vaikuttavuus. Muotoilua on tutkintokoulutuksessa yhdistetty erityisesti insinööritieteisiin ja kauppatieteisiin.

LUT-yliopistossa Lahdessa aloitti syksyllä 2020 englanninkielinen teollista muotoilua insinööritutkintoon yhdistävä Industrial Design Engineering –maisteriohjelma, josta valmistuu tutkintonimikkeellä Master of Science in Technology. Turun AMK:ssa tarjottiin aiemmin Muotoilija AMK –koulutusta, mutta nyt muotoilun koulutussisällöt toimivat koneinsinöörikoulutuksen suuntautumisvaihtoehtona. Muotoiluun erikoistuva konetekniikan opiskelija suorittaa pakollisina neljä muotoilumoduulia (4 x 15 op, yht. 60 op). Lisäksi muotoiluun on mahdollista painottaa syventävä harjoittelu (15 op), vapaavalintaiset opinnot (30 op) sekä opinnäytetyö 15 op. Muihin konetekniikan erikoistumisalueisiin erikoistuvat opiskelijat voivat ottaa yksittäisiä muotoilumoduuleja vapaavalintaisina opintoina. Muille kuin muotoilun ammattilaisille Turun AMK:ssa on myös valmisteilla Avoimen AMK:n kautta tarjottava muotoilun korkeakouludiplomi, Design Plugin (4 x 15 op, yht. 60 op), syksystä 2021 alkaen.

Myös XAMK tuottaa YAMK-koulutusta muotoilun ja tekniikan alojen yhteistyönä Kestävä rakentaminen ja muotoilu -ohjelmassa. Aiemmasta koulutuksesta riippuen tutkinto on joko insinööri (ylempi AMK) tai muotoilija (ylempi AMK). Kulttuurihyvinvoinnin YAMK-koulutus taas toteutetaan yhteistyönä sosiaalialan kanssa.

Lisäksi palvelumuotoilua hyödynnetään osana kaupallisen alan koulutuspaletteja. Yrkehögskolan Novia tuottaa yhteistyössä Turun AMKin kanssa englanninkielistä Leadership and Service Design -kokonaisuutta, josta valmistutaan tutkintonimikkeellä Master of Culture and Arts tai Master of Business Administration, Service Design.

Laureassa kolmen YAMK-koulutusohjelman ydinopinnot (90 op) sisältävät palvelumuotoilun EQF7-tasoisia (European Qualifications Framework) opintoja. Nämä koulutukset ovat: 1. Tulevaisuuden innovatiiviset digitaaliset palvelut (tradenomi, YAMK), 2. Service innovation and design (Master of business administration) ja 3. Palvelumuotoilu (restonomi YAMK). Näissä koulutuksissa palvelumuotoilua lähestytään palvelujen markkinoinnin ja johtamisen teoreettisista tulokulmista. Laurean lisäksi myös Turun AMK on ollut mukana Finnish Design Academy -hankeyhteistyössä.

Laurea-ammattikorkeakoulu

Laurean määrittelemiін vahvuusaloihin kuuluvat palvelumuotoilu ja yhteiskehittäminen. Laureassa 15 ylempään ammattikorkeakoulututkintoon (YAMK) johtavasta koulutuksesta kolmen ydinopinnot sisältävät palvelumuotoilun EQF7-tasoisia opintoja. Lisäksi tarjolla on runsaasti EQF6-tasoisista palvelumuotoilun koulutusta sekä täydennyskoulutusta.

Laurea profiili aluekehityspainotteisena korkeakouluna on olla työelämäosaamisen ja elinvoiman kansainvälinen kehittäjä Uudellamaalla. Laurea-yhteisöön kuuluu noin 7 800 opiskelijaa, 500 henkilökunnan jäsentä sekä yli 26 000 alumnia. Opiskeltavat koulutusalat ovat liiketalous, turvallisuusala, tietojenkäsittely, sosiaali- ja terveysala sekä matkailu-, ravitsemis- ja talousala. Laurean määrittelemät vahvuusalat ovat palvelumuotoilu ja yhteiskehittäminen, kokonaisturvallisuus, sosiaali- ja terveysalaa uudistava osaaminen sekä eettinen osaaminen ja johtaminen. Laurea oli Suomen vetovoimaisin ammattikorkeakoulu kevään 2019 yhteishaussa: 6,78 ensisijaista hakijaa aloituspaikkaa kohden.

Laureaa profiiloivat korkeakoulun laajuinen kehittämispohjaisen oppimisen toimintamalli (LbD), minkä avulla koko korkeakoulu yhteisö osallistuu tutkimukselliseen yhteiskehittämiseen ketterästi alueen toimijoiden kanssa. Kehittämis-

pohjaisen oppimisen lähtökohtana ovat aidot kohtaamiset työelämän kanssa ja siinä yhdistyvät osaamista tuottava oppiminen sekä uuden luominen erilaisissa TKI-hankkeissa. Laurean strategiset tutkimusalueet ovat palveluliiketoiminta ja kiertotalous, uudistuva sosiaali- ja terveysala ja kokonaisturvallisuus. Hankkeissa käytetään erityisesti palvelumuotoilun ja yhteiskehittämisen menetelmiä sekä kehitetään uusia lähestymistapoja ja välineitä innovaatiotoimintaan. Laurea on aktiivisesti mukana useissa palveluliiketoiminnan ja palvelumuotoilun verkostoissa, kuten Finnish Service Alliance, Service Design Network ja European Network of Living Labs.

Palvelumuotoilukoulutus Laureassa

Laureassa kolmen YAMK-koulutusohjelman ydinopinnot (90 op) sisältävät palvelumuotoilun EQF7-tasoisia opintoja: Tulevaisuuden innovatiiviset digitaaliset palvelut (tradenomi, YAMK), Service innovation and design (Master of business administration) ja Palvelumuotoilu (restonomi YAMK). Palvelumuotoilua lähestytään palveluliiketoiminnan ja palvelujen johtamisen teoreettisista tulokulmista. Koulutuksissa yhdistetään palveluliiketoiminnan uusia ajattelumalleja ja muotoiluajattelua palveluiden kehittämisen ja

johtamisen kontekstissa. Lisäksi perehdytään monipuolisesti palvelumuotoilun prosesseihin, menetelmiin ja työkaluihin. Koulutuskoh- taisten ydinopintojen jälkeen opiskelijat voivat rakentaa yksilöidyt opintopolut täydentävien opintojen tarjonnasta osaamistavoitteidensa mukaisesti. Koulutus on tarkoitettu työelämässä johtamis-, asiantuntija-, tai kehittämistehtävissä toimiville henkilöille, jotka haluavat kehittyä tulevaisuuteen suuntautuneiksi palvelujen

uudistajiksi. Lisäksi kaikkien YAMK-opiskelijoiden on mahdollista valita palvelumuotoiluun painottuvia täydentäviä opintoja. Laureassa on tarjolla myös EQF6-tasoisista palvelumuotoilun koulutusta sekä työelämän tarpeisiin räätälöityä täydennyskoulutusta.

Kuvituskuva 9. Kuvituskuva
Laurea- Ammattikorkeakoulusta
(kuvitus. Olivia Leino 2020)

Turun AMK

Turussa on aiemmin toiminut Muotoiluinsti-tuutti, mutta nykyinen muotoilun koulutus sijoittuu Tekniikka ja liiketalous -sektorille ja siellä Teknologiateollisuuden koulutusalueelle osaksi konetekniikan koulutusta. Tämän lisäksi Turun AMK:ssa on Novian kanssa yhteistyössä toteutettava palvelumuotoilun englanninkielinen tutkintokoulutus, Service Design (Master of Business Administration).

Turun ammattikorkeakoulu koostuu kolmesta koulutussektorista: Tekniikka ja liiketalous, Terveys ja hyvinvointi sekä Taideakatemia. Turun AMK:n ensisijainen tehtävä on tuottaa osavia ammattilaisia Varsinais-Suomen työelämän kehittämiseen ja tarpeisiin. Innopeda on Turun AMK:ssa kehitetty innovaatiopedagogiikkaoppimismenetelmä. Se perustuu kokeilulle, tiedon ja osaamisen jakamiselle sekä erilaisten näkökulmien yhdistämiselle.

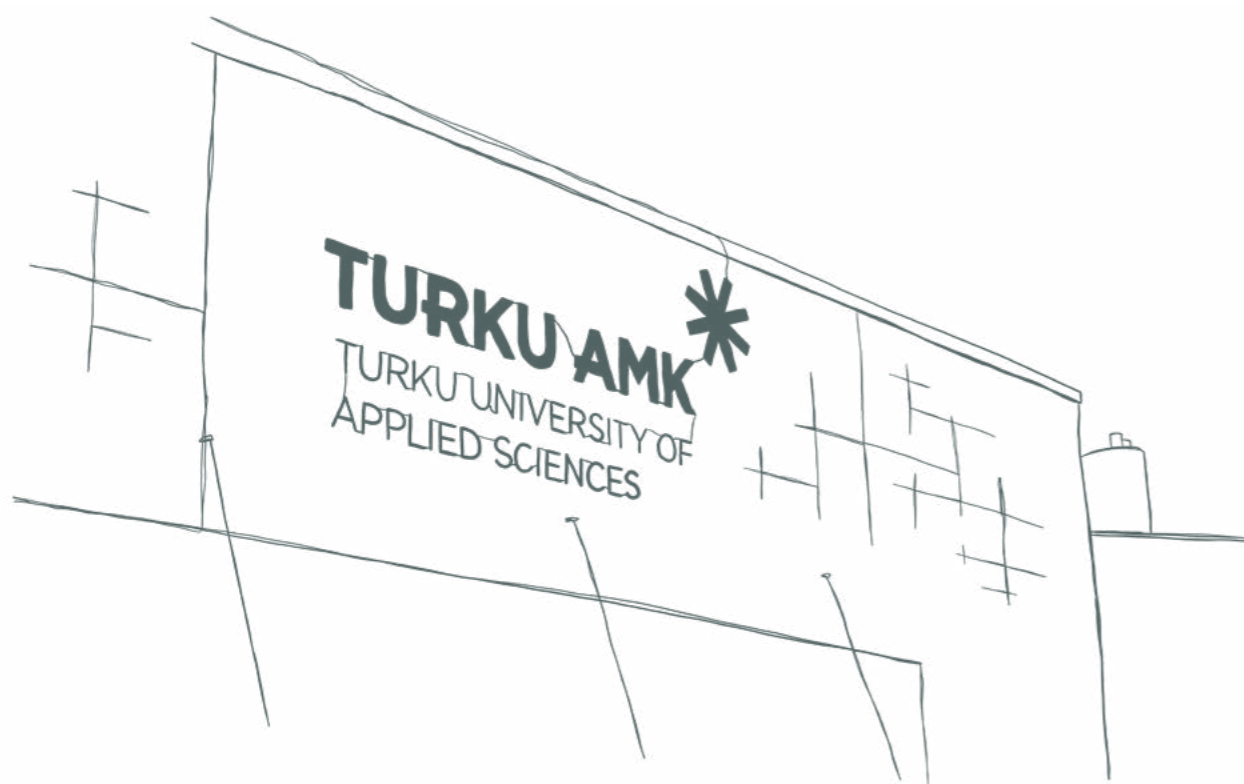
Muotoilun erikoistumisalue osana konetekniikan koulutusta

Nykyinen muotoilun AMK-koulutus sijoittuu Tekniikka ja liiketalous -sektorille ja siellä Teknologiateollisuuden koulutusalueelle osaksi konetekniikan koulutusta. Muotoilu on yksi kuudesta erikoistumismahdollisuudesta insinööriopiskelijoille. Insinöörien työelämä profiloituu työelämäyhteistyötä ja siten myös koulutusta. Tämän lisäksi Turun AMK:ssa on palvelumuotoilun englannin kielinen tutkintokoulutus, Service Design, josta valmistutaan tradenomi (YAMK) -tutkintoon.

Muotoilun erikoistumisopintojen tavoitteena on laajentaa konetekniikan matemaattisteknistä näkökulmaa ja insinööriopiskelijan suunnitteluosaamista muotoilun näkökulmilla (ihmislähtöisyys, luova kokeilu ja protoilu jne.), joiden myötä sijoittuminen työelämään tekniikan ja muotoilun rajapintojen molemmin puolin olisi mahdollista ja sekä tekniikan että muotoilun

aloja palvelevaa. Muotoilun erikoistumisen neljässä opintomodulissa (á 15 op) opitaan muotoilun ydinasioita todellisissa projekteissa yhdessä tekemällä (yritykset/TKI-projektit).

Englanninkielisessä Service Design (YAMK) -tutkintokoulutuksessa syvennyttään palvelumuotoiluun ja johtamiseen. Koulutus on osa Turun AMK:n Master Schoolia. Palvelumuotoilun opiskelu on työelämälähtöistä ja käytännönläheistä, ja saatua osaamista voidaan soveltaa mm. erilaisissa johtamis- ja esimiestehtävissä. Pääsyaatimuksena on vähintään kahden vuoden työkokemus, joka on saatu aiemman soveltuvan korkeakoulututkinnon jälkeen.

Kuvituskuva 10. Kuvituskuva Kuvituskuva
Turun Ammattikorkeakoulusta
(kuvitus. Olivia Leino 2020)

Yksityinen muotoilun korkeakoulutuksen tarjoaja

Tämä Muotoilukoulutuksen kansallinen profiilikartta käsittelee vain Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle kuuluvia koulutuksia, mutta todettava on, että yksityistäkin muotoilun tutkintokoulutusta on tarjolla. Helsinki Design School tarjoaa jo sertifioimattomia tutkintoja ja alkaa syksyllä 2021 kouluttaa University of Buckinghamin myöntämin BA (Hons) -tutkintonimikkein ohjelmissa Fashion Marketing and Communication, Graphic Design ja Interior Architecture and Design.

Tie muotoilukoulutukseen ja työelämään

Yliopisto-opintojen kulku, opiskelijavaihto ja työllistyminen

Opintojen kulku

Opintojen kulkua lukuvuosien aikana koskevat tilastot osoittavat, että taiteen maisterin tutkinnon on suorittanut vuosittain vajaa viidesosa opiskelijoista. Opintojen keskeyttämisaste on ollut 7-11 prosenttia. Keskeyttäneistä pääosa on työelämässä. Määrällisesti keskeyttäneitä oli eniten 2010-luvun alussa, mutta heidän suhteellinen osuutensa on alentunut lukukaudesta 2014/15 lukien. Lisäksi keskimäärin yksi prosentti on jatkanut opiskelua (samanaikaisesti) muussa korkeakoulussa, opiskelee tai on suorittanut tutkinnon muulla koulutussektorilla.

Taiteen maisterin ohjeellinen suoritus aika on noin viisi vuotta, mutta OPH:n tilastojen mukaan ihanneajassa oli valmistunut vain runsaat 70 prosenttia esimerkkilukukautena 2010/11 opinnot aloittaneista opiskelijoista. Kuuden vuoden kuluttua opintojen aloittamisesta tutkinnon oli suorittanut 81 prosenttia ja seitsemän vuoden kuluttua 83 prosenttia. Valmistuneiden suhteellista osuutta pienentää opintonsa keskeyttäneet ja opinahjoa vaihtaneet henkilöt. Opiskelunopeutta ei voida tarkastella OPH:n tilastojen mukaan oppilaitoksittain tämän tutkinnon osalta.

Kansainvälinen opiskelijavaihto

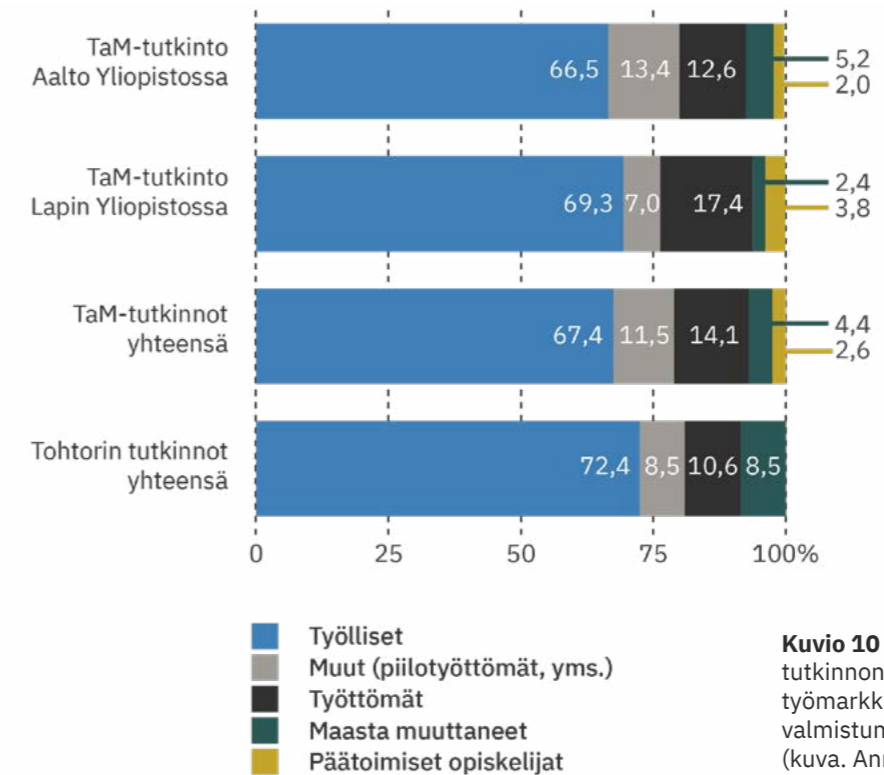
Tutkintoja opiskelevien kansainvälistä liikkuvuutta koskevat OPH:n tilastot osoittavat, että vuosina 2016-19 kansainväliseen opiskelija- ja harjoittelijavaihtoon oli osallistunut viidennes taiteen maisterin tavoitetutkintoa opiskelevis-

ta. Heidän määränsä ja suhteellinen osuutensa opiskelijoista on vaihdellut viime vuosina. Suurin osa lähteneistä (65 prosenttia) on suunnannut matkansa Eurooppaan. Aasiaan on lähtenyt 22 prosenttia, Pohjois-Amerikkaan kuusi prosenttia ja muihin maanosiin seitsemän prosenttia alan opiskelijoiden ulkomaanharjoittelijoista.

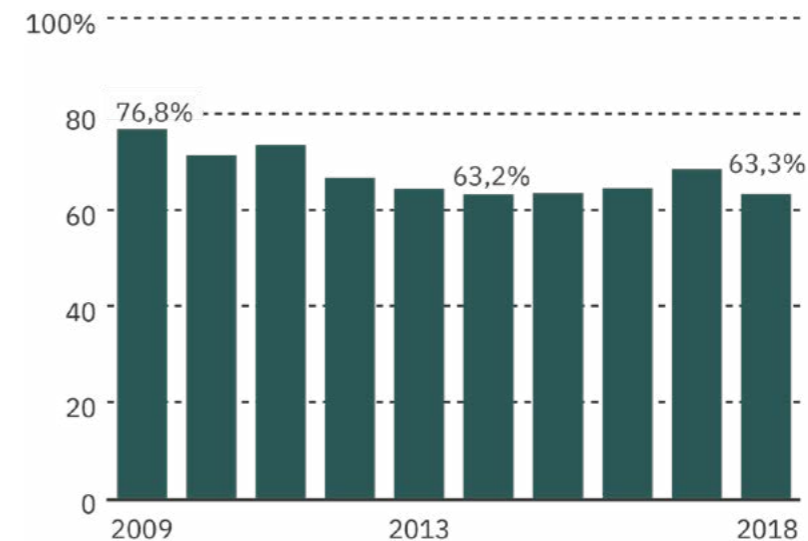
Työmarkkina-asetat ja työelämävalmiudet

OPH:n tilastojen mukaan taiteen maisterin tutkinnon vuosina 2008-18 suorittaneiden työllisyysaste oli keskimäärin 67,4 prosenttia vuosi tutkinnon suorittamisen jälkeen (Kuvio 10). Työttömiä oli 14,1 prosenttia, päätoimisia opiskelijoita 2,6 prosenttia ja muita työmarkkinoiden ulkopuolella olevia oli 1,5 prosenttia. Jälkimmäisiä ovat kotiäidit, varusmiehet, eläkeläiset ja piilotyöttömät. Ulkomaille oli muuttanut 4,4 prosenttia. Taiteen maisterien työllisyysaste oli heikompia kuin kaikkien ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden keskuudessa keskimäärin.

Lapin yliopistosta ja Aalto-yliopistosta valmistuneiden taiteen maisterien työmarkkina-asetat poikkeaa toisistaan, mitä selittää koulutusohjelmien erilainen rakenne. Lapissa tutkinnon suorittaneiden työllisyysaste on ollut korkeampi kuin Aalto-yliopistosta valmistuneiden keskuudessa, mutta samalla myös työttömien ja päätoimisten opiskelijoiden osuudet ovat Lapissa tutkinnon suorittaneiden keskuudessa korkeampia. Sen sijaan työmarkkinoiden ulkopuolella olevia ja ulkomaille muuttaneita on enemmän Aalto-yliopistosta valmistuneiden keskuudessa.

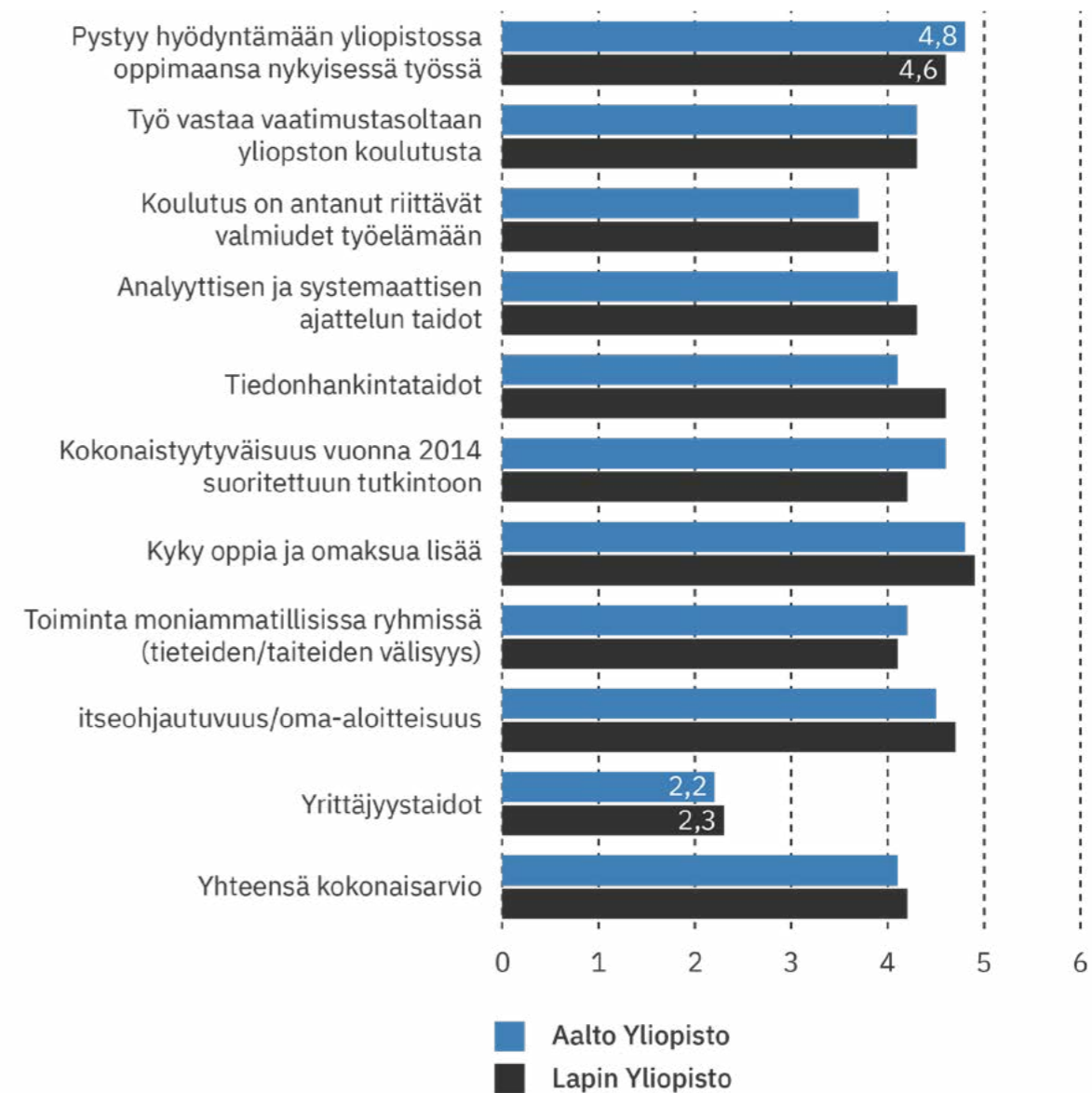
Kuvio 10 Kaikkien taiteen maisterin ja tohtorin tutkinnon 2009-18 suorittaneiden työmarkkina-asetat keskimäärin vuosi valmistumisen jälkeen, prosenttia (kuva. Annika Pöysti 2020, mukailen Opetushallinnon tilastopalvelu, Vipunen 2020b)

Kuvio 11 Taiteen maisterien työllisyysasteen vuotuinen kehitys 2009-18 vuosi valmistumisen jälkeen, prosenttia (kuva. Pöysti, A. 2020, mukailen Opetushallinnon tilastopalvelu, Vipunen 2020b)

Yliopistojen uraseuranta maistereille ja tohtoreille tehdään kyselytutkimusten avulla yliopistojen ura- ja rekrytointipalvelujen valtakunnallisen Aarresaari-verkoston yhteistyönä. Aarresaari on Suomen akateemisten rekrytointipalvelujen muodostama verkosto, johon kuuluvat yliopistoissa toimivat työelämä- ja urapalvelut. Verkosto tuottaa palveluja työnantajille, omille yliopistoille, opiskelijoille ja vastavalmistuneille henkilöille. Verkosto toimii samalla sillanrakentajana opiskelijoiden ja työnantajien välillä. Tuorein kyselytutkimus on vuodelta 2019.

Asteikolla (lähinnä 6-1) arvioituna taiteen maisterin tutkinnon vuonna 2014 suorittaneet antoivat parhaat pistemäärät (yli 4,50) oma-aloitteisuudelleen ja itseohjautuvuudelle sekä kyvyllään omaksua uutta (Kuvio 12). Se, että henkilö on pystynyt hyödyntämään yliopistossa oppimiaan tietoja ja taitoja työssään, sai korkean pistemäärän. Kyselyyn vastanneet olivat myös aika tyytyväisiä suorittamaansa tutkintoon työuran kannalta katsoen, joskin yrittäjyystaidoissa on parantamisen varaa. Lapista yliopistoista valmistuneet olivat hieman tyytyväisempiä kuin Aalto-yliopistosta valmistuneet.

Kuvio 12 Taiteen maisterin tutkinnon vuonna 2014 suorittaneiden henkilöiden näkemykset työelämän valmiuksistaan ja tyytyväisyys suorittamaansa tutkintoon, pistemäärät (lähinnä asteikolla 6-1) (kuva. Annika Pöysti 2020, mukailen Opetushallinnon tilastopalvelu, Vipunen 2020b)

Ammattikorkeakouluopintojen kulku, opiskelijavaihto ja työllistyminen

Opintojen kulku

Opintojen kulkua lukuvuosien aikana koskevat tilastot osoittavat, että muotoilijan tavoitetutkinnon on suorittanut vuosittain noin viidesosa opiskelijoista. Opintojen keskeyttämisaste on ollut 4-5 prosenttia. Keskeyttäneistä pääosa on työelämässä. Määrällisesti keskeyttäneitä oli eniten vuosina 2010-luvun alussa, vaikka heidän suhteellinen osuutensa on pysynyt samansuuruisena lukukausina 2008/09-2017/18. Lisäksi kaksi prosenttia jatkaa opiskelua (samanaikaisesti) muussa korkeakoulussa, opiskelee tai on suorittanut tutkinnon muulla koulutussektorilla.

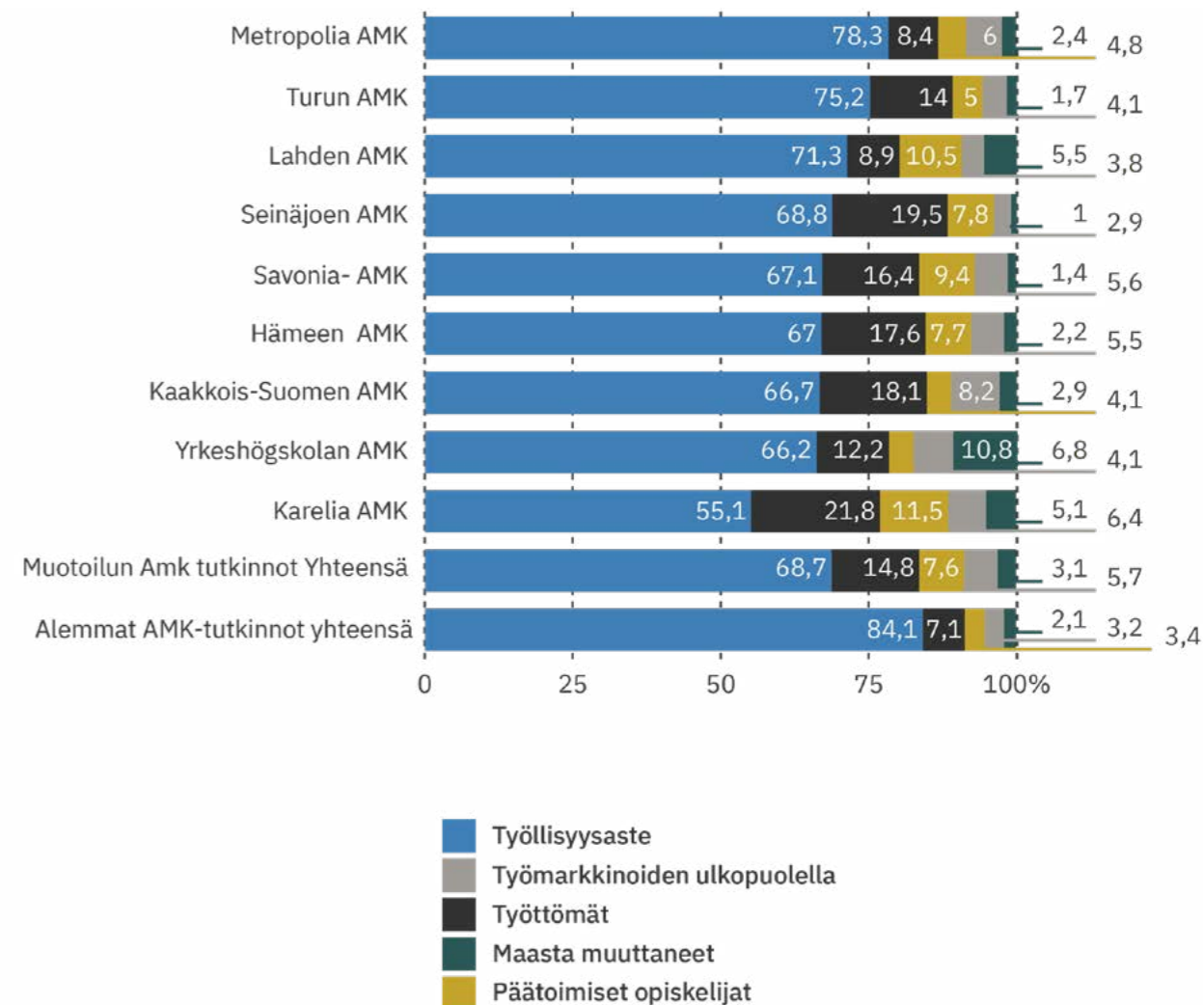
Alemman muotoilijan AMK-tutkinnon ohjeellinen suoritus aika on noin neljä vuotta, mutta OPH:n tilastojen mukaan ihanneajassa oli valmistunut vain kolmasosa esimerkkilukukauteen 2011/12 opinnot aloittaneista opiskelijoista. Viiden vuoden kuluttua opintojen aloittamisesta tutkinnon oli suorittanut 61 prosenttia ja kuuden vuoden kuluttua 70 prosenttia. Valmistuneiden suhteellista osuutta on voinut pienentää opintonsa keskeyttäneet ja opinahjoa vaihtaneet henkilöt.

Kansainvälinen opiskelijavaihto

Tutkintoja opiskelevien kansainvälistä liikkuvuutta koskevat OPH:n tilastot osoittavat, että vuosina 2016-19 kansainväliseen opiskelija- ja harjoittelijavaihtoon oli osallistunut 8-11 prosenttia muotoilijan alemmaa AMK-tutkintoa opiskelevista. Heidän määränsä ja suhteellinen osuutensa opiskelijoista on alentunut viime vuosina. Valtaosa (84 %) on suunnannut matkansa Eurooppaan, jossa suosituin kohdemaan on ollut Italia. Seuraavina tulevat Saksa, Ruotsi ja Espanja. Aasiaan on lähtenyt kymmenenosa ja muihin maansiin kuusi prosenttia ulkomaanharjoittelijoista.

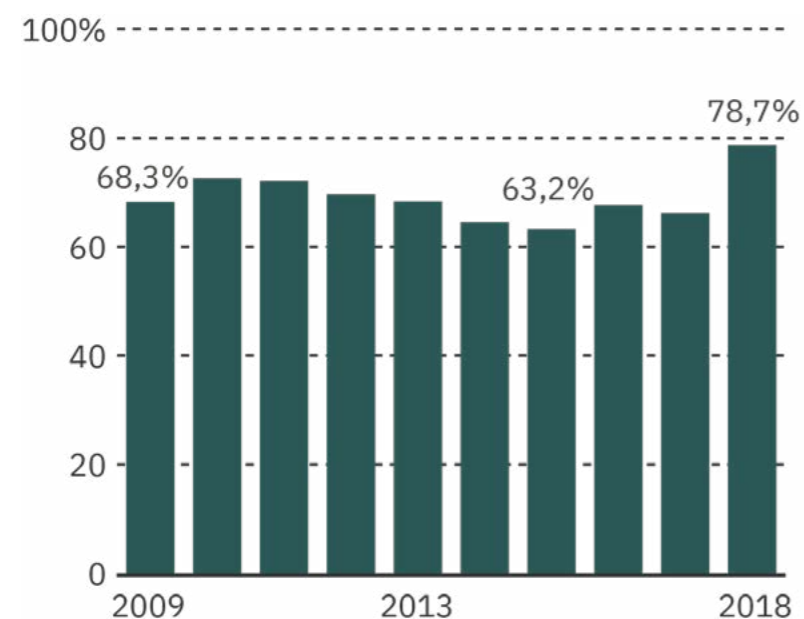
Työmarkkina-asetat ja työelämävalmiudet

OPH:n tilastojen muotoilijan alemman AMK-tutkinnon vuosina 2009-18 suorittaneista keskimäärin 68,7 prosenttia on kuulunut työlliseen työvoimaan Suomessa vuosi valmistumisen jälkeen (Kuvio 13). Työttöminä on ollut 14,8 prosenttia ja päätoimisina opiskelijoina 7,6 prosenttia. Ulkomaille oli muuttanut 3,1 prosenttia. Työmarkkinoiden ulkopuolella Suomessa on ollut keskimäärin 5,7 prosenttia tutkinnon suorittaneista. Kokonaan työmarkkinoiden ulkopuolella olevat koostuvat esimerkiksi varusmiehistä, eläkeläisistä, kotiäideistä ja piilotyöttömistä.

Kuvio 13 Muotoilijan alemman AMK-tutkinnon suorittaneiden henkilöiden työmarkkina-asetat vuosi valmistumisen jälkeen oppilaitoksittain vuosina 2009-18, prosenttia (kuva. Annika Pöysti 2020, mukailen Opetushallinnon tilastopalvelu, Vipunen 2020a)

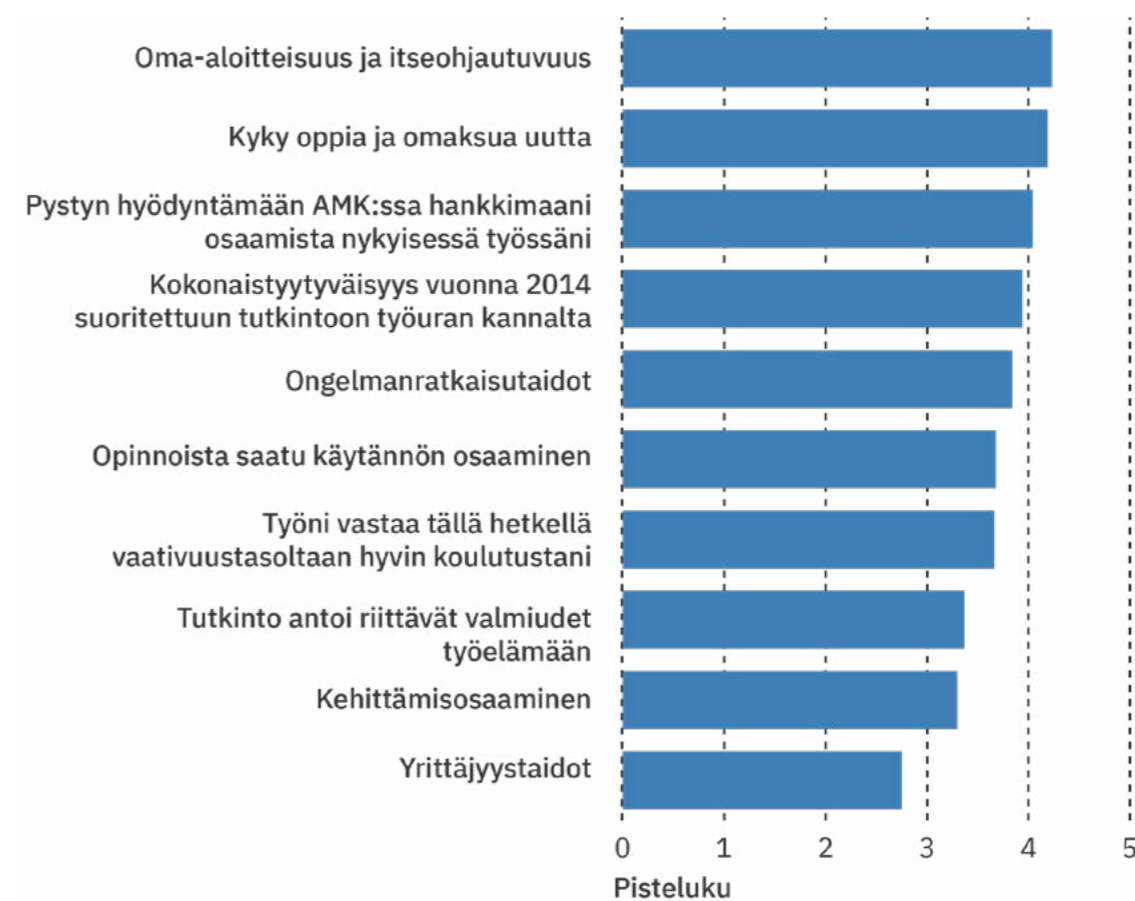
Alemman AMK-tutkinnon suorittaneiden muotoilijoiden työllisyysaste on ollut alhaisempi ja työttömyysaste korkeampi vastaavissa AMK-tutkinnoissa keskimäärin vuosina 2009-18. Opi-
pilaitskohtaiset erot ovat kuitenkin suuria. Parhaiten ovat työllistyneet Metropolia AMK:sta ja heikoiten Karelia-AMK:sta valmistuneet. Vuositasolla tarkasteltuna muotoilijoiden työllisyysaste eli työllisten osuus kaikista tutkinnon suorittaneista heikkeni koko maassa vuosina 2010-15, mutta sen jälkeen työllisyysaste on kohonnut tuntuvasti ollen 78,7 prosenttia vuonna 2018 (Kuvio 14).

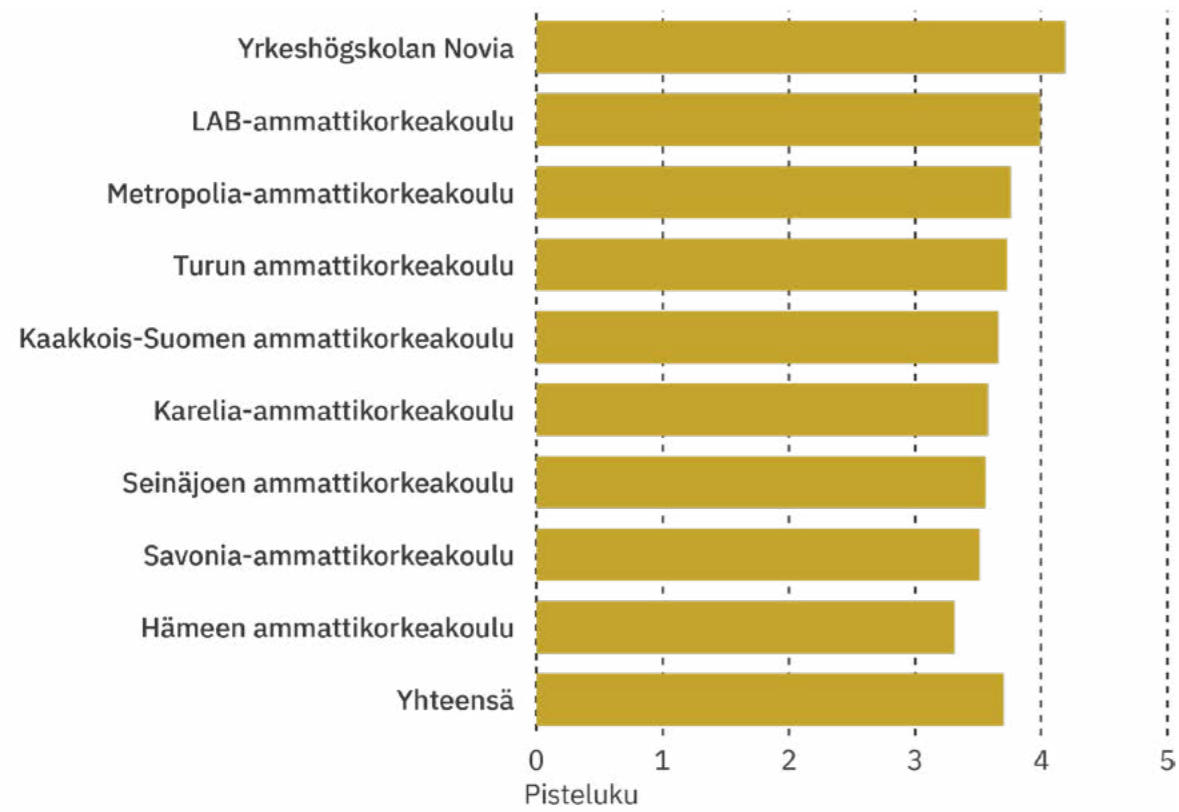
Kuvio 14 Muotoilijan alemman AMK-tutkinnon suorittaneiden työllisyysaste vuosi valmistumisen jälkeen vuosina 2009-18, prosenttia (kuva. Annika Pöysti 2020, mukailen Opetushallinnon tilastopalvelu, Vipunen 2020a)

Ammattikorkeakoulujen uraseurantaan tehdään kyselytutkimuksilla viisi vuotta aiemmin AMK- tai ylemmän AMK-tutkinnon suorittaneille. Kyselyjen tarkoituksena on selvittää ammattikorkeakouluista valmistuneiden työuria, työmarkkinatilannetta ja tyytyväisyyttä suorittamaansa tutkintoon. Materiaalia käytetään osaltaan ammattikorkeakoulujen laadullisen työllistymisen mittarina, minkä lisäksi kyselyjen perusteella määräytyy kolme prosenttia ammattikorkeakoulujen perusrahoituksesta. Tuorein muotoilijoita koskeva uraseurantatutkimus on vuodelta 2019.

Asteikolla (lähinnä 6-1) arvioituna muotoilijan tutkinnon vuonna 2014 suorittaneet antoivat parhaat pistemäärät (yli 4,00) oma-aloitteisuudelle ja itseohjautuvuudelle sekä kyvyilleen omaksua uutta (Kuviot 15-16). Pääosa on pystynyt hyödyntämään myös ammattikorkeakoulussa hankkimaansa osaamista nykyisessä työssä. Sitä vastoin yrittäjyystaidoissa ja myös kehittämisosaamisessa on parantamisen varaa. Pistemäärät, jotka kertovat koulutuksen ja nykyisten työtehtävien vaatimustasosta tai tutkinnon antamista valmiuksista työelämään asetui-
tuivat keskiarvon alapuolelle (3,70).

Kuvio 15 Muotoilijan AMK-tutkinnon vuonna 2014 suorittaneiden henkilöiden näkemykset työelämän valmiuksistaan ja tyytyväisyys suorittamaansa tutkintoon, pistemäärät (lähinnä asteikolla 6-1) (kuva. Annika Pöysti 2020, mukailen Opetushallinnon tilastopalvelu, Vipunen 2020a)

Kuvio 16 Muotoilijan AMK-tutkinnon vuonna 2014 suorittaneiden henkilöiden näkemykset työelämän valmiuksistaan ja tyytyväisyys suorittamaansa tutkintoon oppilaitoksittain, pistemäärät (asteikolla 5-1). Huom. Mukana myös korkeakouluja, joilla ei enää ole muotoilun koulutusvastuuta. (kuva. Annika Pöysti 2020, mukailten Opetushallinnon tilastopalvelu, Vipunen 2020a)

Muotoilualasta ja sen ominaispiirteistä

10 faktaa muotoilualasta

1. Muotoilualan ydin muodostuu palvelu-yrityksistä ja muotoiluintensiivisistä toimialoista

Muotoilu on toimialana laaja ja laeva: se ei ole toimialaluokituksen mukainen selvärajaisesti luokiteltava toimiala vaan se laajenee ydintoimialaansa laajemmalle ja muotoilualan kokonaisuuteen lasketaan kuuluvaksi muotoilualan - ja sisaralojen suunnittelupalvelua tarjoavat yritykset sekä muotoilutuotteita valmistava, ns. Muotoiluintensiivinen teollisuus. Huomattavaa on, että muotoiluosaamisen hyödyt on valjastettu laajalti, joten muotoiluintensiivisiä yrityksiä ja alatoimialoja löytyy runsaasti myös muilta toimialoilta, esimerkiksi liikkeenjohdon konsultoinnin piiristä sekä kaupan ja rakentamisen alalta. Näin ollen alan arvo on huomattavasti laskennallista kokoaan suurempi.

Suomessa on myös esimerkiksi Britannian Design Councilin määritelmän tavoin laajennettu muotoilun toimialaa, johon on laskettu Muotoilun palvelu-yritykset, Muotoiluintensiivisen teollisuuden ja Taiteellisen toiminnan toimialojen lisäksi Digitaalisen muotoilun ja Arkkitehtuurin ja maisemanhoidon. Näin rajattuna muotoilualan yritysten liikevaihto oli Tilastokeskuksen tuoreimpien tilinpäätöstietojen mukaan Suomessa noin 12,3 miljardia euroa vuonna 2018.

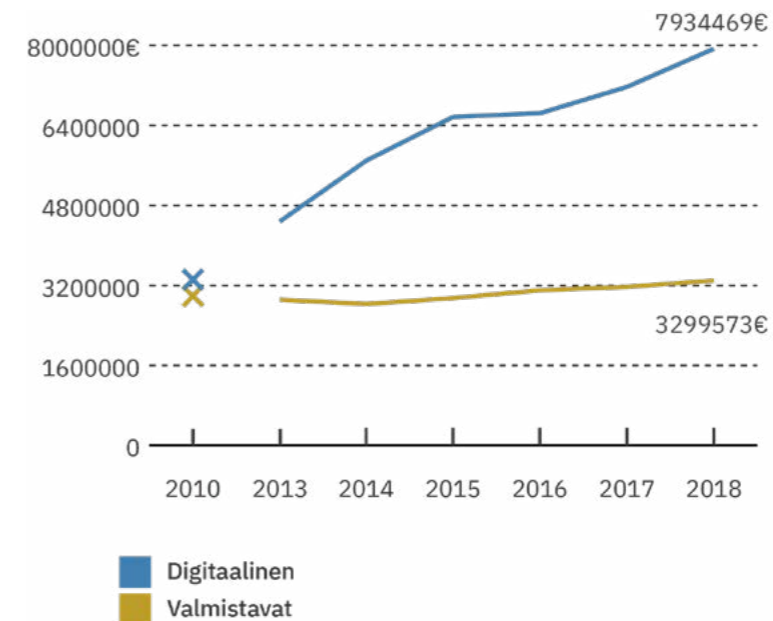
Summasta digitaalisen suunnittelun muotoiluintensiiviset alat, mm. ohjelmisto- ja peliala, muodostivat 65 prosenttia ja muotoiluintensiivisen teollisen valmistuksen osuus oli 27 pro-

senttia. Suurimpia teollisia toimialoja olivat puutuotteiden ja huonekalujen valmistus. Näiden erityisen muotoiluintensiivisten toimialojen kehityksen keskinäinen vertailu kuvaa kansallista ja muotoilualan tilauskannan rakennemuutosta; valmistavan teollisuuden liikevaihto on säilynyt erittäin tasaisena vuodesta 2010 kun taas digitaalisen alan liikevaihto ja merkitys muotoilun hyödyntäjänä on kasvanut 115% vuosina 2010 -2018.

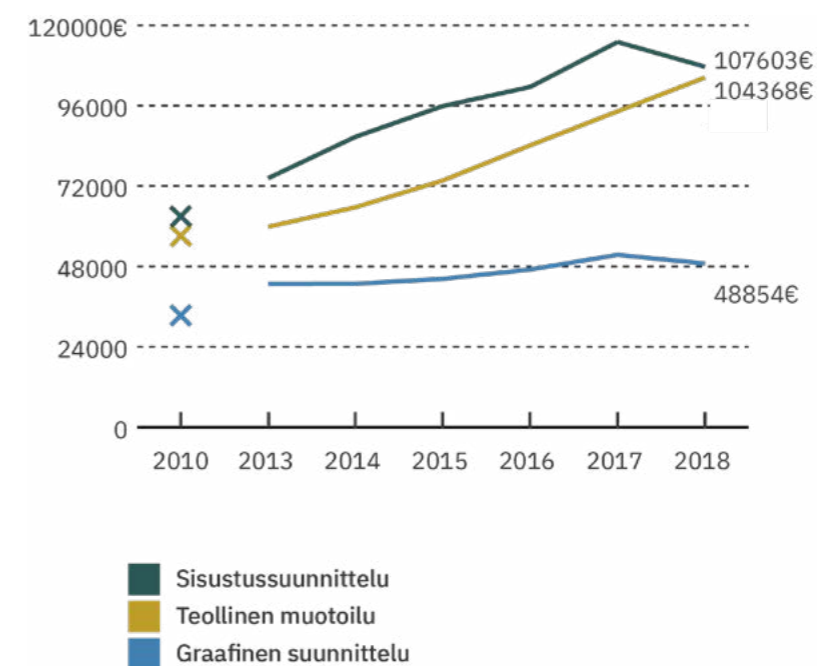
Muotoilun palveluyritysten (muotoilu-, sisustusarkkitehtuuri- ja graafisen suunnittelun toimistot) liikevaihto oli vuonna 2018 yhteensä 261 miljoonaa. Liikevaihdon kehitys on myönteistä 54 prosentin kasvulla vuosina 2010-2018. Lisäksi alaan katsotaan kuuluvaksi taiteellisten teoksen luonnin toimiala 84 miljoonan liikevaihdolla sekä arkkitehtuuri- ja maisema-ala 686 miljoonan liikevaihdolla.

Muotoiluala on kuitenkin käytännössä huomattavasti kokonaan suurempi. Muotoilua käyttävät toimialat (kauppa, teollisuus, palvelut, rakentaminen) sisältyvät muotoilualaan in-house design-ammattilaisten työllistämisen ja muotoilun avulla tapahtuvan arvonnun kautta.

Muotoiluosaamisen hyödyt on valjastettu laajalti, joten muotoiluintensiivisiä yrityksiä ja alatoimialoja löytyy runsaasti myös muilta toimialoilta mm. teollisuuden, kaupan, palveluiden ja rakentamisen aloilta. Näiden 417 miljardin liikevaihdon (2018) potista muotoilun osuutta on kuitenkin valitettavasti mahdotonta määrittää.

Kuvio 17 Digitaalista muotoilua ja taideteollista suunnittelua hyödyntävien alojen kehitys 2010, 2013-2018 (kuva. Annika Pöysti mukailen Suomen virallinen tilasto (SVT) 2018)

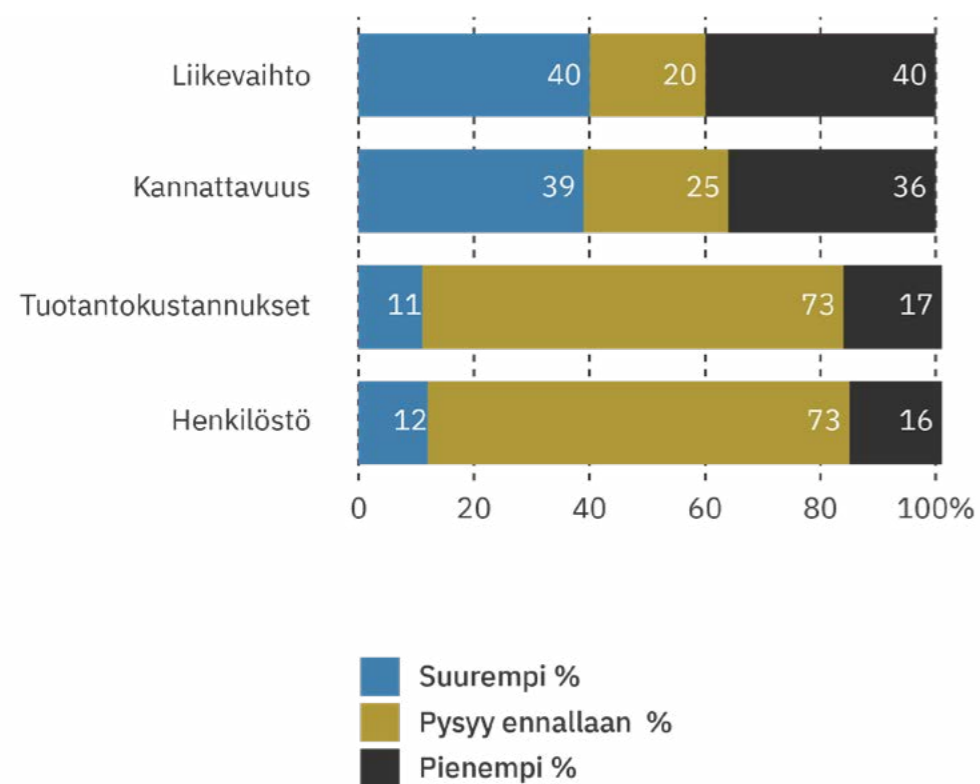

Kuvio 18 Muotoilun palveluyritysten liikevaihdon kehitys 2010, 2013-2018 (kuva. Annika Pöysti 2020, mukailen Suomen virallinen tilasto (SVT) 2018)

2. Liikevaihto noususuhdanteista 2010-luvulla

Vuosina 2010–18 liikevaihdon määrä kasvoi muotoilualan toimipaikoilla 7,7 prosenttia. Muotoilun palveluyritysten (muotoilu-, sisustusarkkitehtuuri- ja graafisen suunnittelun toimistot) liikevaihto on ollut noususuhdanteista ja kasvanut vuosina 2010–2018 52,8 prosenttia. Välillä 2017–2018 kasvu jäi kuitenkin 0,1

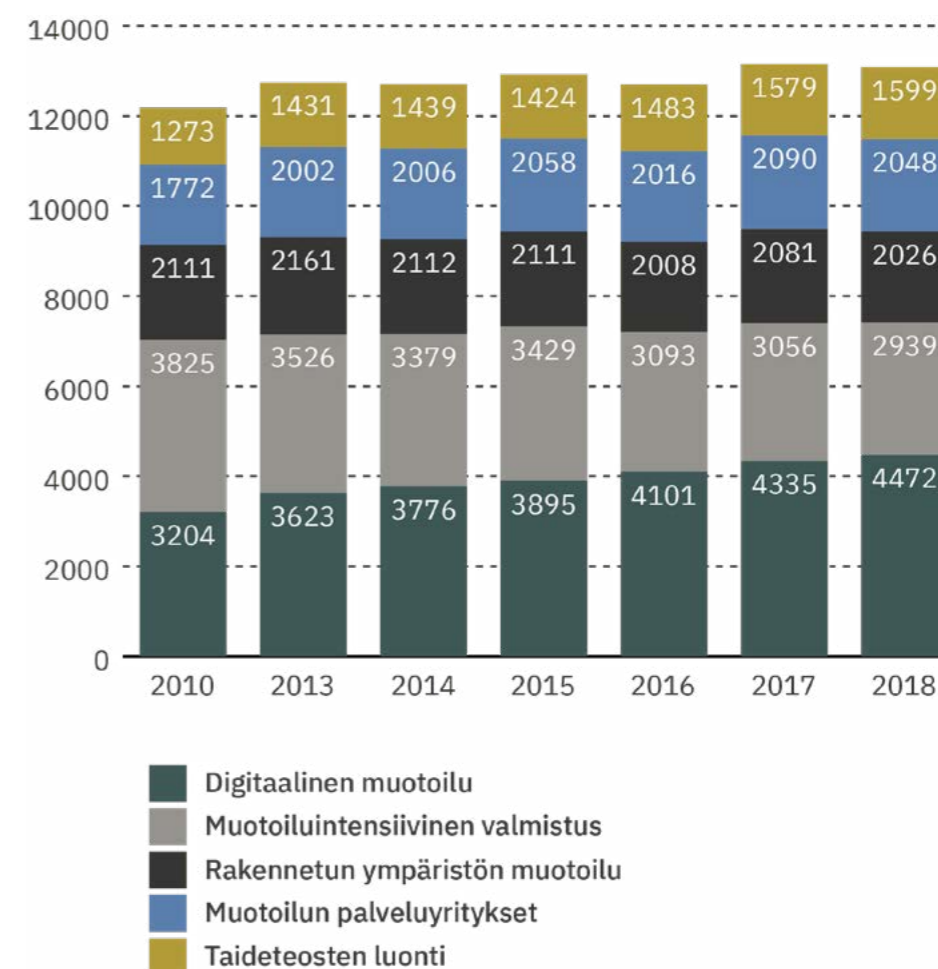
prosenttiin. Hitainta kasvu on ollut muotoiluintensiivisten valmistuksen päätoimi-aloilla (2,2 prosenttia). Muotoilualan kehitys on ollut kokonaisuudessaan parempaa kuin koko yritystoiminnassa, sillä koko yritystoiminnassa (pl. alkutuotanto) liikevaihto kohosi vain 6,1 prosenttia. (Suomen virallinen tilasto (SVT) 2020)

Kuvio 19 Muotoilualan yritysten odotukset liikevaihdon, henkilöstön, tuotantokustannusten ja kannattavuuden kehityksestä seuraavan vuoden aikana (kevät 2021) verrattuna nykyiseen tilanteeseen (kevät 2020), prosenttia yrityksistä (kuva. Pöysti, A. 2020, mukailen Suomen virallinen tilasto (SVT) 2018)

3. Muotoiluyritysten määrä on kasvussa

Tilastokeskuksen yritysten rakenne- ja tilin-päätöstilastojen mukaan Suomessa toimi edellä mainittujen uusien määritelmien ja rajausten mukaan tarkasteltuna noin 13 080 muotoilualan yritystä vuonna 2018. Yritysten lukumäärä on kasvanut runsaat seitsemän prosenttia eli 900 tilastoyksiköllä vuosina 2010–18.

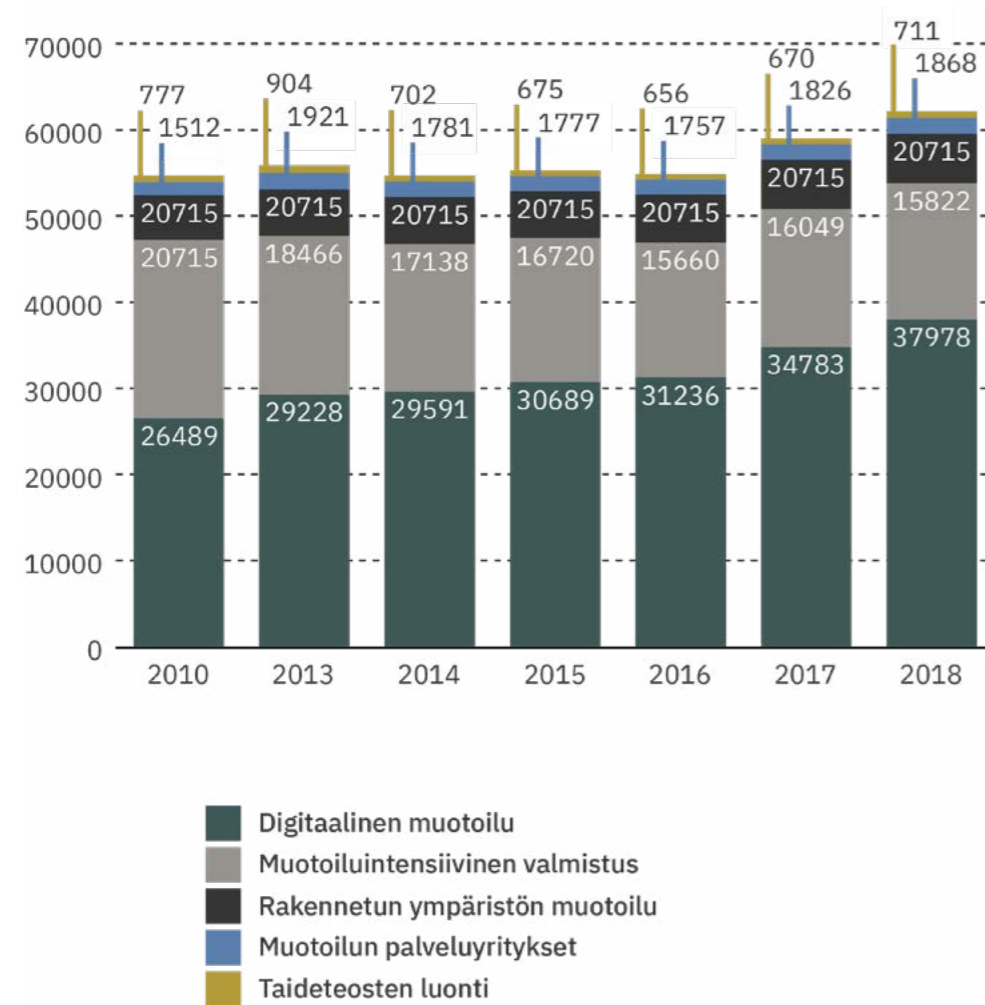

Kuvio 20 Muotoilualan yritykset Suomessa pääosaamisaloittain 2010-2018 (kuva. Pöysti, A. 2020, mukailen Suomen virallinen tilasto (SVT) 2018)

4. Työllisyys kasvaa palvelualoilla

Muotoilualan toimipaikkojen työllisyys oli Suomessa kokovuosityöllisyyden käsitteellä mitattuna noin 62 290 henkilöä vuonna 2018. Vuosina 2010–18 työllisten määrä on kasvanut 7,9 prosenttia. Vuosina 2010-18 työllisten määrä on kasvanut viidenneksellä (10 270 henkilöä).

Määrällinen ja suhteellinen henkilöstön lisäys oli suurinta digitaalisessa muotoilussa (51 %). Muotoilutoimistoissa työllisyys kasvoi 23 prosenttia ja rakennetun ympäristön muotoilussa 12 prosenttia. (Suomen virallinen tilasto (SVT) 2018)

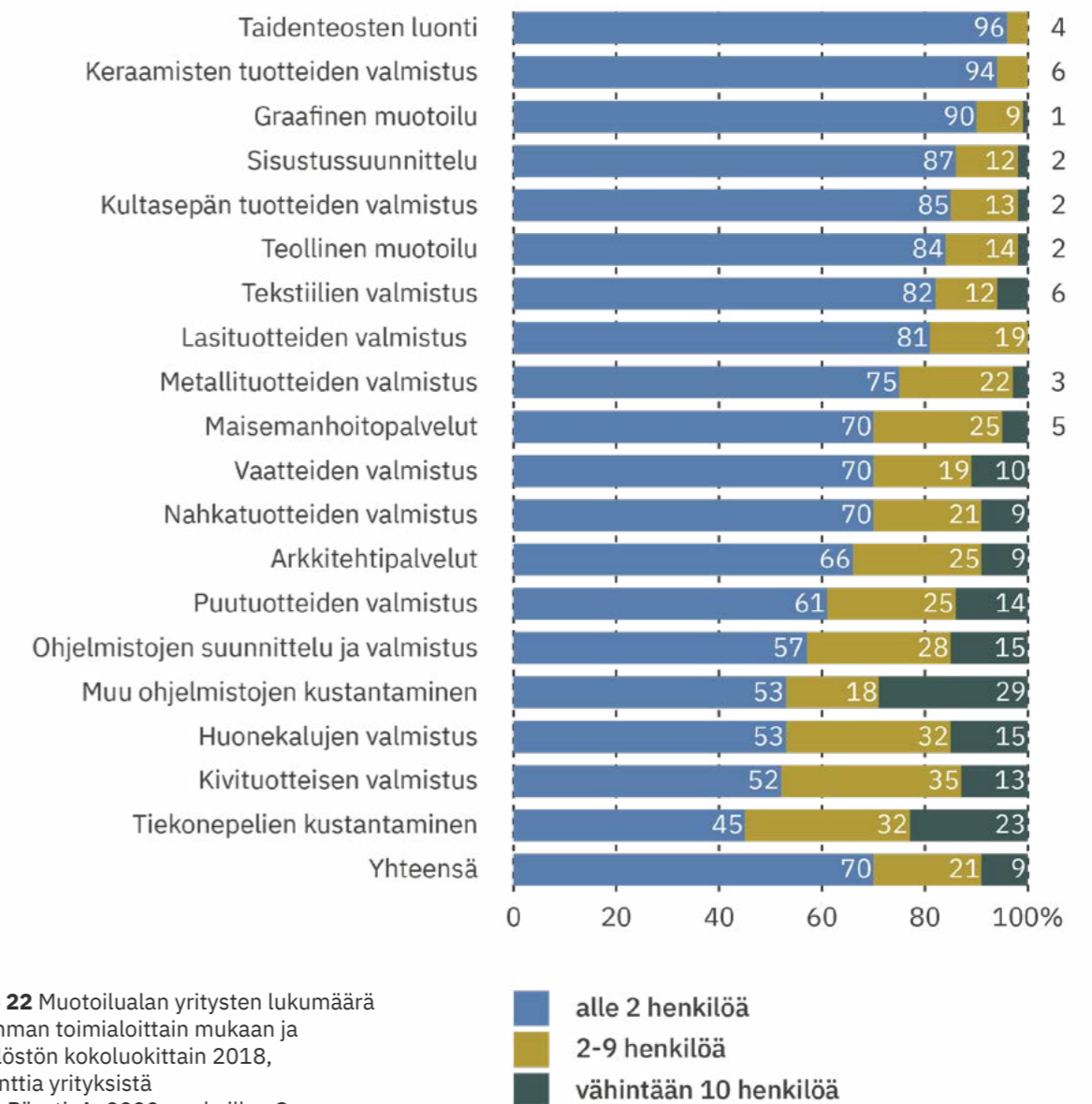

Kuvio 21 Muotoilualan yritystoimipaikkojen henkilöstön kehitys (kuva. Pöysti, A. 2020, mukailen Suomen virallinen tilasto (SVT) 2018)

5. Muotoilualalla on pieniä ja ketteriä yrityksiä

Tilastokeskuksen alueellisen yritystoimintatilaston mukaan yritysten toimipaikkoja muotoilualoilla oli 13 080 vuonna 2017. Yritystoimipaikkojen lukumäärän kehitys on seurannut melko tarkasti yritysten määrän kehitystä vuo-

sina 2010–17, sillä valtaosa muotoilualan yrityksistä on pieniä yksitoimipaikkaisia yrityksiä. Muotoilualan yritykset ovat kooltaan varsin pieniä, sillä keskimäärin 70 prosenttia työllisti alle kaksi henkilöä vuonna 2018.

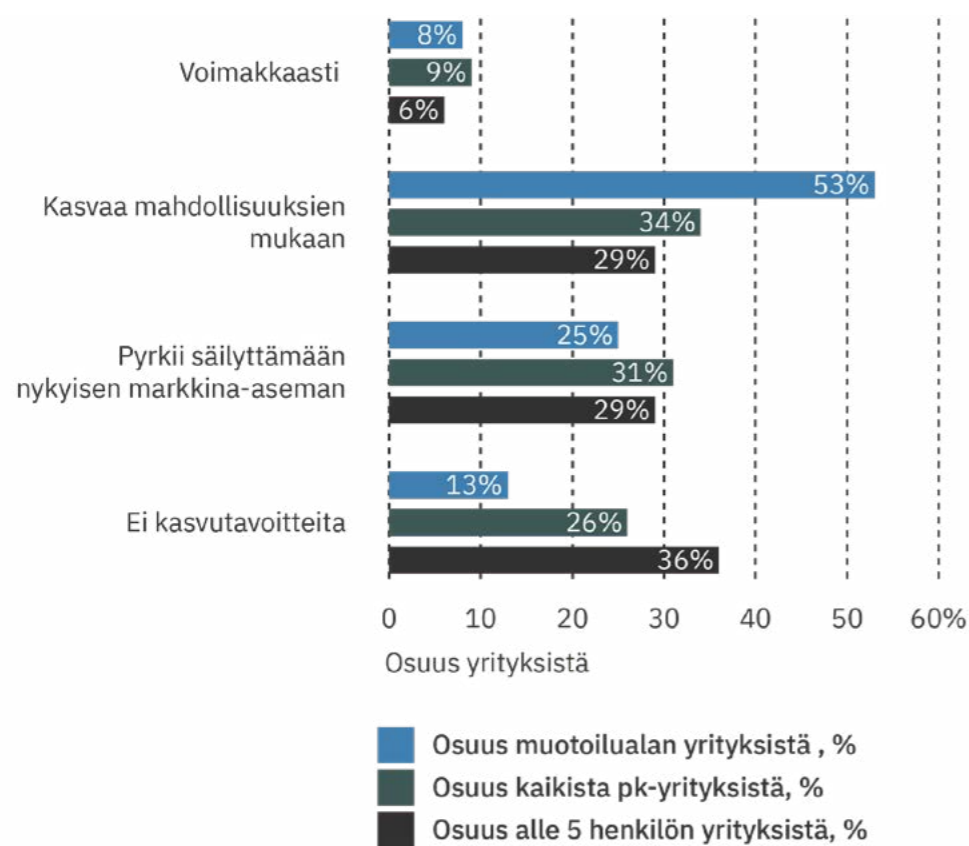

Kuvio 22 Muotoilualan yritysten lukumäärä tarkimman toimialoittain mukaan ja henkilöstön kokoluokittain 2018, prosenttia yrityksistä (kuva. Pöysti, A. 2020, mukailen Suomen virallinen tilasto (SVT) 2018)

6. Kasvuyrityksiä on enemmän kuin Suomessa keskimäärin

Muotoilualan asiantuntijajärjestö Ornamon vuosittain tuottamaan Muotoilualan suhdannekatsaukseen 2020 vastanneista yrityksistä voimakkaasti kasvuhakuisia oli noin kahdeksan prosenttia. Mahdollisuuksien mukaan kasvavia oli 53 prosenttia ja asemansa säilyttämiseen keskittyviä 25 prosenttia. Voimakkaasti kasvuhakuisia yrityksiä oli hieman vähemmän edellisenä vuonna (11 %). Voimakkaasti kasvua-

kuisten yritysten osuus on ollut muotoilualalla lähes yhtä suurta kuin koko pk-yrityskentässä keskimäärin. Alan kasvuhakuisuus on kuitenkin suurempaa, jos asiaa verrataan kaikkien alle viiden henkilön pk-yritysten ja yksinyrittäjien kasvuhakuisuuteen. (Suomen yrittäjät ym. 2020 & Ornamo ry 2020)

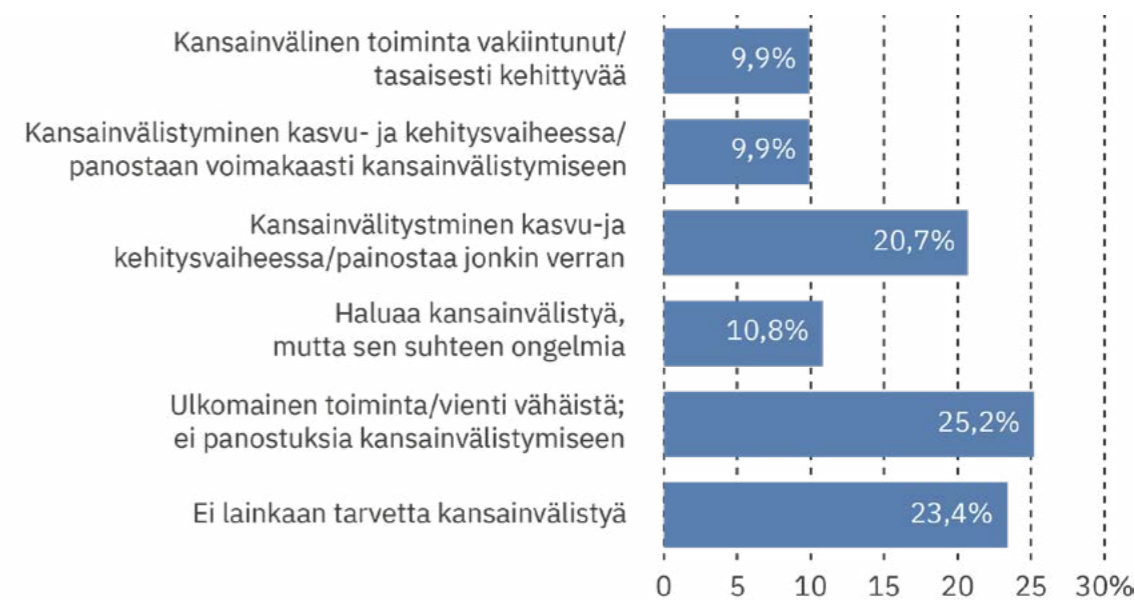

Kuvio 23 Muotoilualan yritysten ja Suomen koko pk-yrityskentän kasvuhakuisuus 2019, prosenttia yrityksistä (kuva. Pöysti, A. 2020, mukaillen Suomen virallinen tilasto (SVT) 2018)

7. Keskimääräistä kansainvälisempää yritystoimintaa

Muotoilualan suhdannekatsauksen 2020 mukaan joka kymmenennellä kyselyyn vastanneella muotoilualan yrityksellä ulkomainen toiminta on vakiintunutta. Vajaa kolmannes yrityksistä panostaa ainakin jonkin verran kansainvälistymiseen.

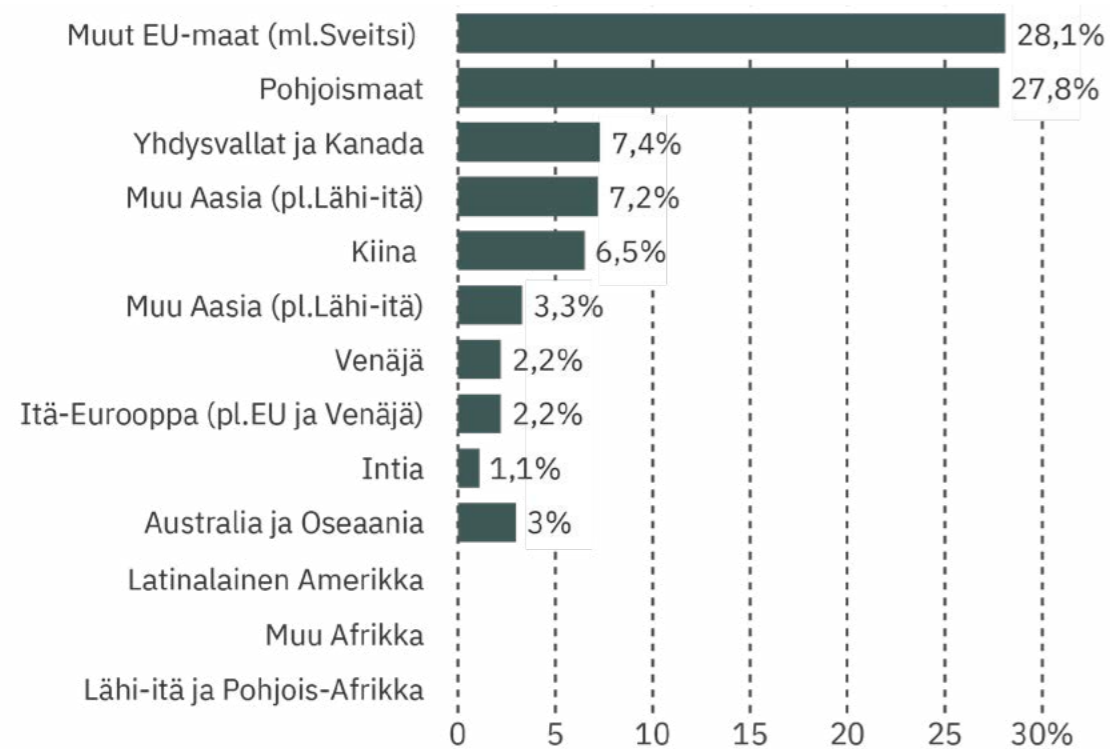
Ulkomainen toiminta on useimmiten alle kymmenen prosenttia liikevaihdosta ja vain kahdeksatoista prosentilla ulkomainen toiminta on yli puolet liikevaihdosta. Ulkomainen toiminta on lähes joka toisella suoraa tai epäsuoraa tavara- vientiä ulkomaiselle loppuasiakkaalle. Projektivientiä harjoitti runsas viidennes ja sähköistä palveluvientiä 15 prosenttia vientiyrityksistä.

Kuvio 24 Muotoilualan yritysten kansainvälistymistä koskevat tavoitteet 2018, prosenttia yrityksistä (kuva. Pöysti, A. 2020, mukaillen Suomen virallinen tilasto (SVT) 2018)

8. Pohjoismaat ja muut EU-maat ovat muotoilun päämarkkina-alueet

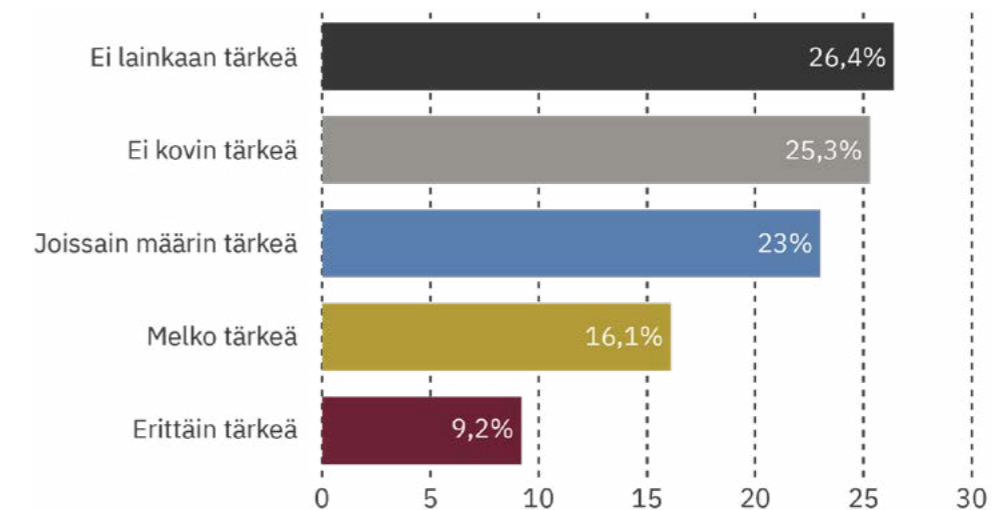
Muotoilualan suhdannekatsauksen 2020 kyselyyn vastanneista yrityksistä ulkomaista toimintaa harjoittavien yritysten päämarkkina-alueet löytyvät Pohjoismaista ja muista EU-maista (pl. Britannia). Molemmilla alueilla toimintaa on ollut runsaalla neljänneksellä kansainvälistä toimintaa harjoittaneista yrityksistä. Seuraavina tulevat EU:sta eronnut Britannia, Pohjois-Amerikan maat ja Kiina.

Kuvio 25 Kansainvälistä toimintaa harjoittavien muotoilualan yritysten pääasialliset markkina-alueet 2019, prosenttia yrityksistä (kuva. Pöysti, A. 2020, mukaillen Suomen virallinen tilasto (SVT) 2018)

9. Julkiset hankinnat ovat tärkeitä, mutta haasteellisia

Ornamon vuoden 2019 kyselyiden mukaan julkiset hankinnat ovat tärkeitä tai jossain määrin tärkeitä miltei 50 prosentille muotoilualan yrityksistä. Kyselyyn vastanneet osoittivat kuitenkin tyytymättömyyttä julkisten hankintojen toimintaan. Tämä on harmillista, sillä julkisten hankintojen tarjoama kokemus ja referenssit voivat auttaa yrityksiä kehittämään toimintaansa ja kasvamaan myös yksityisillä markkinoilla.

Kuvio 26 Muotoilualan yritysten näkemykset julkisten hankintojen merkityksestä yrityksestä yritystoiminnassa 2019, prosenttia vastanneista (kuva. Pöysti, A. 2020, mukaillen Suomen virallinen tilasto (SVT) 2018)

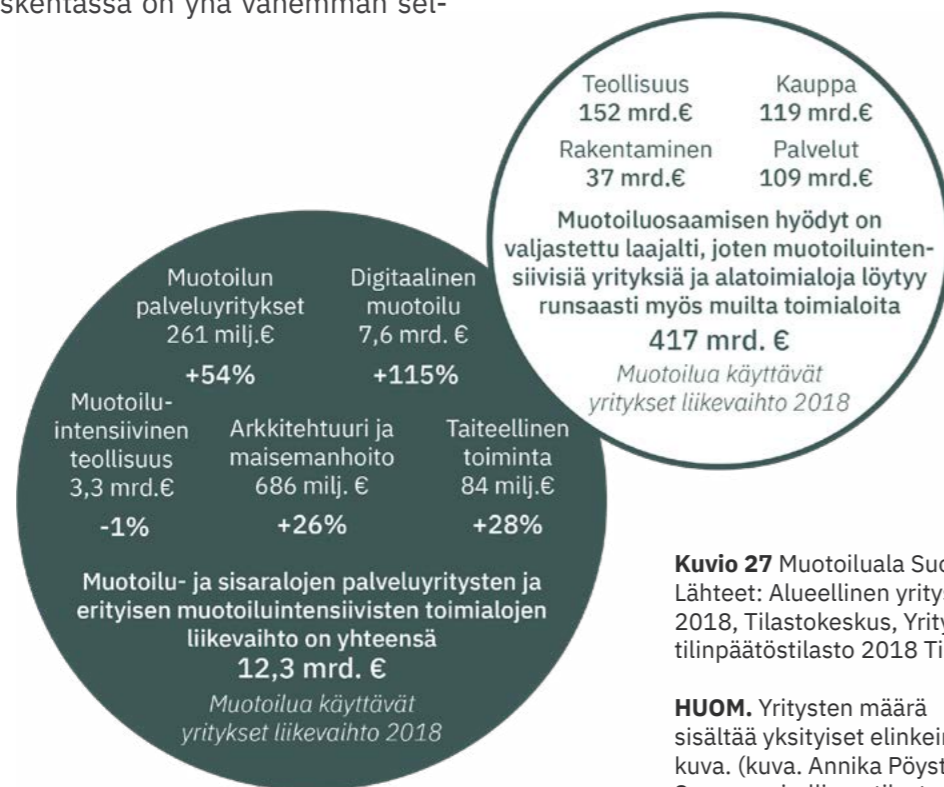
10. Muotoilupalvelut ja niiden käyttö nosteessa

Elinkeinoelämän Keskusliitto EK:n kyselyjen mukaan noin viidennes pk-yrityksistä hyödyntää muotoilua toiminnassaan. 80 prosenttia kyselyihin vastanneista totesi, että heidän yrityksessään muotoilua ei hyödynnetä tai asiasta ei ole tarpeeksi tietoa. Teollisuudessa joka kolmas yritys ilmoitti hyödyntävänsä muotoilua mutta rakennusalalla vain joka kymmenes yritys. Designin käytön yleisyys riippuu myös siitä, mitä sillä ymmärretään. Esimerkiksi palvelualoilla puhutaan palvelumuotoilusta, joka laajentaa huomattavasti perinteistä muotoilun käsitettä. Designin käyttö lisääntyy yrityskoon kasvaessa. Keskisuuret ja suuret yritykset hyödyntävät määrällisesti ja suhteellisesti enemmän muotoilua kuin pienet yritykset.

Muotoilun merkitys yrityksissä on kuitenkin vahvistunut viime vuosina. Suomalaisen Työn Liiton mukaan yritys kentässä on yhä vähemmän sel-

laisia yrityksiä, jotka eivät hyödynnä muotoilua toiminnassaan. Liiton alkuvuonna 2013 tekemien kyselyjen mukaan yli 50 prosenttia vastanneista kertoi, että muotoilun merkitys yrityksen liiketoiminnassa kasvaa kahden seuraavan vuoden aikana.

Muotoiluun panostaneet yritykset ilmoittivat EK:n ja Ornamon kyselyissä, että design on parantanut tuotteiden laatua ja käytettävyyttä. Samalla muotoilu on nostanut tuotteiden hintatasoa, minkä vuoksi vaikutukset kannattavuuteen ovat pääosin myönteiset. Muotoilu on edesauttanut yritysten markkinaosuuden kasvua ja osa on onnistunut laajentamaan maantieteellistä markkina-alueitaan tai tuotevalikoimaansa uusiin tuotteisiin. Kasvuyritykset ovatkin panostaneet enemmän muotoiluun kuin asemansa säilyttämiseen tyytyvät tai ilman kasvutavoitteita olevat yritykset.

Kuvio 27 Muotoiluala Suomessa
Lähteet: Alueellinen yritystoimintatilasto, 2018, Tilastokeskus, Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto 2018 Tilastokeskus

HUOM. Yritysten määrä sisältää yksityiset elinkeinoharjoittajat, Ornamo kuva. (kuva. Annika Pöysti 2020, mukailten Suomen virallinen tilasto (SVT) 2018)

Muotoiluosaamisen hankintaa helpotettava

Yritykset hankkivat tarvitsemansa muotoilupalvelut ostopalveluina ulkopuolisilta muotoilun KIBS (knowledge intensive business services) -yrityksiltä tai palkkaavat organisaatioihinsa omia vastaavien muotoilualojen osajia, eli design-ammattilaisia (kisa-työllisiä). Monet organisaatiot yhdistelevät ulkoa ostettuja ja sisäisesti tuotettuja muotoilupalveluja, mutta strategisesti tärkeää tuotekehitystä ei mielellään ulkoisteta. EK:n ja Ornamon kyselyjen mukaan sisäisesti tuotetut muotoilun in-house -palvelut ovat keskimäärin 55 prosenttia ja ulkoa ostetut palvelut 45 prosenttia muotoilun kokonaiskustannuksista.

Mikroyrityksillä ei ole useinkaan suurta tarvetta tai niillä ole taloudellisia voimavaroja hankkia ulkopuolisia muotoilun KIBS-palveluja tai ne tuotetaan sisäisesti, kuten tehdään käsityövaltaisessa pienteollisuudessa. Yrityskyselyjen mukaan yrityksistä, jotka hyödyntävät muotoilua toiminnassaan, lähes joka toinen tuottaa vähintään 70 prosenttia tarvitsemastaan muotoilusta omassa organisaatiossa. Käytännössä in-house -muotoilun ja ulkoa ostettujen muotoilun KIBS-palvelujen osuus muotoilukustannuksista vaihtelee yrityksittäin jopa saman toimialan sisällä.

Muotoiluala maantieteellisesti

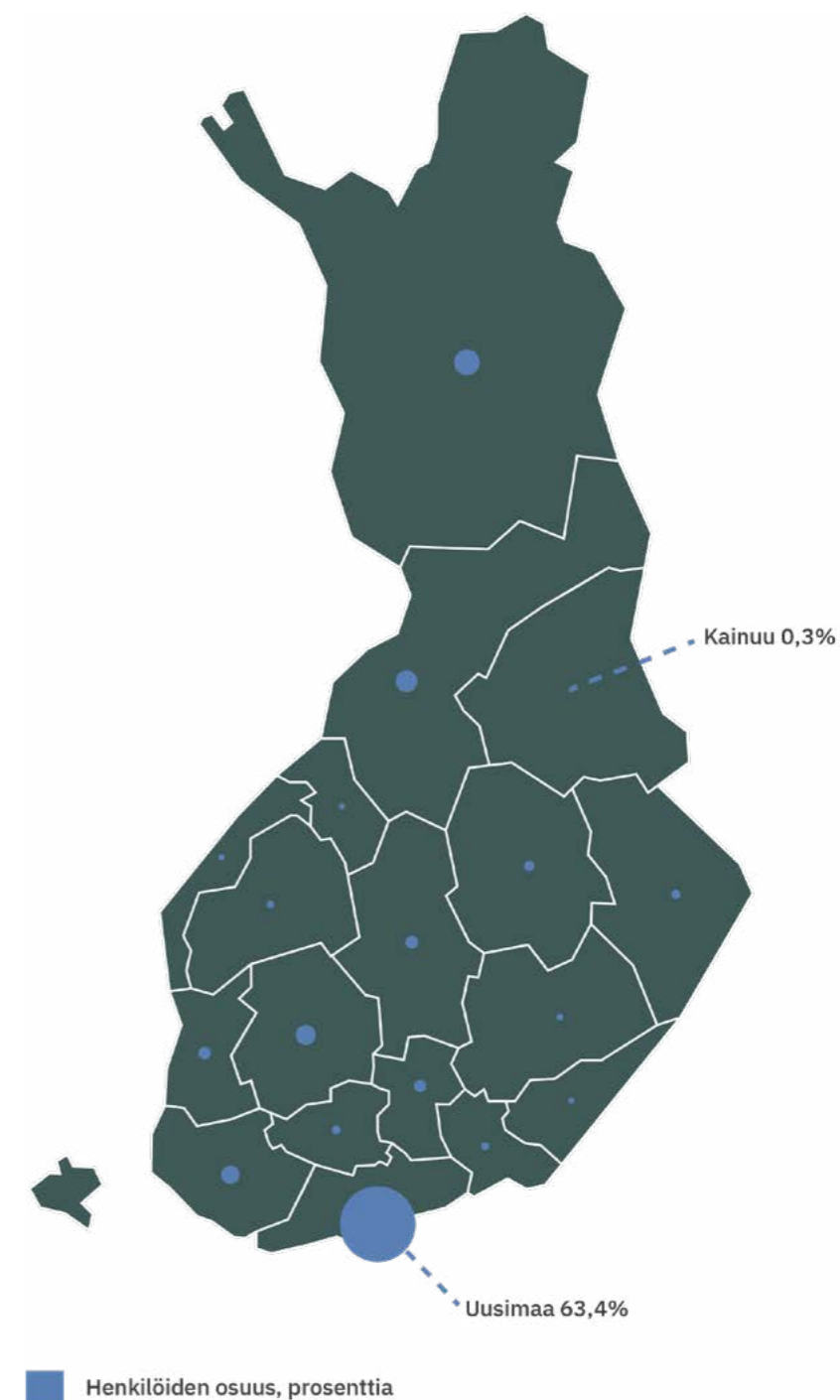
Muotoiluala on paljolti keskittynyt pääkaupunkiin ja sen ympäristöön ja Uudenmaan merkitys on vain kasvanut viime vuosina. Vuosi opintojen päättymisen jälkeen 63,4 prosenttia muotoilualan yliopistokoulutetuista ja 36,6 ammattikorkeakoulutetuista asuu Uudellamaalla. Muut alueelliset keskittymät noudattelevat alan korkeakoulutuksentarjoajien sijaintimaakuntia. Varsinais-Suomi, Pohjois-Savo, Pirkanmaa ja Päijät-Häme ovat kukin yli viiden prosentin asuinmaakuntia vuosi valmistumisen jälkeen. Eri maakunnilla on jossain määrin omat alueelliset ominaispiirteensä koulutusten sisältöjen, teollisuusyritysten ja palvelutyöntekijöiden alojen ja alueellisten resurssien mukaisesti.

Tutkinnon suorittaneet alueittain

Yliopistotutkinnon suorittaneiden maantieteellinen sijoittuminen

OPH:n tilastojen mukaan taiteen monialaisista koulutusohjelmista valmistui vuosina 2009-18 yhteensä noin 2991 ylemmän korkeakoulututkinnon suorittanutta henkilöä. Heistä 66 prosenttia oli valmistunut Uudellamaalla (Aalto-yliopisto), 28 prosenttia Lapissa (Lapin yliopisto) ja viisi prosenttia Satakunnassa (Aalto-yliopisto), kun puhutaan opiskelupaikkakunnista. Tutkinnon suorittaneet olivat jakaantuneet asuinpaikkakunnittain eri puolelle Suomea, mutta keskimäärin 63 prosenttia on asunut Uudellamaalla, kun tutkinnon suorittamisesta oli kulu- nut yksi vuosi.

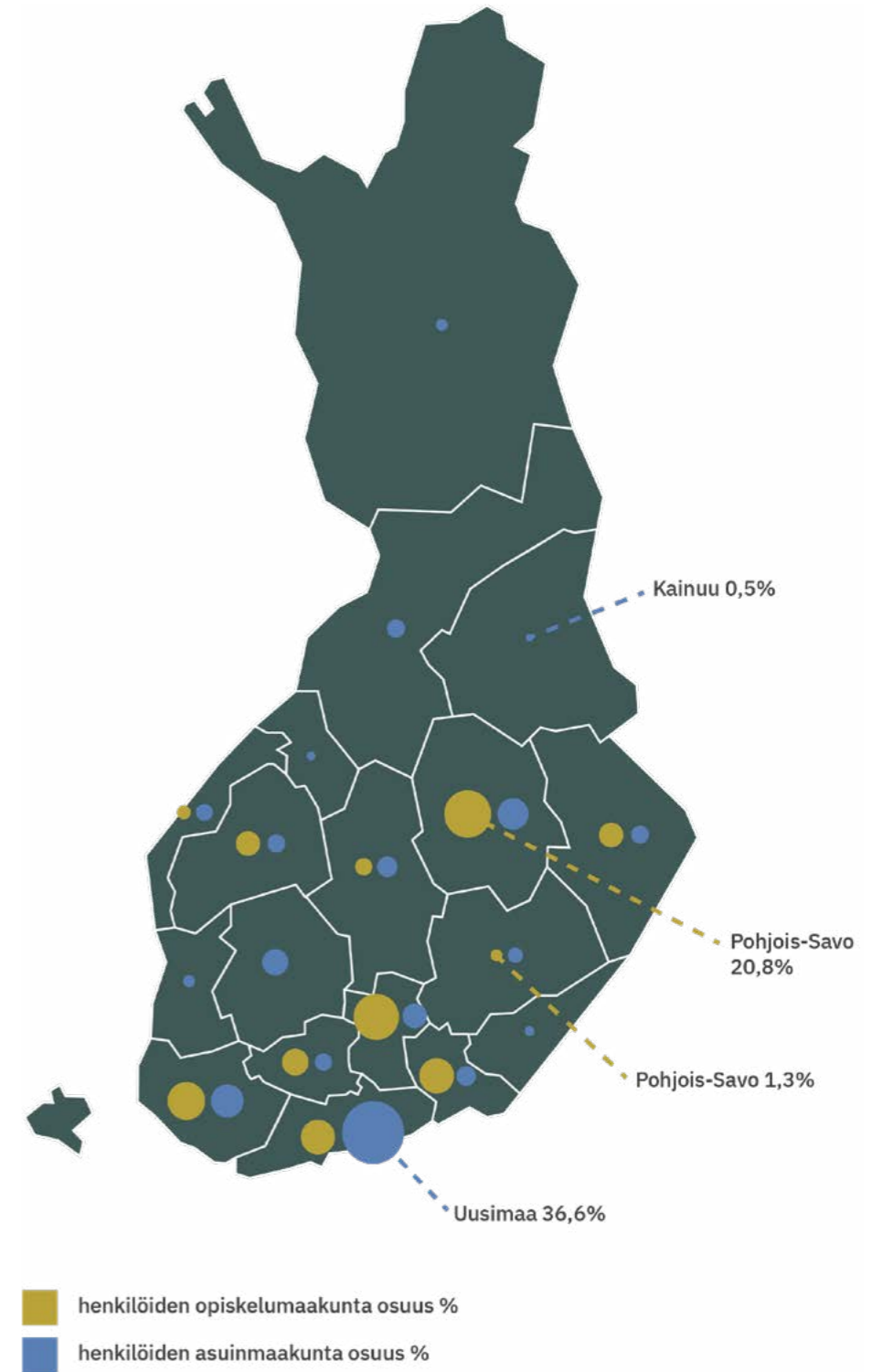
Sen sijaan Lapissa tutkinnon suorittaneista asui enää runsaat seitsemän prosenttia, eli Lapin Yliopistosta valmistuneista 21 prosenttiyksikköä oli lähtenyt eri puolelle Suomea sinne, missä on työtilaisuuksia tai mistä he ovat alun perin lähtöisin. Sama koskee Satakunnassa opiskeleita henkilöitä (Kartta 1). Uudenmaan merkitys taiteen alan ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista on kasvanut viime vuosina, sillä vuosina 2016-18 tutkinnon suorittaneista jo 67-68 prosenttia asui Uudellamaalla vielä vuoden kuluttua valmistumisestaan.

Kartta 1 Taiteen monialaisista koulutusohjelmista valmistuneiden henkilöiden asuinmaakunta vuoden kuluttua ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamisesta vuosina 2009-18 (kuva. Annika Pöysti 2020) 2020b

Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden maantieteellinen sijoittuminen

OPH:n tilastojen mukaan vuosina 2009-18 muodin, sisustussuunnittelun ja teollisen muotoilun koulutusalailla AMK-tutkinnon suoritti 4 143 henkilöä. Heistä noin 1 515 henkilöä eli 37 prosenttia asui Uudellamaalla vuoden kuluttua valmistumisesta siitä huolimatta, että Uudellamaalla toimivista oppilaitoksista oli valmistunut vain yksitoista prosenttia muotoilijoista tällä koulutusalailla. Lähes kaikki opiskelumaakunnat ovat ”menettäneet” tutkinnon suorittaneita Uudellemaalle. Uudenmaan osuus tutkinnon suorittaneista on kohonnut jonkin verran 2010-luvun lopulla, sillä vuosina 2018-19 valmistuneista noin 39 prosentilla asuinmaakuntana oli Uusimaa vuoden kuluttua valmistumisesta. Määrällisesti nettomenetys on ollut suurinta Pohjois-Savossa ja Päijät-Hämeessä. On syytä huomioida, että Opetushallitus ei tilastoi tutkinnon suorittaneiden asuinmaakuntia tutkintonimikkeittäin vaan koulutusaloittain.

Kartta 2 Muodin, sisustussuunnittelun ja teollisen muotoilun koulutusalailla AMK-tutkinnon suorittaneet opiskelumaakunnan ja asuinmaakunnan mukaan (vuosi tutkinnon suorittamisesta) vuosina 2009-18 (kuva. Annika Pöysti 2020)

Tulevaisuuden osaamistarpeet muotoilualalla

Muotoilukoulutus tuottaa luovuuden ja ongelmanratkaisun ammattilaisia

Muotoilu toivottavasti proaktiivisesti luo toivottuja tulevaisuuksia. Mutta sen lisäksi tulevaisuuden osaamistarpeita on syytä kartoittaa koulutuksen ajankohtaisuuden ja työmarkkinoiden toimivuuden varmistamiseksi. Luovuus, aitous, aloitteellisuus, kriittinen ajattelu, yksityiskohtaisen työskentelyn taidot, joustavuus, kompleksisten ongelmien ratkaisutaidot ja tunneäly saivat korkeat sijat The World Economic Forumin tulevaisuudessa merkitystään kasvattavien osaamisten listalla. Monet näistä ovat keskeisiä muotoilijoiden osaamispaletissa, mikä kasvattaa muotoilukoulutuksen merkitystä.

Suomessa Opetushallituksen Osaamisen ennakointifoorumin tavoite on ollut kerätä tietoa tulevaisuuden osaamistarpeista. Ennakointitulos vuoteen 2023 yhä merkityksellisemmiseksi nousevista geneerisistä osaamisista oli eri-

tyisen kiinnostava. Listan kärkisijalle sijoituivat ongelmanratkaisutaidot ja luovuus oli samassa mittaristossa sijalla neljä. Saman tutkimuksen Tärkeimmät osaamiset vuonna 2035 – TOP 15 -listan ykkös- ja kakkossijan veivät erityisesti palvelualoilla asiakaslähtöinen kehittämisosaaminen ja erityisesti teollisuudessa kestävän kehityksen periaatteiden tuntemus.

On selvää, että muotoilijoiden ydinkompetensseilla on lukuisilla toimialoilla valtavasti annettavaa ja että nyky-yhteiskunta näkee muotoilijan ydinosaamiset keskeisinä ja panostamisen arvoisina osaamisina. Mikroyrittäjäpainotteisen muotoilun ydintoimialan markkinakäytännöt eivät kuitenkaan vielä kykene vastaamaan valtavaan potentiaaliseen kysyntään. Toisaalta samaan aikaan muotoiluammattilaiset työllistyvät kaikkialle yhteiskunnan ja elinkeinoelämän palvelukseen. Ja toisaalta palvelumuotoiluosaaminen innostaa monia muiden alojen osaajia ja muotoiluosaaminen levittyy tavalla tai toisella kaikille toimialoille, myös julkiselle ja kolmannelle sektorille.

Ammattiroolien vaatimat ja geneeriset osaamistarpeet nousevat substanssiosaamisen rinnalle

Tätä profiilikartta työtä varten haastattelimme pienellä korkeakoulukiertueella kaikki yhdeksän muotoilualan korkeakoulutusta tarjoavaa tahoa. Osana haastattelua kysimme näkemyksiä myös tulevaisuuden osaamistarpeista ja siitä, missä määrin muotoilukoulutus haastateltujen näkemysten mukaan pystyy niihin vastaamaan. Osaamistarpeet on jaoteltavissa neljään luokkaan: geneerisiin osaamisiin, aineellisen muotoilun ja aineettoman muotoilun alojen substanssiosaamisen kehityssuuntiin ja ammattiroolin vaatimiin osaamisiin.

Yleissivistyksen paluu

Vuonna 2029 tarvittavista taidoista haastateluissa nousivat yllättävänkin keskeisiksi pehmeät, geneeriset osaamiset; esimerkiksi etiikka, luovuus, mukautumiskykyisyys, uskallus, kyky luoda verkostoja ympärilleen, sosiaaliset taidot, yleissivistys, oppimistaidot, epävarmuuden ja muutoksen sietokyky ja kulttuurisen ja globaalin kontekstin ymmärrys.

“Eksponentiaalisesti kiihtyvä teknologian kehitys luo uusia, vaikeasti ennakoitavia mahdollisuuksia sisällöntuotantoon, tarpeiden luontiin ja arvojenmuuttumiseen ja kehittymiseen. Muotoilijan on menestyäkseen pystyttävä olemaan kehityksen eturintamassa. Tämä edellyttää halua uuden oppimiseen ja vanhasta pois oppimiseen, uskallusta, intohimoa sekä ”kuuntelutaitoa”.”

Materiaali- ja valmistusteknologioiden nopea kehitys haastaa osaamisen

Samanaikaisesti kun geneeristen osaamisten kysyntä kasvaa muotoilijan tulisi kehittää syväosaamista omalla vahvuusalueella. Haastatteluissa todettiin, että ammattispesifiset osaamisen tarpeet liittyvät aineellisen muotoilun puolella valmistusteknologian ja materiaaliteknologian kehittymiseen. Kulutuskuulttuurin muutos, kestävä kehitys ja kiertotalous haastavat ja mahdollistavat uutta. Samanaikaisesti tekstiilialaa uudistavat älytekstiilit, integrointi, sensorit ja datankeruu. Muotoilijan ydinosaamisen ympärille hahmoteltiin vapaahkoa monialaisuutta eri tieteenalojen risteyskohdissa, mm. ICT, biotalous, elektroniikka, robotiikka, tekoäly – jotka kukin vaativat ymmärrystä teknologian tai tekniikan aloilta.

Palvelumuotoilussa osaajapulaa, suuri markkina muodostumassa

Immateriaalisella puolella osaamismurros kytkeytyy viestintäteknologiaan ja yhteiskunnassa tapahtuvan muutoksen ennakointiin ja tunnistamiseen ja kykyyn toimia proaktiivisesti. Käyttöliittymien ja palveluprosessien suunnittelun tarve kasvaa. Rinnalla kasvaa tarve akateemiselle tutkimukselle ja vaikuttavuustiedolle palvelumuotoilusta.

Yrittäjyyttä ja yhteentuumista

Osa korkeakoulujen näkemysten mukaan vuonna 2020 tarvittavista osaamisista liittyy muotoilijan rooliin työmarkkinoilla ja työ- ja elinkeinoelämässä yleisemminkin. Työelämän rakenteiden, valmiiden työpaikkojen määrän vähyyden, vuoksi yrittäjyys- ja liiketoimintaosaaminen korostuvat etenkin muualla kuin Uudellamaalla.

Muotoilijan työhön voi liittyä asiakkaan liiketoiminnan kehittämistä, jolloin liiketoiminnan ymmärrys, kehitystyön koordinoiminen ja johtamisen osaaminen ja rakenteellisen kyseenlaistamisen taito tulevat tarpeeseen. Partnerirooli, fasilitointiosaaminen ja ihmisosaaminen mainittiin keskusteluissa moneen kertaan – muotoiluosaamistarve nähdään suurena:

“Muotoilu nostaa muiden alojen tasoa. Osaajat pystyvät työllistymään kaikille aloille. Tarvetta on paljon ja osaajista pulaa. Alalla on ketterät toimijat ja keveät prosessit.”

Tulevaisuudessa muotoillaan suuria, aineettomia kokonaisuuksia

Britannian Design Council on tarkastellut muotoilun nykyisiä ja tulevaisuuden osaamistarpeita, muotoiluosaamisen merkitystä ja käyttökohteita tuoreessa Design perspectives: Design skills -raportissaan (Design Council 2020). Heidän mallissaan muotoiluosaaminen on kolmijakoista. Siinä yhdistyvät ihmislähtöisyyteen liittyvä osaaminen, ongelmanratkaisiosaaminen ja käytännön tekninen osaaminen.

Samat osaamisteemat ovat toistuneet myös Finnish Design Academy -hankkeen osana toteutetussa yrityshaastattelututkimuksessa ja tulevaisuustyöpajatuloksissa. Tulosten mukaan laaja-alainen muotoilun ymmärrys ja hyödyntäminen lisääntyy tulevaisuudessa. Muotoilun tulevaisuuden kohteita ovat järjestelmät, eettiset ja ekologiset haasteet, hyvinvointi sekä uudet ratkaisut ja palvelut. Muotoilijalla nähtiin olevan aloitteentekijän ja aktiivisen muutoksentehtävän rooli esimerkiksi organisaatioissa ja yrityksissä, mutta myös laajemmassa mittakaavassa yhteiskunnan tasolla. Esimerkiksi päätöksentekoprosessit, lait ja informaatio ovat tulevai-

suudessa paremmin muotoiltuja. Muotoilijan tehtävät ovat siis osallistujien mielestä tulevaisuudessa entistä enemmän aineettoman muotoilun, johtamisen, strategisen muotoilun sekä vaikuttamisen alueilla. Vaikuttajan asemaan pääseminen vaatii kuitenkin muotoilun lisäarvon parempaa todentamista.

Muotoilijan rooli sekä yhteiskunnallisen hyvän että kestävä elämäntavan edistäjänä korostuu. Muotoilijoilta mutta myös yrityksiltä odotetaan eettisiä toimia. Resursseja ohjautuu entistä enemmän niille, jotka pystyvät toimimaan vastuullisesti. Maapallon kantokyky ei kestä ihmiskeskeistä suunnittelua, näkökulma siirtyy planeettakeskeiseen muotoiluun. Muutos on pakollinen liiketoiminnan logiikassa ja tuotteen elinkaariajattelussa. Muotoilijoilta vaaditaan näkemystä nykyisten systeemien ongelmista, kykyä kyseenalaistaa niitä ja miettiä uusia toimintatapoja, sekä tuote- että systeemitasolla. Muotoilija-aktivisti tekee aloitteita ja konkreettisia tekoja muutoksen eteen, joihin muut voivat tarttua. Päättävänä on yhteisen hyvän edistäminen ja paremman elämän tuottaminen. Muotoilun korkeakoulutukseen tulisikin liiketoiminnallisten yhteistöiden rinnalle sisällyttää hyväntekeväisyysprojekteja, jotta toimintamalli vakiintuu muotoilun alalle.

Terveyden ja jaksamisen takaaminen hektisessä maailmassa ja epävarmassa tulevaisuudessa nähtiin muotoilun alueena. Tulevaisuudessa tarvitaan entistä enemmän suojautumisen ratkaisuja. Hidastamisen ja rauhan kokemusten tarjoaminen sekä ”Takaisin luontoon” -aate digitaalisuuden vastatrendinä vahvistuvat. Merkityksellisyyden tarve vauhdittaa muita muutostarpeita. Perustarpeiden huomioiminen sekä empatian ja kuulluksi tulemisen kokemukset ovat tärkeitä polarisaation vähentämisessä.

Ennustettiin myös muotoilijan kasvavaa roolia asiakaspalvelun rajapintoihin. Tulevaisuuden asiakaskokemuksia ja tuotteita parannetaan uusilla ratkaisuilla ja palveluilla. Muotoilijat ovat mukana kehittämässä käytännöllisiä ratkaisuja, alustoja, sovelluksia ja palveluita, jotka yhdistävät ihmisiä ja asioita tai organisoivat palveluita paremmin. Myös korjaaminen ja uudistaminen lisääntyy erityisesti erilaisiin arvomaailmoihin,

sekä heimoutumiseen liittyen. Muotoilijoiden roolina on tuottaa kustomoidumpia tuotteita ja palveluja. Automaation myötä muotoilijat suunnittelevat ratkaisuja ja elektroniikkaa, joilla kulluttajat voivat itse tuottaa tavaroita. Muotoilijan rooli pysyy edelleen ihmisten ja käyttäjän asiantuntijana; sitä on koneiden vaikea korvata. Laitteita ja palveluita suunnitellaan myös tulevaisuudessa ihmisille. Arveltiin myös, että fyysisiä tuotteita valmistetaan ja muotoillaan jatkossakin Suomessa. Vaikka vaarana on, että valmistus valuu edelleen halvempiin maihin niin nähtävissä on, että samalla valmistusta halutaan takaisin Suomeen laadun varmistamiseksi, mikä takaa suunnittelupalveluiden kysynnän.

Muotoilijan rooli voi olla tulevaisuudessa myös ennakoimaton. Muotoilijan työ tähtää muutokseen, joten muotoilijat voivat siis hakeutua yllättäviinkin työtehtäviin.

Hankkeen tutkimusten perusteella tulevaisuuden muotoilijan on panostettava osaamisensa sanoittamiseen

Finnish Design Academy -hankkeen yritys-haastattelujen ja tulevaisuustyöpajan pohjalta luotiin malli, jossa muotoilijan tulevaisuuden osaaminen jakautuu kolmeen osaan koostuen geneerisistä taidoista, muotoilun läpileikkävistä taidoista ja perusosaamisen lisäksi tarvittavista taidoista. Tärkeinä nousivat siis ne kyvyt, joilla selvitään nopeasti muuttuvassa kentässä. Malli peilaa jossain määrin Britannian Design Councilin Design perspectives: Design skills -raportin kolmiosaista mallia, jossa kolme pääluokkaa ovat ihmislähtöisyyteen liittyvä osaaminen, ongelmanratkaisuosaaminen (visualisointi, konseptointi) ja käytännön tekninen osaaminen. Nämä kolme jakautuvat mallissa kukin lukuisiin alaosaamisalueisiin, mm. iteraatiivisuus, inklusiivisuus ja materiaaliosaaminen. (Design Council 2020)

Haastateltujen asiantuntijoiden mukaan geneeristen taitojen osalta oman osaamisen sanoittamisen kyky on tärkeä. Jo opintojen aikana pitäisi oppia luottamaan itseensä ja kertomaan omasta asiantuntijuudesta, koulutuksen ja oman ko-

kemuksen sisällöstä informatiivisemmalla tasolla kuin mitä tutkintotodistuksesta voi lukea. Sillä erotetaan myös muotoilun osaajien kirjavalla kentällä, jossa on paljon myös yksittäisiä muotoilun kursseja käyneitä. Sanoittaminen vaatii reflektiotaitoja ja riittävää itsetuntemusta. Empatiakyky taas on olennainen käyttäjä- ja ihmislähtöisessä muotoilussa ja auttaen käsittelemään myös laajempia, planeettakeskeisiä muotoilun lähtökohtia.

Muotoilun kontekstit ja ongelmat ovat monimuotoisia ja monialaisia, joten kompleksisuuden hallintataidot ja luovuus nousevat olennaisiksi. Näihin taitoihin puolestaan kytkeytyvät olennaisesti epävarmuuden sietokyky ja pitkäjänteisyys. Työpajassa esitettiin huoli siitä, että elämänhallinta on nuorilla heikentynyt; monilla stressin ja paineen sietokyky on heikentynyt ja voidaan huonosti. Epävarmuuden sietokyky on kuitenkin hyvin olennainen muotoilun alalla, kuten pitkäjänteisyyskin.

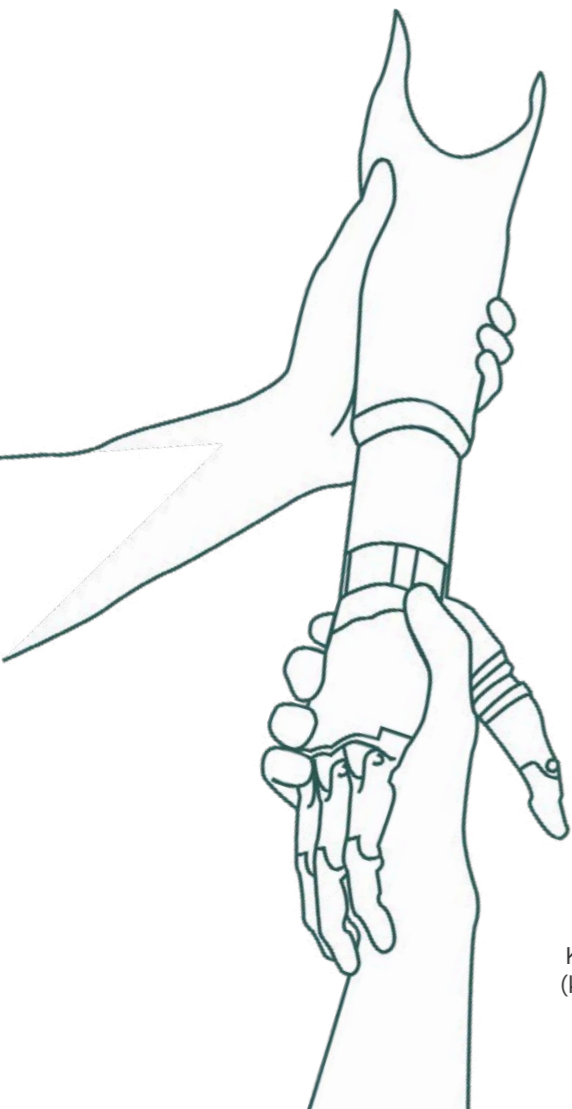
Kokonaisvaltainen menetelmien hallinta muodostuu yhä olennaisemmaksi

Muotoilun läpileikkaavat taidot ovat taitoja, joi- ta tarvitaan muotoilun erikoistumisalasta riip- pumatta. Muotoilija tarvitsee tulevaisuudessa kokonaisvaltaista muotoilumenetelmien hallin- taa, kokeilevaa lähestymistapaa, prototypointi- taitoa, ennakoivaa otetta, ymmärrystä digitaal- lisuuden mahdollisuuksista sekä systeemistä

ajattelua. Muotoilun menetelmien hallinta yk- sittäisten keinojen sijaan sekä ymmärrys koko- naisuudesta mainittiin myös keskeisenä.

Muotoilun läpileikkaavista taidoista tiimityön taidot nähtiin hyvin keskeisinä myös tulevai- suudessa. Mainittiin yhteistyö-, kommunikaatio- ja vuorovaikutustaidot, fasilitointi, ihmisten ja asioiden yhteen tuominen ja konkretisoin- ti. Muotoilijan täytyy olla ehdottomasti sosiaa- linen ja yhteistyöhön orientoitunut. Muotoili- ja tuo osapuolet saman asian äärelle. Hän etsii tarvittaessa asiantuntijat tiimiin ja luo kehyksen yhteistyölle eli fasilitoi monialaisen tiimin työs- kentelyä. Siksi muotoilijan kyettävä myös vai- kuttamaan muihin ihmisiin ja hänen täytyy ver- kostoitua hyvin. Muotoilija myös tekee asioista ymmärrettäviä muille ja konkretisoi niitä visu- aalisesti ja muilla keinoin.

Muotoilun perusosaamisen lisäksi tärkeinä tulevaisuuden muotoilijalle kirjattiin kogni- tiotieteet, teknologiaosaaminen, käyttäyty- mistieteet, etiikka, muutoksen muotoilu, infor- maatiomuotoilu sekä datan analysointi. Nämä osaamisalueet ovat linjassa edellä raportoitu- jen tulevaisuuden muotoilun kohteiden kanssa.

Tutkimuksen toteutus ja osallistujat

Haastattelu. Puolistrukturoidussa haastatte- lussa käsiteltiin kolme teemaa: a) organisaation profiili, b) muotoiluosaaminen ja c) muotoilun koulutus. Haastateltavia oli 32 ja organisaatiota 29, joista 17 oli muotoilua hyödyntävää organi- saatiota (13 yritystä ja neljä julkiselta sektoril- ta) ja 12 suunnittelupalveluyritystä. Muotoilua hyödyntävistä organisaatioista kuusi oli suuryri- tyksiä ja muotoilupalveluyrityksistä yksi. Muo- toilua hyödyntävistä yrityksistä pieneksi luoki- teltiin yksi ja suunnittelupalveluita tarjoavista yrityksistä pieniä oli 10, joista seitsemän mikro- yrityksiä. Muotoilupalveluyrityksistä suurin osa oli toimistoja.

Suurin osa haastateltavista oli koulutukseltaan muotoilijoita (26). Loput haastateltavista oli- vat valmistuneet johtamisen, liiketoiminnan, koulutuksen ja viestinnän aloilta. Muotoilujoh- tajia oli 11, joista kaksi ei ollut muotoilijoita koulutukseltaan. Kahdeksan haastateltavaa oli muotoiluyrittäjiä, jotka olivat vastuuasemassa yrityksestä muotoilutyön ohella. Pelkkiin muo- toilutehtäviin keskittyi kahdeksan vastaajaa. Viisi haastateltavaa oli muussa johtotason teh- tävässä, joko yrityksessä tai julkisella sektorilla.

Tulevaisuustyöpaja. Aineisto saatiin FDA:n jär- jestämästä asiantuntijatyöpajasta, jonka tee- mana oli muotoilun tulevaisuus kymmenen vuoden päästä. Osallistujat pohtivat pienryh- missä tulevaisuuden muotoilun kohteita, muo- toksen tekijöitä, muotoilun tulevaisuuden osaa- mista, muutoksen vauhdittajia sekä muutoksen edelläkävijöitä. Mukana oli 15 muotoilualan asi- antuntijaa, joista kuusi edusti muotoilupalvelui- ta tarjoavia yrityksiä, neljä muotoilua hyödyn- täviä yrityksiä ja kolme muotoilun etujärjestöjä. Lisäksi osallistujissa oli yksi julkisen sektorin edustaja ja muotoilun korkeakoulutuksen edus- taja. Aineistot kerättiin 2018-2019 välisenä ai- kana ja analysoitiin laadullisesti sisällönanalyy- siä käyttäen teemoittelemalla.

Muotoilualan työllistymiskenttä laajenee, niin myös työelämätaipaletti

Muotoilun käytön laajentuminen inhouse- ja konsulttityyppisenä toimintana kaikille toimialoille tuo mukanaan myös työn tekemisen tapojen edellyttämät uudet taidot. Yrittäjä- ja liiketoimintaymmärryksen lisäksi resilienssi, muutosjoustavuus, ja avoin asenne monenlaisia työmahdollisuuksia kohtaan on osa muotoilijan ammattiosaamista. Halu ja motivaatio muokautua aina uusiin tiimeihin, töihin ja tilanteisiin on keskeistä.

Tulevaisuudessa kuitenkin lähes kaikki asiantuntijatyötä tekevät joutuvat myös tavalla tai toisella sanoittamaan ja myymään omaa osaamistaan tai asiaansa: pitchaamaan ideoita, lob-

baamaan työnantajan agenda, pyrkimään vaikuttamaan sidosryhmiin ja vaikuttajiin. Tästä ns. piilomyynnistä syntyy parhaassa tapauksessa paljon puhuttuja piilotyöpaikkoja, kysyntää piilo-osajille ja piiloliikevaihtopotentiaalia.

Perinteisesti muotoilualalla myyntiä ja sanoittamista ei ole laajasti tarvittu, koska työntekijät ovat olleet alan sisäisiä palveluntuottajia tai tehneet töitä perinteisille tuotemuotoilun tai tilasuunnittelun muotoiluyrityksille. Mutta nyt kun asiakkaita etsitään muilta toimialoilta, on myyntiargumenttien ja myynnin prosessien oltava kunnossa.

Muotoiluosaamisen myynnistä ei ole käyty juurikaan keskusteluja eikä alalla ole selkeitä myynnin käytäntöjä - alalla olisi tarvetta joko agentuuritoiminnan lisääntymiselle tai myynti- ja markkinointiosaamisen painotusta osana muotoilukoulutusta.

Muotoiluosaamisen systemisempi käyttö tukisi kilpailukykyä

Muotoilukoulutuksen osalta Britannian Design Council vetoaa muotoilun täyden potentiaalin valjastamiseen muutamien eri keinoin. Tähän tarvitaan heidän mukaansa muotoilukasvatukseen ja muotoiluosaamisen koulutukseen panostamista: osaksi opetussuunnitelmia yksittäisten, valinnaisten kurssien sijaan. Design Council haastaa myös tarkastelemaan ja muuttamaan kentän ammattilaisten homogeenisyyttä ja ammattilaisten asemia ja palkkaeroja. Myös muotoilualan alueellinen keskittyminen pääkaupunkiin on fakta sekä Britanniassa että Suomessa.

Huomattavaa on, että muotoiluosaamisen rooli korostuu erityisesti yhdistettynä teknologian mahdollisuuksien ymmärrykseen. Esimerkiksi virtuaali- ja lisätyn todellisuuden muotoilu on jo muodostumassa muotoilijoiden uudeksi osaamisalaksi. Myös kaiken internet ja äly-

materiaalit, datan käyttö palvelu- ja tuotesuunnittelun pohjana ja robotiikan laajempi hyödyntäminen vaativat käyttäjälähtöisen suunnittelun ammattilaisia.

Teknologian nopea kehitys haastaa muotoilukoulutuksen ja kentällä toimiville ammattilaisille säännöllinen lisäkoulutautuminen on tärkeää osaamisen ylläpitämiseksi - tämä tulee haastamaan voimakkaasti osaamisen kehittämisen rakenteita ja käytäntöjä.

Nykytilanteessa muotoilualan korkeakoulutetut ammattilaiset eivät pääse tarpeeksi laajamittaisesti käyttämään täyttä osaamispotentiaaliaan liian kapeissa työrooleissa: systemisiä, holistisia toimintamahdollisuuksia ei ole aina tarjolla. Tällöin myöskään koko muotoilun potentiaali ei tule hyödynnetyksi. Tietoisuuden kasvattamista muotoiluosaamisen hyödyntämisen parhaisista tavoista tarvitaan.

Tavoitteena kansallisen muotoiluosaamisen ja innovaatiokyvykkyyden kasvattaminen

Innostavan esimerkin yhteisestä tahtotilasta tehdä muotoilusta kansalaistaito ja panostaa samalla voimakkaasti muotoilun korkeakoulutukseen löytyy Singaporesta. Sillä vuonna 2017 perustettiin Design Education Review Committee, joka sai tehtäväkseen luoda tiekartan muotoilun ekosysteemin vahvistamiseksi Singaporessa vuoteen 2025 (Design Singapore Council 2020).

Komitea loi viisi suositusta tavoitteisin pääsemiseksi. Ei-muotoiluammattilaisia koskevat tavoitteet ovat tuoda muotoiluosaamista yhä useampiin muiden alojen koulutusohjelmiin ja kannustaa kaikkia kansalaisia oppimaan muotoilusta tarjoamalla oppimismoduleita ja -yhteisöjä laajalti. Myös muotoiluammattilaisen jatkuvaa oppimista on mallissa tuettava ja luoda

todellisiin tarpeisiin ja haasteisiin perustuvia oppimisolustoja ammatilliseen kehittymiseen ja jatkuvaan oppimiseen. Tämä liittyy myös viidenteen tavoitteeseen eli muotoilun ja teollisuuden syvemmän yhteistyön toteuttamiseen Design Education Advisory Committeeen avulla.

Suomeen kaavaillun Arkkitehtuuri- ja design-museon oppimisen keskuksella on vastaavia tavoitteita ja esimerkiksi Laurea-ammattikorkeakoulussa lähes kaikki opiskelijat opiskelevat palvelumuotoilun perusteita ja erilaisia hubeja ja labeja muotoiluoppimiselle löytyy lukuisia varsinkin muotoilun korkeakoulutusta tarjoavien yksiköiden alaisuudesta. Pistemäisesti toteutamme Suomessakin siis Singaporen tietä - vain kansallinen tahtotila, tavoitteet ja seuranta, uupuvat.

Yli- ja alitarjonta -painotuksia korjattava markkinoiden ehdoilla

Koska muotoiluala ei ole itsessään selkeä toimiala, ammattiluokitukset eivät kuvaa alan korkeakoulutettujen työelämän todellisuutta ja koska ala on jo pitkään ollut uusien työnmuotojen edelläkävijä eri työnteon muotoja yhdistellen ei muotoilualalla ole mahdollista tuottaa selkeitä työvoimatarpeen määrityksiä ja analyyseja.

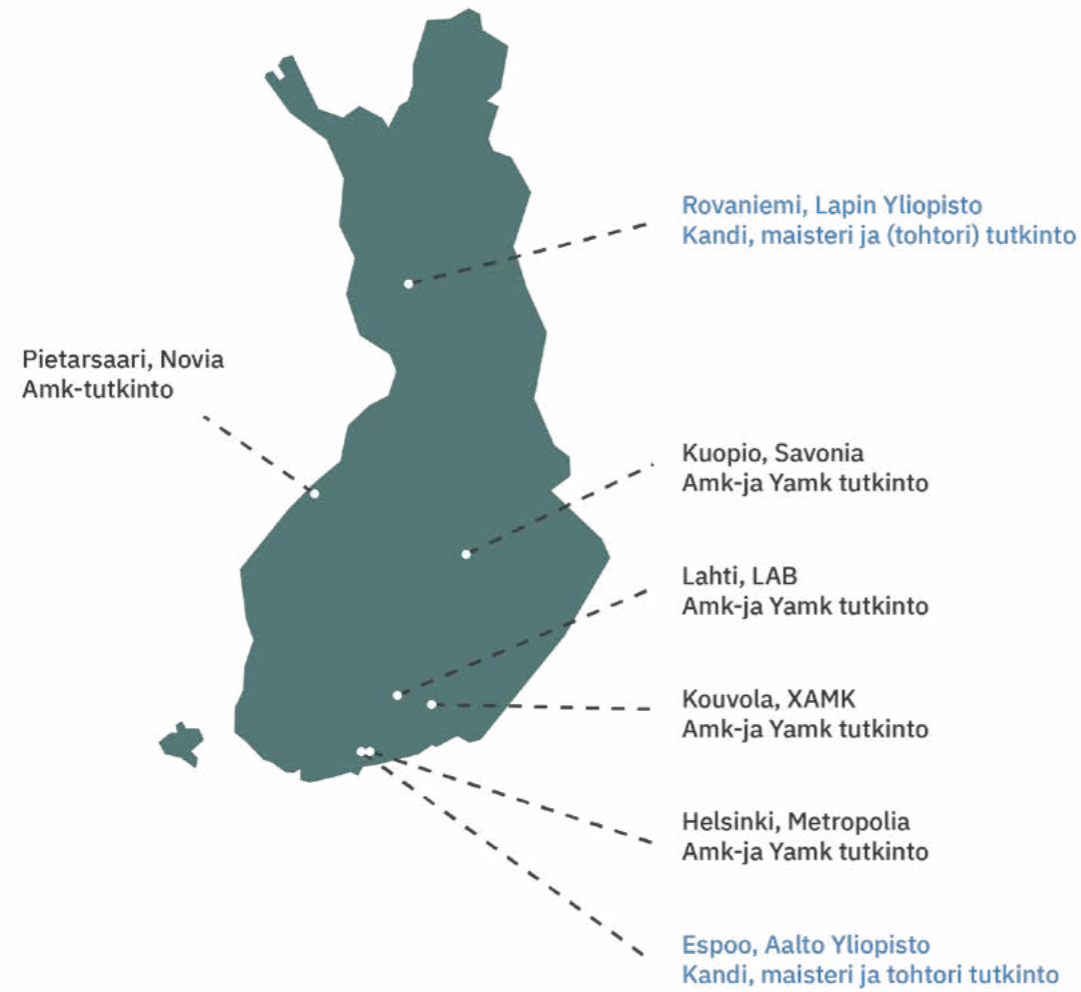
Osaamistarpeita on siitä huolimatta erittäin tärkeää ennakoita ja tuloksiin reagoida. Alan osaamisvajealueet ja liikatarjontakuopat on tärkeää tilkitä ennen kuin ne alkavat vaikuttaa yritysten ja kansalliseenkin kilpailukykyyn. Toisaalta tietuille kapeille osaamisaloille on muotoilualalla koulutettu liikatarjontaa, mitä tulisi tarkemmin tarkastella.

Ammattibarometrin TOP15 -listalla ylitarjontaisista aloista listataan sekä tuote- ja vaatesuunnittelijat että graafiset ja multimediasuunnittelijat. Tilasto on osin vääristynyt, sillä korkeakoulutettujen ammattilaisten tilanne on muita kentän toimijoita parempi. Mutta on sekä

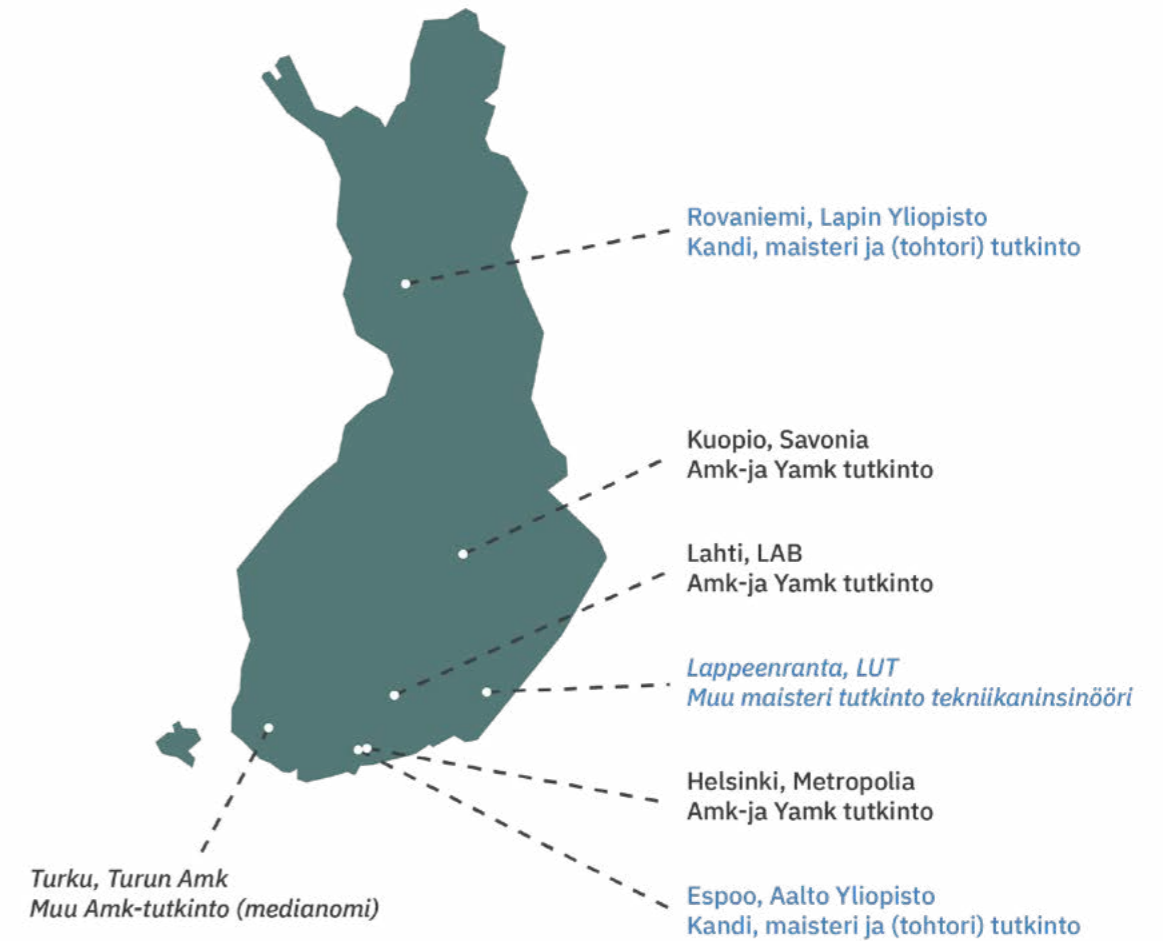
yhteiskunnallisesta ja työmarkkinoiden näkökulmasta että työllistymättömien opiskelijoiden henkilökohtaisten uratragedioiden näkökulmasta olennaista että koulutus mahdollistaa laadullisen työllistymisen. Myös koulutussisällöissä toisen asteen koulutuksiin on syytä tehdä selkeämpää rajanvetoa niin, että korkeakoulutus painottuu suunnittelutyöhön ja sen myymiseen, ei uniikki- tai piensarjavalmistukseen. Muotoiluintensiivisen teollisen valmistuksen toimiala ei ole Suomessa viimeiseen kymmeneen vuoteen osoittanut kasvun tai lisätyöllistävyyden merkkejä, joten yrittäjyystaidot kansainvälisilläkin markkinoilla toimimiseen ovat alalla menestymisen edellytys.

Osaamistarvehaastekohtien kartoittaminen alan uuden työelämätodellisuuden muotoutuessa on tärkeää ja siksi suositammekin toimenpide-ehdotuksissamme yhteistyön lisäämistä työnantajien, työn tilaajien ja tarjoajien tarpeiden ja hyvin toimivien markkinoiden ja niiden toimivien käytäntöjen luomiseksi. Lisäksi peräänkuulutamme yhteistä kansallista tahtotilaa muotoiluosaamisen potentiaalin valjastamisesta korkeakoulujen päätöksenteon tasolla ja lopulta kansallisesti Muotoile Suomi -ohjelman jatkon hengessä.

Muotoiluala kartoilla

Kartta 3 Sisustusarkkitehtuuri ja kalustesuunnittelu
Amk- ja Yamk- tutkinnot sekä kandi- ja maisteritutkinnot
maantieteellisesti (kuva. Annika Pöysti 2020)

Kartta 4 Teollinen muotoilu & muotoiluun erikoistuneet
insinöörit. Amk- ja Yamk-tutkinnot sekä kandi- ja
maisteritutkinnot maantieteellisesti
(kuva. Annika Pöysti 2020)

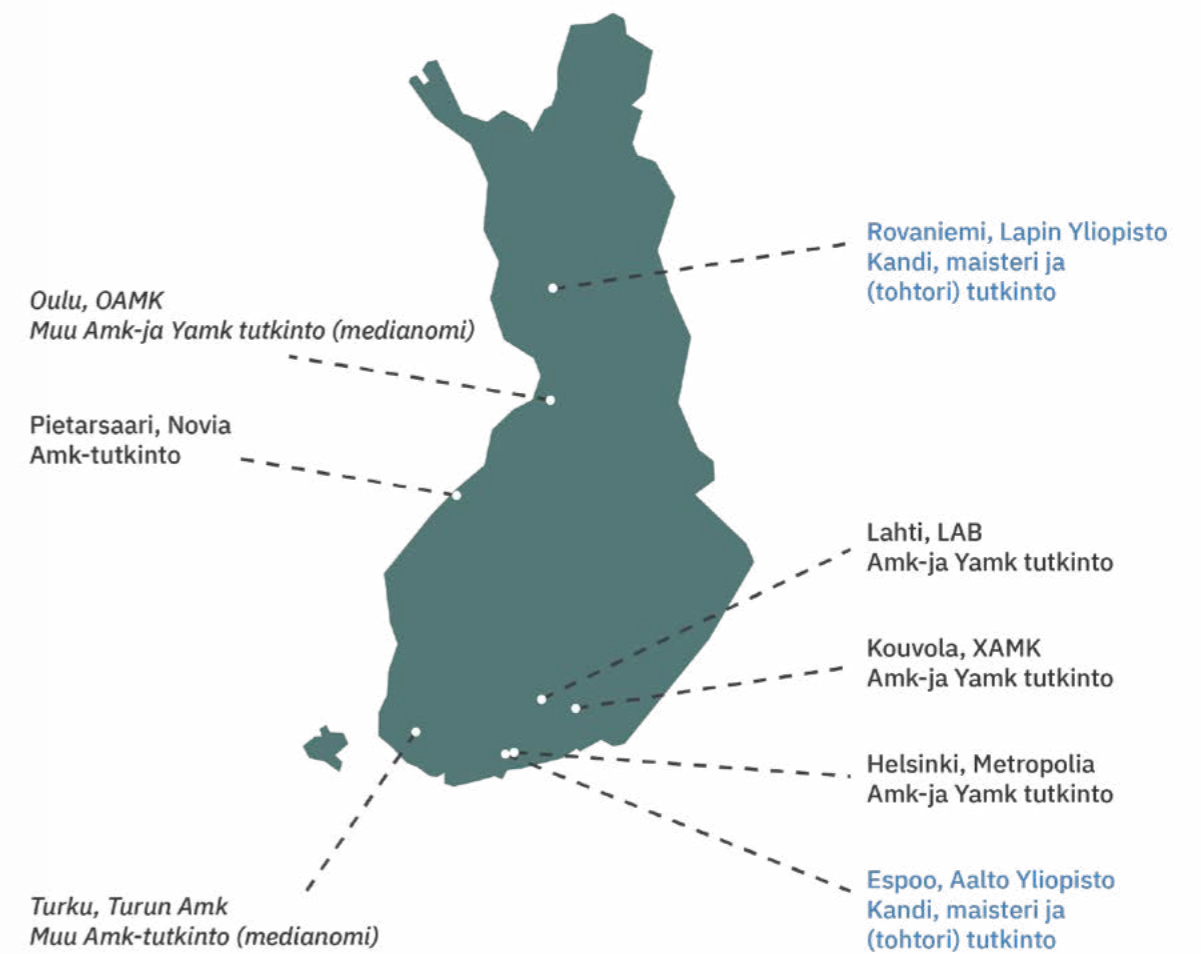
Kartta 5 Teollinen muotoilu & muotoiluun erikoistuneet insinöörit. Amk- ja Yamk-tutkinnot sekä kandi- ja maisteritutkinnot maantieteellisesti (kuva. Annika Pöysti 2020)

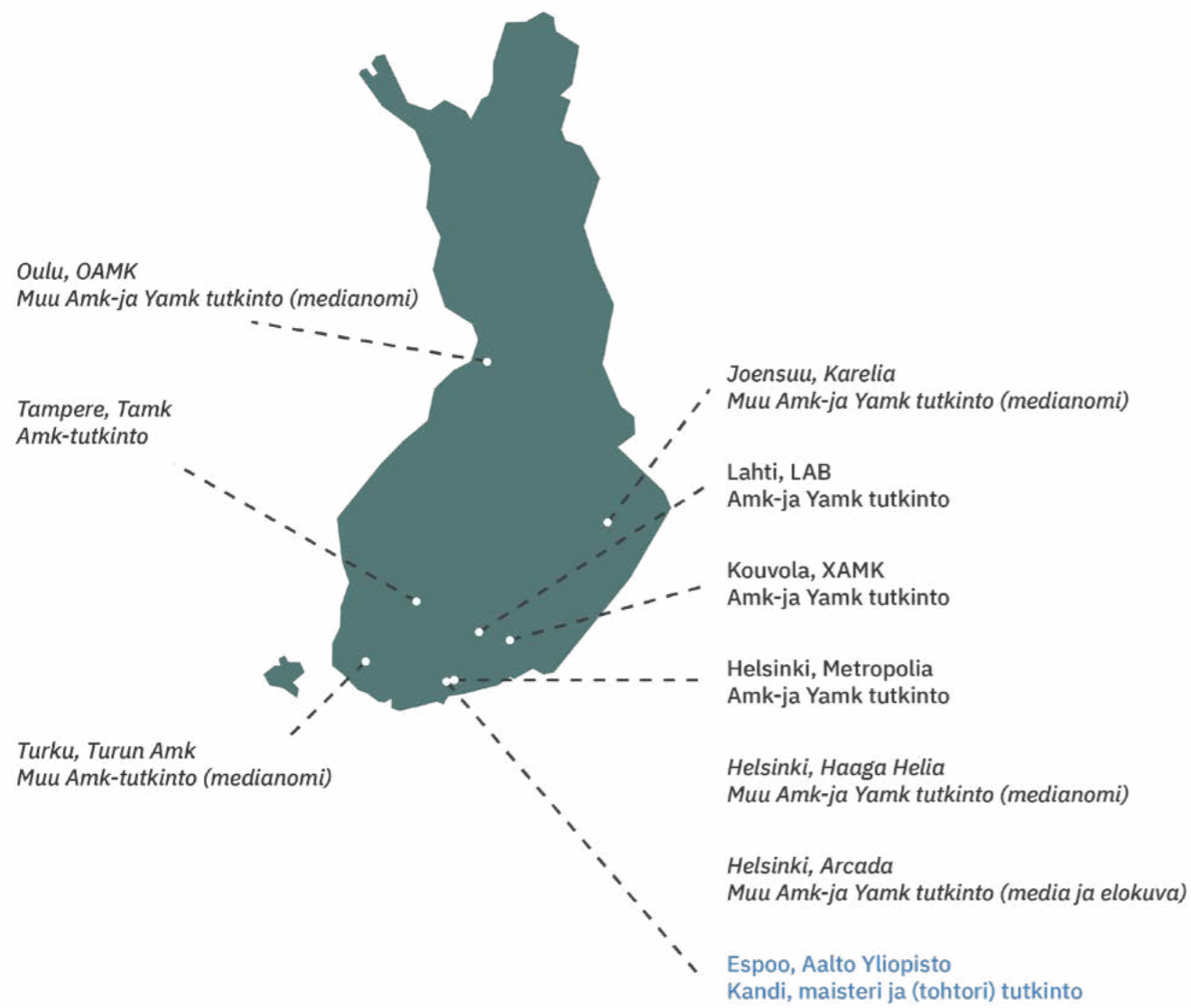
Kartta 6 Kokemus- ja tai palvelumuotoiluun erikoistuneet, Amk- ja Yamk-tutkinnot sekä kandi- ja maisteritutkinnot maantieteellisesti (kuva. Annika Pöysti 2020)

Kartta 7 Muotoilun erityisosaamisalueisiin erikoistuneet Amk- ja Yamk-tutkinnot sekä kandi- ja maisteritutkinnot maantieteellisesti (kuva. Annika Pöysti 2020)

Kartta 8 Graafiseen suunnitteluun erikoistuneet Amk- ja Yamk-tutkinnot sekä kandi- ja maisteritutkinnot maantieteellisesti (kuva. Annika Pöysti 2020)

Kartta 9 XR, game design ja media-alaan erikoistuneet Amk- ja Yamk-tutkinnot sekä kandi- ja maisterintutkinnot maantieteellisesti kartta. (kuva. Annika Pöysti 2020)

Kartta 10 Palvelumuotoilu liiketaloudun Amk- ja Yamk-tutkinnoissa kartta. (kuva. Pöysti, A. 2020)

Lähdeluettelo

Bingham, E., Cziner, K., Kettunen, M. & Pulkkinen, T. I. (toim.). 2019. RAI 2018: Aalto University Research, Art and Impact Assessment. Espoo: Aalto University. [Viitattu 16.12.2020]. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-60-3762-2>

Design Singapore Council. 2020. Design Education Review Committee Report. [Viitattu 16.12.2020]. Saatavissa: <https://www.designsingapore.org/resources/design-education-review-committee-report.html>

Design Council. 2020. Design perspectives: Design skills Report. [Viitattu 16.12.2020]. Saatavissa: <https://www.designcouncil.org.uk/resources/report/design-perspectives-design-skills>

Innovation Tool. 2020. Enjoy innovation: A site for creative creators and industry creators alike! [Viitattu 16.12.2020]. Saatavissa: <http://www.innovationtool.fi/>

Opetushallinnon tilastopalvelu, Vipunen. 2020a. Ammattikorkeakoulutus. [Viitattu 16.12.2020]. Saatavissa: <https://vipunen.fi/fi-fi/ammattikorkeakoulutus>

Opetushallinnon tilastopalvelu, Vipunen. 2020b. Yliopistokoulutus. [Viitattu 16.12.2020]. Saatavissa: <https://vipunen.fi/fi-fi/yliopistokoulutus>

Ornamo ry. 2020. Muotoilualan suhdannekatsaus 2020: Raportti muotoilualan yritysten lähiajan suhdanneodotuksista, yritystoiminnan laajuudesta, toimintaympäristöstä ja koronakriisin hallinnasta. [Helsinki]: Ornamo ry. Saatavissa: <https://www.ornamo.fi/fi/tutkimus/muotoilualan-suhdannekatsaus/>

Suomen virallinen tilasto (SVT). 2020. Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto. Helsinki: Tilastokeskus. [Viitattu: 16.12.2020]. Saatavissa: <http://www.stat.fi/til/yrti/>

Suomen yrittäjät, Finnvera, & Työ- ja elinkeinoministeriö. 2020. Pk-yritysbarometri: Kevät 2020. Helsinki: Suomen Yrittäjät. [Viitattu 16.12.2020]. Saatavissa: <https://www.yrittajat.fi/pk-yritysbarometri-12020-617670>

LAB-ammattikorkeakoulun julkaisusarja, osa 14

ISSN 2670-1928 (PDF)

ISSN 2670-1235 (painettu)

ISBN 978-951-827-352-6 (PDF)

ISBN 978-951-827- 353-3 (painettu)